

Ivan Pernar
KAKO JE NASTAO NOVAC

Sva prava pridržana. Dopušteno je reproducirati ili distribuirati svaki dio ove knjige u bilo kojem obliku ili pohraniti u bazu podataka, uz navođenje izvora i imena autora.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 809893

ISBN 978-953-57234-0-0

Ivan Pernar

KAKO JE NASTAO NOVAC

priča koju svatko može i treba razumjeti

PREDGOVOR

Knjiga koja je pred Vama, napisana je isključivo iz jednog razloga. Njen cilj je da na što jednostavniji i prosječnom čitatelju razumljiv način, objasni sve aspekte, zamke i problematiku regulacije novca i financijskog sustava u RH. Upravo zbog svoje jednostavnosti, jasnog stila i izraza, ova knjiga, pisana u formi dijaloga između mnogih aktera koji se u njoj nalaze, predstavlja izvrstan priručnik za sve one kojima nije jasno zbog čega se naša zemlja nalazi u tako dubokoj krizi, zašto se jedni sve više bogate, a oni drugi osiromašuju te zašto je dugoročna perspektiva izrazito nepovoljna.

Međutim, najveća snaga ove knjige je to što autor na vrlo logičan način, koristeći se primjerima iz prakse, ali i matematičkim dokazima raskrinkava dobro osmišljeni piramidalni sustav prijevare građana kroz financijski sustav baziran isključivo na kreditu. Osim ukazivanja na problem, ova knjiga nudi i nešto još važnije - pogled na rješenje problema do kojeg se došlo zaključivanjem utemeljenim na logičkim i ekonomskim zakonitostima ali i empirijskom iskustvu mnogih država slične sudbine koje su uspjele izaći iz ralja ekonomske propasti.

Knjiga predstavlja prekretnicu u načinu razmišljanja njenog čitatelja, oslobađa ga od okova neizvjesnosti u pogledu budućnosti i daje jasnu perspektivu. Izbor pred nama je zapravo jednostavan – sloboda ili ropstvo, a svatko mora izabrati za sebe kojim putem će krenuti.

Dušan Cvjetanović

1. POGLAVLJE

Nekada davno bio je jedan otok na Mediteranu. Njegovi stanovnici bili su sretni ljudi - bavili su se uzgojem vinove loze, maslina, ovaca i raznog povrća. Neki su uzgajali žitarice, a neki su lovili ribu. Svatko od njih imao je vlastitu kuću. Poznawali su jedni druge, oni koji su bili najuspješniji bili su poštovani od strane zajednice. Mještani su pomagali jedni drugima.

Vladalo je zajedništvo, ali ne slučajno. Od svojih predaka naučili su da će život svima biti lakši ako će jedni drugima izlaziti u susret. U biti, iako zajednicu čine pojedinci, ona ipak funkcionira kao cjelina budući da svi na neki način zavise jedni o drugima. Nitko ne zna sve, svatko ima svoj zanat ili vještinu koju odlično poznaje. Kad tad netko zatreba uslugu ili znanje koje sam ne posjeduje.

Plodove svoga rada i truda seljani su razmjenjivali. Vinogradar je davao vino za ovčevinu, ribar je davao ribu za mljevene žitarice (brašno). Uostalom riba ide puno bolje uz komad kruha. Zajednica je rasla, djeca su se ženila i udavala, a blago se umnažalo.

Od samo jednog zrna pšenice može izrasti stabljika sa preko 100 zrna. Ovce bi svake godine davale janjad, kuće su se širile i povećavale. Ukupna količina korisnog kapitala je rasla, a zajednica je bila sve bogatija. S druge strane, mrtav kapital predstavljao je imovinu koja nije iskorištena. Padina po kojoj raste korov nema nikakvu vrijednost, ali ako se korov raskrči i posade masline onda ta padina postaje korisna.

Međutim kako je vrijeme prolazilo bilo je sve više problema sa razmjenom. Ribaru nisu trebale tikvice, tesar nije trebao masline jer je u svome vrtu već imao par maslina, htio je samo kaplju dobrog vina. Da bi došli do proizvoda koji im je trebao morali su se više puta 'trampati' i tako bi gubili vrijeme koje bi inače mogli provesti u radu ili zajedno sa svojim obiteljima.

Uskoro se na njihovom otoku pojavila grupa otmjenih ljudi. Glavni među njima okupio je seljane i lokalnog starješinu, potom im je rekao: "Vidite kako bespotrebno gubite vrijeme na beskonačne razmjene, umjesto da odmah dođete do onoga što vam treba. Mislim da bi vam novac mogao olakšati život". Ljudi su ga u čudu pogledali i pitali što je novac? "Novac je sredstvo razmjene, roba sa kojom se može kupiti

svaka druga roba. S vašom robom ne možete kupiti što god želite, jer vlasnik robe koju želite ne treba nužno robu koju vi želite prodati" - odgovorio im je.

"Ovaj čovjek dobro govori!", dobacio je jedan od seljana. "Jučer sam u procesu trampe izgubio petinu vrijednosti od svoje robe", dobacio je drugi. "Novac bi nam uistinu olakšao život, što tražite za njega i kako bi on izgledao?", upitao je potom starješina. "Novac bi bio u obliku papira i na njemu bi bio vaš žig, ali bi mi imali vlast nad njegovom izradom", odgovorio je bankar.

"A kako bi moji sumješteni došli do njega?", upitao je starješina. "Jednostavno" - odgovori bankar: "Budući da je uloga novca razmjena robe, dobili bi novčanu protivrijednost za svoju robu. Tako bi ubuduće mogli izravno mijenjati robu koju žele prodati za robu koja im treba".

"Zvuči prejednostavno" - odgovorio je starješina.

"Postoji jedna mala napomena", rekao je bankar. "Za svakih 100 novčanih jedinica koje ćemo vam dati, nakon jedne godine morati ćete nam vratiti 105".

Uskoro je nastao žamor među okupljenim ljudima. "Ovaj čovjek je lud! Uloga novca je razmjena robe, a ne stvaranje duga", rekao je jedan od seljana. Drugi je dobacio: "To je samo papir u službi razmjene, njegovo pokriće je u našoj robi, ti papiri su sami po sebi bezvrijedni".

Jedan bogati mještanin koji je upravo gradio kuću za svog drugog sina upitao ih je: "Kako možete tražiti da vam vratimo više nego ste nam posudili, to je nemoguće! Ako cijela zajednica dobije 10.000 toga što vi zovete novcem. Kako ćemo vam vratiti 10.500? Ovih 500 nije nikada niti došlo do nas! I ne samo to, s novcem koji bi vam vratili mogli bi ste kupiti svu našu robu, a sami niste ništa proizveli. Uz pomoć bezvrijednog papira mogli bi preuzeti sve što mi mukotrpno stvaramo. Želite se bez rada obogatiti na našoj mucu!".

Starješina se zacrvnio i rekao pred svima: "Ova vaša ponuda baš i nije tako dobra kako se činila!"

Nastalo je komešanje i među bankarima, glavni među njima, pokušao je smiriti tenziju riječima: "Dajte nam koju minutu da se međusobno dogovorimo, sigurno ćemo pronaći rješenje koje bi bilo u obostranom interesu".

Odveo je svoje kolege na stranu i rekao im: "Nije tako lako kako smo mislili, ovi ljudi nisu budale, oni žele sredstvo razmjene, a ne dug. Onaj najbogatiji među njima najviše je problematičan, razumije na koji način se kapital kreće i razmjenjuje ruke, kao i našu nevjerovatnu prednost u njegovom stjecanju ukoliko bi se naš model prihvatio. Mislim da moramo pronaći kompromis, uostalom bilo je naivno od nas za očekivati da će ljudi prihvatiti ideju novca kao duga. Oni znaju da bi primarna uloga novca trebala biti razmjena dobara i usluga, a ne stvaranje duga. Moramo razmišljati dugoročno!"

"Kako to mislite?", upitao ga je mlađi kolega. "Vrlo jednostavno", odgovorio je. "Vi i ja znamo da će njihova zajednica sa vremenom stvarati nove vrijednosti koje će trebati dobiti pokriće u novcu kako bi mogle biti razmijenjene. U početku ćemo im

dati nepovratni novac koji će imati pokriće u njihovoj robi – tzv. nekreditni novac i oni će misliti da je uloga novca razmjena dobara i usluga. Međutim, jednom kada nam daju vlast nad novcem više ga nećemo davati nekreditno ili uz malu proviziju koja bi pokrivala trošak njegove izrade, već isključivo u obliku duga (kredita).

Uskoro će kamata koju ćemo obračunavati na novo-izdani novac nadmašiti iznos početnog novca. Npr. u početku će u opticaju biti 10.000 novčanih jedinica, a dug mještana prema nama 0. Međutim, kako će vrijeme prolaziti taj omjer će se mijenjati, za par godina oni će nama biti dužni više novca nego ga uopće postoji, a mi ćemo uz pomoć bezvrijednog papira preuzeti svu njihovu imovinu. Naravno, oni nam ju neće dragovoljno dati u ruke, ali jednom kada dug višestruko premaši ukupnu količinu novca, neće imati izbora“.

“Ti si genije!” dobacio mu je drugi kolega - “samo moramo biti strpljivi i pitanje je trenutka kada ćemo imati svu njihovu imovinu. Tada ćemo imati i njihove žene, bit ćemo gazde i svi će nam se klanjati.

Nadam se da neće shvatiti kako ih želimo prevesti žedne preko vode, zato naš plan treba polagano provoditi. Kada bi im odmah ponudili veliki dug u zamjenu za njihovu imovinu, rekli bi nam da smo ludi i da takvo što neće nikada prihvatiti. Uostalom tko bi prihvatio da bude nekome dužan i da zauzvrat ostane bez imovine?”

Odjedanput je zazvonila budilica i Gerhard Hornbacher član uprave Nolskbanke se probudio, razmišljao je o snu kojeg je upravo sanjao. Njegov kolega Christian Monti iz ZBZ banke još uvijek je čvrsto spavao na kauču do njega. Prošle večeri bili su na pijanki, alkohol je tekao u potocima, a usput su potrošili i dvije kurve. Sada se i on probudio, te u bradu promrmljao “njihove žene su jeftine, a mi imamo mnogo novaca”. Gerhard je na to dodao: “Jesi primijetio da kurve traže puno manje od onih koje se navodno ne prodaju za novac”. “Vidim da si sklon filozofiji”, odvratio mu je Christian “bolje razmišljaj o današnjem sastanku sa premijerom”.

Za dva sata stigao je službeni vozač i odvezao ih u banske dvore. Tamo ih je čekao premijer, papiri su bili spremni, sjeli su za stol i Gerhard je započeo svoj govor: “Vidimo da niste u stanju vratiti prethodni kredit...”

Christian ga je prekinuo: “Zapravo ni jedan drugi prije njega, samo prebijate stare kredite uzimanjem novih.”

Gerhard je potom nastavio: “Ako želite novi kredit, morate nam dati autoceste u koncesiju i prodati 25% udjela u HEP-u. Također, primijetili smo da je javna uprava nedovoljno efikasna, trebali bi dati 20.000 otkaza i smanjiti plaće ostalima. Povećajte PDV, više nema odgađanja, bili smo strpljivi do izbora.”

Premijer je odgovorio: “Što ako dođe do nemira, narod bi se mogao pobuniti, ovo bi mogla biti kap koja je prelila čašu...”

Gerhard je uzvratilo: “Ne brinite oko toga, mediji su pod našom kontrolom, prikazati ćemo vašu odluku kao hrabar čin i nužnost. Reći ćemo narodu da zadužujete državu i rasprodajete njenu imovinu kako bi njima bilo dobro – zaduživati se mora”.

Premijer je nervozno odgovorio – “Vi hoćete reći da moram ljudima reći da zadužujem državu i rasprodajem njenu imovinu kako bi im rezao plaće i dizao poreze, samo lud čovjek bi pristao na to”.

Gerhard se uznemirio – “Ne bi rekao, mnogi su u to već povjerovali, uostalom recite im da se i u EU provodi ista politika, te da ako žele ući u EU vlada mora provoditi takvu politiku”.

Premijer se opustio... “Dobro, nadam se da neće biti nemira, jer će nakon ovih ‘reformi’ ljudi imati još manje posla i novaca, ionako već sada ne mogu vraćati kredite”.

Christian: “Ne pokušavajte napraviti neku glupost jer znate da vas možemo zamijeniti sa istom lakoćom sa kojom smo vas i postavili na mjesto premijera”.

Premijer: “Svjestan sam toga”.

Bankari su pozdravili premijera i potom otišli u jedan privatni klub. Na putu do tamo, Christian je pitao: “Gerharde, zar nije suludo da država od nas posuđuje kune kada ima vlast nad stvaranjem novca i mogla bi kune uzimati izravno od HNB-a. Također, kroz proračunski deficit mogla bi puštati novi novac u opticaj kako bi njime pokrila novo-stvorene vrijednosti”.

Gerhard je odgovorio: “Ne budi naivan, zar ne znaš da je 1992. Maastrichtskim ugovorom zabranjeno izravno financiranje državnog proračuna od strane centralne banke.

Izmjenom zakona o HNB-u iz 1994. statut HNB-a je usuglašen sa statutom Europskih središnjih banaka i tim aktom je državi zabranjeno da se financira izravno od središnje banke. Država više nema vlast nad novcem, ona je sada privatizirana i u našim je rukama.

E da, zaboravio sam ti reći, prošle večeri imao sam jedan čudan san i zamisli koja slučajnost! 1994. kada je uvedena kuna, prvi novac u opticaju nije bio dug. Država je procijenila koliko vrijedi sav korisni kapital i rekla narodnoj banci da izda novčani ekvivalent tog kapitala – 50 milijardi kuna. Kao što pogađaš - tada je novca (depozita) bilo više od kredita. Ali uskoro se taj odnos promjenio, kamata je ‘pojela’ početni iznos i sada imamo cijelu zemlju porobljenu dugom. Uskoro ćemo postati kao bogovi, svi će nam se klanjati. Već smo preuzeli većinu banaka i ostalog profitnog kapitala – Plivu, HT i INA-u. Sada nam preostaje da preuzmemo prirodne resurse, vode, šume i autoceste.

Male ljude bacili smo na koljena, njihova imovina prelazi u naše ruke, a oni i dalje ne shvaćaju da je sustav zamišljen tako da ih pretvori u robove neotplativog duga i razvlasti od imovine”, rekao je Gerhard, nasmijao se - te dodao:

“Nemoj mi više dosađivati sa takvim pitanjima, pripremi se za koktel party. Bit će djevojaka kao u priči, znaš da bi sve prodale dušu vragu kako bi bile s bankarom.”

“Ne moraš mi dvaput reći. Uostalom, bolje je što manje razgovarati o ovim stvarima.” odvratio je Christian.

Uskoro su došli na odredište. Bio je to privatni bar, mjesto skriveno od radoznalih očiju. Unutra su se pila skupa vina i žestoka pića. Luksuzno uređen doimao se pomalo nestvarno, kao i njegovi gosti.

Na ulici su se mogli sresti različiti ljudi, ali unutra su bila samo otmjena gospođa, te našminkane i dotjerane djevojke.

Čim su ušli, uputili su se prema za njih već rezerviranom mjestu i tamo zauzeli svoju poziciju. Pogledom su odmjerili goste i Christian je zapazio jednu prekrasnu brinetu. „Nije loša“ rekao je, „Mislim da trebaš napraviti prvi korak“, dobacio je Gerhard. Prije nego je dovršio rečenicu Christian je već krenuo prema njoj:

„Što će popiti mlada dama?“, upitao je. Djevojka se zacrvenila i rekla: „Čekam prijateljicu, ali ako već inzistirate, može jednu Whisky – colu?“ Dok su razgovarali pojavila se i njena prijateljica „Bok, ja sam Maja“, rekla je i pružila ruku. „Ja sam Christian, imate li što protiv da nam se pridružite za stolom?“, djevojke nije trebalo dva puta nagovarati.

Brzo su se zapričali i vrijeme je prolazilo. Pića su se točila, a kočnice su popuštale. Kako se večer odužila Maja je prva odlučila 'probiti led'. „Vidim da si imao naporn dan, želiš li da te opustim?“, pitala je Gerharda. „To bi mi dobro došlo, mislim da je vrijeme da krenemo“, promrmljao je, uzeo Maju pod ruku, podmirio račun i zaputio se prema izlazu.

2. POGLAVLJE

U isto to vrijeme u maloj općini Tovarnik u domu obitelji Pavić odvijala se prava drama, struja im je bila isključena već 2 mjeseca i par svijeća je bio sve što je davalo svjetlo u inače tamnoj noći.

„Zašto si uzeo kredit“, žena je vikala na muža – „Kako sam drugačije mogao posijati pšenicu?“ on ju je upitao. „Trebao si štedjeti“, vikala je žena. „Ali kako ću štedjeti kad nemam od čega, da bi imao što za staviti u džep – prvo moram uzeti kredit“, branio se muž.

„Osim toga, znaš i sama da je uvjet za dobivanje poticaja od države bio ulazak u porezni sustav. Da bi dobio poticaje na kraju žetve, morao sam cijelu godinu plaćati doprinose. Od kuda sam to mogao kada novac od prodaje pšenice dolazi tek krajem godine. Zaboravila si troškove mehanizacije, goriva, repromaterijala, mjesečne režije i sve ostale rashode koje imamo. A i cijena pšenice je nikakva. Sa onim što dobijemo nećemo moći vratiti ni glavnicu kredita, a kamo li kamate“.

„Nije me briga za tvoje isprike, kako drugi mogu, a ti ne možeš?“ upitala ga je.

„Ne mogu ni drugi, a i oni koji sada mogu, neće još dugo izdržati. Čitao sam jučer u novinama da je svaki četvrti kredit kojeg je poljoprivrednicima davao HBOR (Hrvatska banka za obnovu i razvoj) neotplativ i da su im zato blokirani računi. Banke će uskoro krenuti u ovrhu nad njihovom imovinom, ljudi će ostati bez ičega! Neke ovrhe već su u tijeku, da stvar bude gora, oni su uzeli kredite po ‘povlaštenoj kamati’, pa ga svejedno ne mogu vraćati, a kako ćemo tek mi kada smo ga uzeli po ‘tržišnim’ uvjetima“ - sa drhtajem u glasu je odgovorio.

Žena je zaplakala, znala je što to znači za njihovu obitelj. Od sada na dalje nad njihovom kućom i zemljom visjeti će mač duga koji će sa vremenom samo rasti, kamata će se obračunavati na kamatu i pitanje je trenutka kada će ovršitelji pokucati na vrata, a oni morati napustiti svoj dom. Zadnji put to su morali učiniti 1991, već su jednom prolazili kroz pakao. Tko tada nije uspio pobjeći bio je likvidiran, 58 njihovih sumješтана nakon rata je pronađeno u masovnoj grobnici.

Kada su se vraćali vjerovali su da ih nitko više neće istjerati iz vlastite kuće – „Zar će se povijest ponoviti?!“, tiho je zajecao. Žena ga je zagrlila, dok su djeca spavala na drugom kraju kuće nesvjesna toga što se događa, uskoro su i oni utonuli u san.

Nazad u Zagrebu, bila je potpuno drugačija atmosfera, Gerhard je jutro dočekaao u izglanganim cipelama i odijelu, te požurio na posao. Njegov ured bio je u Trnju – starom Zagrebačkom kvartu. Dok je ispijao jutarnju kavu, tajnica je pokucala na vrata. „Traži vas direktorica iz sektora za obrtnike i male poduzetnike“, „Pustite ju unutra“, kratko je odbrusio.

Tako se u njegovom uredu pojavila Božena Kolarić, skladna žena u ranim četrdesetima. „Recite kolegice – što vas muči?“, nezainteresirano je upitao.

„Imamo puno problema sa naplatom kredita, pogotovo poljoprivrednicima“, odgovorila je. „Jesmo li zaštitili naše plasmane?“ brzo je replicirao. „Jesmo, sva njihova imovina je pod hipotekom“, osim toga, kao što ste nam i ranije napomenuli svima smo davali kredite sa promjenjivom kamatnom stopom. Kako jedni nisu u stanju vraćati kredite, tako drugima povećavamo kamate i djelomično pokrивamo gubitak.“

„Zašto se onda uznemiravate?“, upitao je. „Pa zapravo, razmišljala sam o tim ljudima, zasigurno im nije lako“, odgovorila je. „To nije vaš nego njihov problem, neka budu produktivniji, neka više rade i manje troše pa će moći vraćati kredite“, odbrusio je.

Božena se povukla, pozdravila s kolegom i vratila u svoj ured. Dan je polagano prolazio, Gerhard je analizirao brojeve, odnos aktive i pasive banke, tekuću likvidnost i druge parametre. Nije se puno uznemiravao. On i njegove kolege bankari držali su vladu u šaci, znali su da vlada ovisi o njihovom novcu. Paradoksalno, taj novac tiskala je državna institucija, odnosno narodna banka, ali ako je država htjela doći do vlastitog novca, mogla je to samo preko njih. Radno vrijeme brzo je prolazilo i dok je Gerhard bio duboko u svojim mislima - zazvonio je mobitel. Bio je to njegov prijatelj - bankar Fausto Rasegotti, pozvao ga je na večeru u Hotel Esplanade.

Dogovorili su vrijeme i razmijenili par riječi. Razgovor je brzo završio. Mobitelom nikada dugo ne razgovaraju, dugo se razgovora jedino o nebitnim stvarima. O bitnima se pak ne raspravlja preko mobitela.

Gerhard je opet utonuo u svoje misli i vrijeme do sastanka kao da je proletilo. „Zašto je dan tako kratak“, uzdahnuo je i pozvao službenog vozača. Sa par minuta kašnjenja stigao je pred hotel, te se uputio prema restoranu. Fausto ga je već čekao. „Dobra večer dragi prijatelju!“ rekao je Gerhard prije nego se stigao rukovati, Fausto je uzvratio dobrodošlicu. Sjeli su se za stol i dugi razgovor je krenuo.

Počeli su razgovarati o financijskom sustavu i sve goroj kreditnoj krizi. To je ozbiljan problem, složila su se obojica, ali kako ga riješiti. Obojica su znali manu sustava za koju golema većina običnih smrtnika nikada neće saznati.

Naime, financijski sustav baziran isključivo na kreditu nužno dovodi do neotplativosti duga i teške kreditne krize zato jer novac za otplatu kamate nije ušao u opticaj skupa sa glavnicom kredita. Budući da taj novac nikada nije ušao u opticaj, on niti ne postoji – pa ga sukladno tome nije moguće niti vratiti.

Svi bankari su toga svjesni, ali se o tome nikada ne raspravlja. Pa ipak, Fausto se odvažio i retorički priupitao Gerharda: „Objasni mi molim te, kako će netko tko uzme 500.000 kn kredita, vratiti 1.000.000 kn, kada novac za otplatu kamate ne postoji?“

„Postoji ako netko drugi uđe u kredit i tako pusti novi novac u opticaj, tako novo zaduženi omogućava prethodno zaduženome otplatu njegove kamate“, odgovorio je Gerhard.

„Bit ću slikovit“, bio je uporan Fausto „ako voda u čašu ulazi isključivo kroz slavinu, da li je razumno očekivati da će nakon zatvaranja slavine biti moguće nazad u vodovodni sustav vratiti više vode nego je kroz njega prethodno pušteno u čašu?“

„Zapravo neće“, odgovorio je Gerhard, „ali je moguće da netko drugi nakon prvog također pusti vodu iz slavine i napuni neku drugu čašu, te potom vodu iz druge čaše prelije u prvu i tako omogući da se iz prve u sustav vrati više vode nego je u nju kroz slavinu pušteno“.

„Zanimljiva misao“, reče Fausto „međutim, kako će onda iz druge čaše biti vraćeno više vode u sustav nego je bilo u nju pušteno, imaj na umu da je sada u njoj i manje vode nego je prvotno bilo, budući da se iz nje prelijevalo u prvu?“

„Bit će potrebno napuniti treću čašu“ kratko je odgovorio Gerhard.

„Hoćeš reći da je to ostvarivo isključivo uz beskonačno doljevanje vode u sve veće čaše kako bi se pokrивao prethodni gubitak?“ upitao je Fausto i dodao: „To mi liči na piramidalnu shemu, odnosno neodrživ model koji obećava ljudima zaradu pod uvjetom da uvuku i druge u tu shemu. Jedini način da se shema održi je da sve veći broj ljudi u nju ulazi, a znamo da je to dugoročno nemoguće i da kad-tad dolazi do njenog pucanja. Golema većina sudionika na kraju gubi, zato su i zabranjene zakonom.“

Uostalom, gledao sam premijera neki dan na televiziji kako je govorio da se više ne može živjeti na dug i da bi svi trebali živjeti u skladu sa svojim mogućnostima. Pođimo od pretpostavke da je to istina, a financijski sustav se ne promjeni.

Što bi se dogodilo kada bi građani, poduzeća i država prestali dizati kredite (živjeti na dug)? Kako bi prethodni krediti mogli biti otplaćeni? Kako vratiti više novca nego je posuđeno? Te na kraju, čak da nam daju sav novac koji imaju i dalje bi nam ostali dužni“, rekao je Fausto i dodao:

„Zar do pucanja kreditnog balona nije došlo upravo zato jer su ljudi prestali živjeti na dug, odnosno prestali dizati kredite, čime je prestao dotok novca u opticaj, odnosno, slikovito rečeno, pipa se zatvorila, nove čaše se nisu punile i sukladno tome prethodno zaduženi nisu više mogli vratiti svoje dugove?“

Zapazi još nešto, da su se ljudi, tvrtke i država nastavili ubrzano zaduživati, prethodno zaduženi bi mogli otplaćivati svoje kredite i sukladno tome ne bi došlo do kreditne krize, masovnih blokada, ovrha i posljedičnog kolapsa ekonomije!

Ti si svjestan toga da je u postojećem modelu jedino rješenje za odgađanje kreditne krize beskonačno zaduživanje, jer sustav sugerira da je jedini način da se pret-

hodni dug otplati uzimanje novog duga. Međutim, time on postaje tehnički neotplativ, odnosno glavna zabluda je vjerovanje da se dug može otplatiti uzimanjem novog duga - oboje znamo da se on time samo povećava.

Zar ne bi trebalo promijeniti regulaciju novca i razdvojiti proces stvaranja od procesa posuđivanja novca. Zar ne bi država opet trebala imati pravo na emisiju novca koji ne bi bio opterećen dugom, a čija bi uloga bila razmjena dobara i usluga, što uostalom i je primarna uloga novca.

Gerhard je na to odgovorio: „Ti znaš da je cilj mjera štednje smanjiti priljev, a samim time i količinu raspoloživog novca u opticaju. Do sada je država uzimanjem kredita koje nije vraćala i beskonačnim zaduživanjem omogućavala prethodno zaduženim građanima otplatu svoga duga i tako spašavala njihovu imovinu (hipoteku) od ovrhe. Slično kao što je sugerirao i tvoj primjer sa vodom i čašama.

Usprkos tome, mnogi svejedno nisu u stanju vraćati kredite i ostali su bez svoje imovine. Nakon mjera štednje čiji je konačni cilj da država posluje bez deficita, količina novca u opticaju će ovisiti isključivo o privatnim osobama i poduzećima.

Ako će oni ubrzano uzimati kredite, tj. napuhavati kreditni balon - u sustavu će biti dovoljno novca. Ako neće - količina novca će se smanjivati, a balon će se ispuhati, odnosno puknuti. U svakom slučaju, ljudi će ostati bez svoje imovine jer je savršeno jasno da kreditna ekspanzija privatnog sektora ne može vječno trajati. Nužno će doći do potpunog kreditnog sloma i teške recesije.

Čudi me da si doveo u pitanje trenutnu regulaciju novca jer jako dobro znaš da je dužnička doktrina nešto što se ne smije dirati, nešto kao dogma - o tome nema rasprave. Na nama je da štitimo interese banke, naša je uloga da plasiramo što više kredita i prenesemo na banku što više stvarne imovine i bogatstva zemlje.

Malo nas je koji shvaćamo kako sustav funkcionira i svi redom imamo neku financijsku korist od tog sustava. Bili bi ljudi da pilimo granu na kojoj sjedimo i pokrenemo raspravu o regulaciji novca. Kada bi to napravili sutra bi dobili otkaze i izgubili sve privilegije koje sada imamo.

Sa druge strane, golema većina ljudi uopće nije svjesna toga što se događa. U školama i fakultetima se ne uči o regulaciji novca, kao što se to pitanje ne spominje niti u masovnim medijima - budući da mi posredno ili neposredno kontroliramo i sustav obrazovanja i masovne medije.

Prije će se ljudi organizirati da zaštite pet stabala nego da se izbore za promjenu monetarnog sustava. Samo zato jer se stabla ispile u sat vremena, a banke ljude pljačkaju godinama prije nego ih dotuku. A kada ih i dotuku, to shvaćaju osobno, a ne globalno. Uvijek misle da su uz više sreće mogli uspjeti.”

“Znao sam sve što govoriš, samo sam htio provjeriti da li imamo istu spoznaju”, uz smiješak je rekao Fausto i dodao: “naručimo nešto za jelo, umirem od gladi”. “Ja također”, rekao je Gerhard i mahnuo rukom konobaru.

Konobar se približio i upitao: “Što će gospoda za večeru?”

“Može meni jedan tatarski biftek”, upitao je Gerhard, “Zamolite kuhara da mi pripremi jednu nasmiješenu patku” sa osmjehom je dodao Fausto.

Konobar je zapisao narudžbe i zaputio se prema kuhinji.

“Vidim da imaš dobru liniju, u koju teretanu ideš?”, Fausto je prvi ‘bocnuo’ – “Sheraton”, uzvratilo je Gerhard. “Meni je puno bolja ona u Westinu”, odvratio je Fausto.

“Znam sve, imaju odličan bazen i arhitektonski je dobro zamišljena - uvijek puštaju neku laganu muziku”, priznao je Gerhard te dodao: “Ali nekako sam je se zasitio, znam već sve ljude tamo, htio sam malu promjenu”.

“Promjene uvijek dobro dođu, samo da nisu na gore”, uz osmijeh je odvratio Fausto i dodao “ne znam jesam li ti se pohvalio, ali upoznao sam jednu žensku što se izdaje za uspješnu poduzetnicu, mislim da ju i ti poznaješ”.

“Nema puno takvih”, nasmijao se Gerhard “nisi valjda tražio njenu robu?”, upitao je.

“Zašto bi se inače išao sa njom upoznati?”, upitao je Fausto.

“Znam da ima najbolje manekenke”, priznao je Gerhard.

“To si čuo ili govoriš iz prve ruke?”, Fausto je bio uporan.

“Priča se okolo, znaš i sam”, Gerhard se pokušao izvući.

“Ajde, nemoj glumiti da ne bi htio malo ljubavi večeras”, Fausto ga je pokušao isprovocirati.

“Uvijek sam za ljubav, međutim večeras sam malo kratak s lovom”, branio se Gerhard.

“Ne brini za to, novac nije problem”, rekao je Fausto dok je pogledom odmjeravao pune tanjure koje je upravo nosio konobar. “Znaš da za nas nema krize”, dodao je.

Gerhard se zadovoljno osmjehnuo i prionuo za jelo. “Dosta smo pričali, prijedimo sa riječi na djela”, kroz zube je prozborio.

Dok su oni tako jeli, vani na klupicama iznad shopping centra Importanne vrijeme su kratili beskućnici i skupljači boca. Gerhard i Fausto nisu ih primjećivali, imali su dovoljno svojih briga. Kad su se najeli, Fausto je naručio dvije djevojke i otišao rezervirati sobu.

Ubrzo su se zajedno uputili prema njoj i smjestili unutra. Za koju minutu, netko je pokucao.

“Mislim da su to one”, rekao je Gerhard. Pusti ih unutra odvratio je Fausto.

Obojici se ubrzao srčani ritam, ušle su dvije djevojke i predstavile se, svaki je odabrao svoju. “Nećete se raskomotiti”, pomalo sarkastično je upitao Gerhard i pogledom pozvao Tanju u drugu sobu. Mirela je ostala sa Faustom.

Što se dalje događalo možete samo nagađati.

3. POGLAVLJE

Pa ipak, koji kilometar južnije od njih atmosfera nije bila nimalo uzbuđujuća. Bijesna žena svađala se sa mužem koji je prije dva mjeseca dobio otkaz. I prije su jedva vraćali stambeni kredit u švicarskim francima, sada je to postala nemoguća misija. “Svinjo jedna neodgovorna” vikala je žena, “kako si mogao ostati bez posla i sve nas ostaviti na cjedilu”.

“Nisam ja kriv što je propala firma”, branio se muž.

“Što nisi pronašao drugi posao?!” i dalje je vikala.

“Kako da ga pronađem, znaš i sama da je radi kreditne krize propao cijeli građevinski sektor. 80.000 ljudi je ostalo bez posla. Mnoge moje kolege su u istoj situaciji. Prestalo se s gradnjom, a i oni koji su izgradili stanove nemaju ih više kome prodati”, branio se muž.

“To nije moj problem”, kratko je odgovorila žena.

“Ne znam čiji je onda, ja stvarno ne mogu više ništa učiniti, redovito idem na burzu, ali posla jednostavno nema.” inzistirao je.

“Dosta mi je, ja ovo više ne mogu i ne želim trpjeti. Sutra se selim svojim roditeljima, a ti se snalazi kako znaš i umiješ. Uzimam djecu sa sobom!” bila je odrješita.

Tako je kreditna kriza uništila još jednu obitelj. Sutrašnji dan za njih je značio neizvjesnost. Ali ne i za bankare, za njih je to bio radni dan kao i svaki drugi. Kako je društvo sve više propadalo i postajalo siromašnije, tako su oni ostvarivali sve veću dobit. Neki su se usudili javno postaviti pitanje njihove uloge i ukazati na povezanost između ta dva procesa, međutim – bili bi brzo ušutkani i izrugani.

Banke su se u javnosti često trudile prikazati kao socijalno odgovorne i društveno osjetljive institucije, a njihove propagandne parole uvijek su imale za cilj pridobivanje povjerenja. Mnogi ljudi nisu znali razlikovati propagandu od činjenica i stvarnosti. Na reklamama bi obitelji koje su ušle u desetljećima duge kredite s valutnom klauzulom i promjenjivom kamatnom stopom bile prikazivane kao sretne i nasmiješene, međutim u stvarnosti su bile daleko od toga.

Pa ipak, visoko pozicionirani dužnosnici banke uvijek su imali razloga za sreću i slavlje. Gerhard je također bio jedan od njih, a problemi koji su mučili ostale smrtnike za njega su bili galaksijama udaljeni. Kao i svaki dan mirno je sjedio u svome

uredu i čitao izvještaje sa burze. U zadnje vrijeme bili su izrazito negativni, međutim on nije odavao znakove zabrinutosti.

Sada, kada je kreditna kriza izazvala slom tržišta kapitala bio je pravi trenutak za kupnju dionica. Brokerima je zadavao naloge i sa osmjehom na licu pratio kretanja na burzi. Dionice nekih poduzeća kao npr. INGRE izgubile su i do 99% od svoje nekadašnje vrijednosti. Sada je u bescjenje mogao kupovati kapital koji su drugi desetljećima stvarali. Koje li slučajnosti, sada kada su cijene dionica na dnu i kada nitko nije imao novaca - banke su ga imale u izobilju. "Imamo puno sreće!", znao bi govoriti, praveći se da ne zna da su banke namjerno izazvale kreditnu krizu.

Gerhard je dobro znao i zašto je došlo do 'Velike depresije' (1929-1933), odnosno zašto su se ljudi tada bacali sa nebodera, a tisuće ostajale bez ičega? (bile pretvoreni u beskućnike i socijalne slučajeve)

Odgovor na to, naoko komplicirano pitanje u biti je jednostavan - da bi došlo do sloma ekonomije bila su potrebna samo dva preduvjeta:

- isključivo kreditni monetarni sustav (da novac u opticaj ulazi samo kao kredit)
- nepostojanje državnog deficita

"Država ne bi trebala trošiti više nego što zarađuje", Gerhard bi često znao govoriti u javnim nastupima. Zašto je to tako bitno? Znao je tko ima vlast nad novcem ako ga država nema. Budući da je ta vlast sada bila u rukama privatnih banaka i sam novac bio je privatiziran. Umjesto javnog dobra u službi razmjene dobara i usluga, novac je postao sredstvo za porobljavanje ljudi dugom i njihovo razvlaštenje od imovine.

Na koji način? Pod pretpostavkom da država nema deficit (proračunski manjak), jedini način da novi novac uđe u opticaj jest da fizičke ili pravne osobe (poduzeća) ulaze u dug. Međutim, što se događa ako banke prestanu davati kredite, a parola 'ne može se živjeti na dug' postane opće prihvaćena?

prestaje priljev novog novca u opticaj

postojeći novac u opticaju mora biti vraćen bankama (budući da je prethodno ušao u opticaj u obliku kredita)

Upravo ta 'monetarna kontrakcija' izazvala je 'Veliku depresiju'. U samo tri i pol depresijske godine ukupna novčana masa bila je smanjena za 1/3. Novac je izlazio iz opticaja, odnosno bio vraćan nazad bankama koje su ga prethodno posudile.

Dogodila se apsurdna situacija, postojali su ljudi koji su htjeli raditi, postojale su sirovine koje su mogle biti pretvorene u robu, postojala je i roba na policama trgovina, bilo je i potražnje za njom, ali nije bilo novca s kojim bi se mogla kupiti. Samim time, došlo je do pojave visoke nezaposlenosti i teške kreditne krize – neotplativosti duga. Budući da ljudi nisu bili u stanju vraćati svoje dugove, ostali su bez imovine.

"Dobro je da isključivo privatne banke, a ne država imaju pravo nad puštanjem novca u opticaj", govorili su svi masovni mediji, te priznati političari i ekonomski stručnjaci.

Međutim, jedan mladi čovjek je postavio par pitanja:

Zar time država nije izgubila vlast nad novcem?

Zar takva regulacija novca ne stavlja državu u podređeni položaj u odnosu na privatne banke?

Zar time nije otvoren velik prostor za manipulaciju?

Čije interese zastupaju masovni mediji, te uvaženi političari i ekonomski stručnjaci?

Pa ipak, iako su ta pitanja bila od iznimne važnosti, a odgovori na njih očiti - bio je ušutkan i ismijan.

“Što ti znaš kad nisi završio velike škole? Zar misliš da ćemo vjerovati tebi, a ne bankarima? Tko može razumjeti financijski sustav bolje od njih?”, ljudi su redom govorili - jedan od prolaznika bio je najhrabriji. Došao je do tog mladića i pljunuo ga u lice. “Evo ti budalo kad se praviš pametan”, usput je povikao.

Očito nije znao za sljedeće riječi Thomasa Jeffersona (trećeg predsjednika SAD-a):

“Ako Američki narod ikada dozvoli privatnim bankama kontrolu nad puštanjem novca (u optičarstvu), prvo inflacijom – a potom deflacijom, banke i korporacije koje će izrasti oko njih razvlastiti će ljude od njihove imovine, sve dok se njihova djeca ne probude kao beskućnici na kontinentu koji su njihovi roditelji osvojili.”

Kao što smo već rekli Gerhard je znao za sve te činjenice, znao je kako sustav funkcionira iznutra. Odrastao je u obitelji bankara, a kod kuće se i školovao. Veliku pažnju njegovi su roditelji usmjeravali na dobro poznavanje naravi novca i zakonitosti vezanih uz njega. “U državne škole idu samo budale”, otac mu je rekao jednom prilikom kada ga je upitao zašto ne ide u školu kao i druga djeca.

“Novac je najvažnija stvar u životu, a u školama se o njemu uopće ne govori”, često puta bi ponavljao.

“Djeci se tamo ispire mozak, uči ih se glupostima - koliko ima resica u tankom crijevu, kako izgleda živčani sustav beskralježnjaka i hrpi drugih nebitnih stvari. Međutim ima nešto još i strašnije od toga, uči ih se da ne razmišljaju svojom glavom i da slijepo vjeruju autoritetima. Ako su uspješni u tome čak im daju i dobre ocjene”, jednom prilikom ga je upozorio.

Otac ga je poticao na kritičko razmišljanje, a Gerhard mu je zauzvrat volio kontrirati: “Ali u školi se uče i strani jezici!” jednom je pobjedonosno uskliknuo. “Sine, koji jezik svi razumiju?”, upitao ga je otac, Gerhard je razmišljao i razmišljao, zagledao se kroz prozor, vratio pogled ravno na očeve oči i rekao: “Novac! Novac je jezik koji svi razumiju!”, otac ga je čvrsto zagrljio.

Tada ga je upitao: “Ako je novac tako bitan, misliš li da je slučajno da se u školi o njemu ne govori?”

Gerhard se zamislio i rekao: “Ne, sada shvaćam tko ima stvarnu vlast u državi i zašto je vlast nad novcem tako bitna. Političari, novinari i profesori tvoje su marionete, oni rade i govore ono što im ti kažeš”, otac ga je potom upitao: “Kako možeš biti siguran u to?”

“Ako je regulacija novca očito pogrešna, oni bi ju promijenili da mogu”, odgovorio je Gerhard.

“Kako znaš da ne mogu?”, odmah mu je replicirao otac.

“Zapravo mogu, ali ne žele, budući da si ih ti postavio na ta mjesta, promovirao ih kroz svoje medije i oblikovao javno mišljenje u njihovu korist. Tebi duguju sav svoj uspjeh – i u konačnici ako bi se okrenuli od tebe, ti bi ih za čas smijenio, budući da bi mogao lako okrenuti javno mnijenje protiv njih.

Golema većina ljudi ne shvaća važnost ispravne regulacije novca, te da se prava i najveća korupcija odvija na vrhu sustava – kod ulaska novca u opticaj, a ne kod njegove raspodjele.

Političari se izmjenjuju, a ti ostaješ. Ako bi neki političar išao protiv tebe na izborima, ne bi imao nikakve šanse, budući da ljudi glasaju za one koji imaju puno novca i medijskog prostora, a ne za one koji žele promijeniti monetarni sustav u korist naroda. Uostalom, tko ima više novca od tebe?”, retorički ga je upitao.

Otac je bio zadovoljan, njegov sin bio je spreman nastaviti obiteljski posao.

Pa ipak, Gerhard je nekad previše razmišljao svojom glavom. Jednom prilikom je prijateljima iz ulice pokušao ukazati na manu sustava koju ga je otac naučio. Umjesto da mu se zahvale, prijatelji su ga prozvali budalom. Kada je to rekao ocu, on ga je ošamario i rekao mu: “Jesam li ti rekao da o tome nikome ne govoriš, sjećaš li se Gotheove izreke! - Nitko nije tako beznadno porobljen, kao oni koji **lažno vjeruju da su slobodni**”, te dodao - “Ti ljudi su budale i idioti, zašto im pokušavaš pomoći? Čak i kada ih naš sustav stisne i stavi pred zid, neće se protiv njega pobuniti”.

“Kako to?”, upitao ga je Gerhard.

“Velika većina ljudi mentalno je nesposobna razumjeti da je trenutni financijski sustav neprijateljski nastrojen prema njihovim interesima kao i našu nevjerojatnu prednost pri stjecanju kapitala koju nam taj isti sustav daje”, otac mu je odgovorio.

“A što je sa onima koji mogu?”, opet je upitao Gerhard.

“Ti nemaju vremena za razmišljanje, zauzeti su poslom i otplatom kredita, plaćanjem režija, brigom oko djece itd. Mnogi od njih vraćati će ga desetljećima – cijeli životni vijek.

Neki će pak shvatiti da ga ne mogu vratiti, ali umjesto da posumnjaju u sustav tražiti će pomoć od istog onog tko ih je doveo u tu beznadnu situaciju – od banke, a ona nije tu da im pomogne.

Problem neotplativog duga će mnoge od njih i psihički slomiti tako da će misliti da je njihova situacija beznadna i da rješenja nema. Dakako, kriviti će sebe za nastalu situaciju. Ni oni nam nisu problem.

S druge pak strane, oni koji nisu u kreditu uopće niti ne razmišljaju o toj tematici i ne shvaćaju bit problema. Bave se svojim životima i ne razbijaju glavu sa apstraktnim stvarima”, otac mu je objasnio.

“Pa tko je onda problem?”, Gerhard je opet upitao.

“Netko tko ima intelekt i moć razmišljanja o apstraktnim stvarima, tko razmišlja u širinu, te ima kapitalistički mentalitet, tj. shvaća prirodne zakonitosti u ekonomiji. Takav pojedinac će prije ili kasnije početi razmišljati o novčanom toku i ako bude imao talenta za prenošenje poruke koju je shvatio, može ti zadati puno problema. Zato je bitno da takvim pojedincima ponudiš mjesto unutar sustava, u suprotnom bi ga, budući da shvaćaju da je sustav neprijateljski nastrojen prema njima mogli izazvati”, otac mu je odgovorio.

Gerhard se sa sjetom prisjetio svojih razgovora sa ocem i odlučio je posjetiti obližnji kafić, dosta mu je bilo samovanja u uredu.

Do kafića je vodilo prostrano predvorje. Zastao je, odlučio se malo prošetati. U blizini je bio jedan park, dok je išao prema njemu prišao mu je jedan mladić. “Gospodine, oprostite, kao da imam osjećaj da bi sa vama trebao nešto podijeliti”.

Gerhard ga je zbunjeno pogledao i pitao, “Na što ciljaš?”

Mladić je uzvratio: “Znam da će vam zvučati ludo, ali nema dugo vremena da sam počeo čitati Bibliju, u njoj sam pronašao Isusa kao svog osobnog Spasitelja.”

“Ne zanima me religija”, odvratio je Gerhard – “Ali vjera i religija nisu isto”, bio je uporan mladić.

“Što time hoćeš reći?”, pitao je Gerhard. “Uloga vjere je da čovjek pronađe put Spasenja, a taj put je Isus Krist, dok je uloga religije manipulacija nad masama”, odvratio je mladić.

“Zanimljiv si, ali me to svejedno ne zanima, prepustiti ću te rasprave svećenicima, ipak su oni autoriteti u tom području”, odgovorio je Gerhard.

“Vjerujete li svećenicima?”, bio je uporan mladić.

Gerhard se zamislio, sjetio se svoga oca i njegovih riječi, te dao kratak odgovor: “Ne”.

“Zašto onda ne proučavate Bibliju?”, opet ga je upitao.

“Bog je mrtav, jednom kad čovjek umre, to je to. Ne vjerujem u uskrsnuće i slične priče, to su ludosti.” odgovorio je.

Mladić nije htio dalje dosađivati: “Ispričavam se, ionako nisam imao namjeru razgovarati sa vama. Ne znam što mi je bilo, doviđenja” – rekao je i pozdravio se s Gerhardom.

Ovaj razgovor malo ga je zbunio, međutim mladić mu se svidio, doimao se iskrenim. Gerhard se potom vratio nazad u staklenu zgradu i uputio prema kafiću.

Za to vrijeme, u centru grada, našle su se Maja i njena prijateljica Tamara.

“Kak ti je bilo s Christianom?”, pitala ju je Maja.

“On je tak fajn, galantan tip”, rekla je Tamara i nasmijala se od uha do uha.

“Jao, vidim da imaš nove Paciotti cipele, koliko si dala za njih?”, upitala ju je Maja.

“Dva puta”, prasnula je u smijeh Tamara.

“Kao da sam znala”, rekla je Maja i dodala “zašto si uzela tako visoke pete?”

“Ako želiš živjeti na visokoj nozi, moraš imati visoke pete”, rekla je i pozvala ju na kavicu u Lemon.

Blizu tog mjesta upravo su prolazili Franz Kocher i Paul Lennkh. Nije to bila uobičajena šetnja, obojica su bili članovi uprave Reiff banke i raspravljali su o sve većem broju stambenih kredita koje dužnici nisu uspijevali vraćati.

“Mislim da bi trebali sazvati sastanak šest najvećih banaka i pokrenuti to pitanje” rekao je Franz.

“Da pozovemo i ostale?”, pitao je Paul

“Ni sam ne znam”, rekao je Franz.

“Pozovi one u koje imaš povjerenje”, odvratio je Paul.

“Dobra ideja”, složio se Franz i dodao “Znaš da sam uvijek u žurbi, moram ići sada pa se čujemo poslije”.

“Nema problema”, rekao je Paul i tako se njihova kratka šetnja završila, Paul se vratio na posao, a Franz otišao obaviti nešto u grad.

Gerhard se u međuvremenu vratio u svoj ured, a na vrata mu je upravo kucala tajnica.

“Kako ste šefe?”, upitala ga je.

“Dobro”, mlako je odgovorio.

“Nije valjda da ste zabrinuti”, rekla je i došla do njega.

“Odmah sam bolje kad vas vidim”, rekao je. “Nekako ste mi privlačni danas”, dodao je.

“Ohhh”, zacrvenila se i upitala: “da zaključam vrata?”

“Mislim da bi trebali”, rekao je Gerhard.

Iako se nastavlja za nas radnja tu prestaje.

4. POGLAVLJE

Dok su oni bili u klinču, jedan je mladić šetao Savskim nasipom zajedno sa svojim cimerom. Za razliku od svojih kolega pričali su o ekonomiji.

“Dušane”, upitao ga je Ivan – “Jesi li razmišljao o onome što sam ti jučer govorio.”

“Jesam, mislim da ovo što se događa nije slučajno. U pravu si kada kažeš da su bankari znali što će se dogoditi. Tko god je shvatio kako sustav funkcionira, znao je da će doći do kreditne krize čim prestane kreditna ekspanzija.

Zamisli ironije, bankari tvrde da je do kreditne krize došlo zato jer su ljudi ulazili u kredite i živjeli iznad svojih mogućnosti, međutim sustav je baziran na dugu i da se ljudi nisu zaduživali sustav bi se urušio još i ranije.

Također, dug je jedini način na koji novac ulazi u opticaj, zato banke stalno reklamiraju kredite i potiču ljude na zaduživanje jer bi u suprotnom došlo do nestašice novca. Na taj način stvaraju privid da je sustav baziran isključivo na kreditu dugoročno održiv.

Zapazi još jedan apsurd, budući da je sav novac u opticaju kredit i da će prije ili kasnije morati biti vraćen, beskonačno zaduživanje je jedini način na koji je moguće održati postojeću količinu novca u opticaju. U suprotnom bi došlo do monetarne kontrakcije, tj. kako bi se prethodno uzeti krediti vraćali, a novi ne bi uzimali novčana masa bi se počela smanjivati i tek bi tada nastao pravi kaos”, rekao je Dušan.

“To bi značilo da ljudi ne ulaze u dug zato da bi imali više novca, već samo zato da bi spriječili monetarnu kontrakciju. Uostalom da nisu ulazili u kredite, ne bi imali od čega za živjeti - jer ne bi imali novaca. Oni koji uspijevaju doći do novca bez da se zadužuju, uspijevaju to samo zato jer je netko drugi dizao kredite umjesto njih”, zaključio je Ivan.

“Ali mnogi sa kojima pričam kažu da nisu u kreditu zato jer nisu trošili više novca nego su imali, odnosno zato jer su živjeli u skladu sa svojim mogućnostima. Također, smatraju da se ljudi koji imaju problema sa otplatom kredita nalaze u takvoj situaciji vlastitom krivnjom”, Dušan je ustvrdio.

“Varaju se”, rekao je Ivan i dodao “to kažu samo zato jer ne shvaćaju ulogu proračunskog deficita. Zahvaljujući njemu, država vraća društvu više novca nego je u

obliku poreza od njega uzela. Pokrivajući proračunski deficit zaduživanjem, država mnogima omogućava da dođu do novca bez da se oni sami zadužuju, odnosno ona se zadužuje umjesto njih."

"Sada mi je jasno zašto neki mogu preživjeti iz mjeseca u mjesec bez ulaska u minus i kreditnih kartica. To je ako sam dobro shvatio prvenstveno zato jer država svake godine ubacuje u sustav novi novac u obliku proračunskog deficita. Taj novac kroz proračunske rashode na neki način dolazi do tih ljudi i oni zahvaljujući njemu mogu izbjeći ulazak u dug", zaključio je Dušan.

"Upravo tako, prošle godine proračunski deficit je iznosio 14 milijardi kuna, to je 14 sa 9 nula iza sebe. Zahvaljujući tom novcu, ljudi su spašeni od propasti, odnosno mnogi nisu morali ulaziti u kredite ili su ih pak mogli vraćati", nadovezao se Ivan.

"Hoćeš reći da je na taj način isključivo kreditni sustav uspio stvoriti privid da je održiv?", upitao je Dušan.

"Točno, ljudi koji nisu u dugu ili pak uspijevaju vraćati kredite, misle da je to zato jer su pametni i snalažljivi, a ne zato jer država u obliku deficita svake godine ubacuje novi novac u sustav. Njihov osnovni problem je u tome što ne gledaju na novac kao na dug, nego kao na sredstvo za razmjenu dobara i usluga.

Polaze od pretpostavke da će moći izbjeći ulazak u dug, ukoliko neće trošiti više novca nego ga imaju. Ne shvaćaju da je u isključivo kreditnom sustavu svaki novac dug, te da svaka vrsta egzistencije - makar trošili i samo kunu dnevno, predstavlja život iznad mogućnosti, odnosno život na nečiji dug.

Ne mogu razumjeti da novac nema pokriće u stvarnim vrijednostima tj. kapitalu, nego samo u isključivo u dugu, bez obzira na to koliko oni radili i stvarali novih vrijednosti", odgovorio je Ivan.

"To bi značilo da bi isključivo kreditni sustav mogao nastaviti funkcionirati još dugo prije nego li ljudi shvate da se radi o prijeveri?", upitao je Dušan.

"Ne baš, država neće još dugo poslovati sa deficitom i tako spašavati ljude od propasti", uzvratilo mu je Ivan.

"Kako to misliš, zar planira smanjiti rashode i prestati poslovati s deficitom?", u nevjerici ga je upitao Dušan.

"Upravo tako", rekao je Ivan i iz torbe izvadio 'Zakon o fiskalnoj odgovornosti'.

"Pogledaj datum kada je donesen - 23. studeni 2010., pogledaj što piše pod člankom 5.", dodao je.

Dušan je počeo čitati "Ukupni rashodi općeg proračuna izraženi udjelom u procijenjenom bruto domaćem proizvodu godišnje će se smanjivati za najmanje 1 postotni bod.

Smanjenje se provodi do trenutka kada će primarni fiskalni saldo općeg proračuna u nominalnom iznosu biti jednak nuli ili pozitivan."

"Ali država mora poslovati s deficitom", rekao je Dušan, te dodao "Ukoliko se taj zakon bude provodio doći će do financijskog holokausta budući da privatni sektor

neće moći održavati postojeću količinu novca u opticaju. Doći će do monetarne kontrakcije i teška kreditna kriza će postati još gora. Čeka nas trajna recesija, gora nego ranih 30ih - sve dok ne dođe do promjene sustava."

Ivan se nadovezao: "Najgore od svega je da ljudi ne shvaćaju da je najavljeno smanjenje deficita samo 'prvi korak' prema provaliji. Proračun se ne planira smanjivati samo ove godine, nego i svake iza nje, sve dok država ne bude poslovala bez deficita. Ljudi nisu svjesni toga što ih čeka."

U tom trenutku zazvonio mu je mobitel, bila je to Natalija.

"Bok, di ste vi, došla sam do Savskog mosta, ali vas ne vidim", rekla je.

"Sad ćemo doći", rekao je Ivan i tako su njih dvoje krenuli po nju.

"Zgodna je ženska, šteta što je tak starija", dodao je. Dušan se nasmijao i rekao "diskriminiraš po dobi". "Nemoj tako, već sam se jednom opekao sa starijom", pokušao se izvući Ivan.

"Vidim ju", odjedanput je rekao Dušan i mahnuo prema Nataliji. I ona je krenula prema njima.

"Bok dečki nadam se da niste bili u nekoj žustroj raspravi", rekla je.

"Zapravo jesmo", odgovorio je Ivan.

"O čemu se pričalo?", upitala je.

"O nužnosti postojanja proračunskog deficita", brzo je odgovorio Dušan.

"Pa zar nije logično da država ne bi trebala trošiti više novca nego što zarađuje? Kako proračunski deficit može biti dobra stvar?", ponovno je upitala.

Dušan je na trenutak skrenuo pogled na Ivana i rekao: "Šteta što nisi bila tu dok smo pričali o tome".

Ivan je bio zamišljen, nije ništa odgovarao. Zastao je i gledao u Savu, rijeka je mirno tekla dok su ga Dušan i Natalija promatrali. Nakon par sekundi rekao je:

"Znaš, ovo nije jednostavno pitanje, niti si ti prva koja ovo pita, ne znam koliko ćeš moći pohvatati sve što ću ti reći, ali ću ti svejedno pokušati objasniti gdje leži bit problema.

Svatko od nas ima prihode i rashode. Ovisno o računu dobiti i gubitaka (razlici između prihoda ili rashoda) naše poslovanje može biti pozitivno ili negativno, odnosno možemo ostvariti dobit (profit) ili gubitak.

Država kao servis također ima svoje troškove (proračunske rashode) i prihode (od poreza). Razlika između rashoda i prihoda zove se deficit proračuna. Naizgled se čini logičnim da država ne bi smjela trošiti više novca nego ima na raspolaganju, međutim ona to ipak mora."

"Ipak se kreće", upao mu je Dušan u riječ razbijajući monotoniju i usput aludirajući na izjavu Galilea Galileia.

Ivan je nastavio: "Da bi jedan subjekt ostvario prihod, drugi nužno mora imati rashod tj. trošak."

"Nije mi baš jasno", odmah ga je prekinula Natalija.

“Pokušaj to ovako zamisliti”, nastavio je Ivan – “postavi se u situaciju da imaš mobitel koji želiš prodati i da za njega tražiš 500 kn. Ti ga stavljaš u oglasnik i uspijevaš pronaći kupca. Nalaziš s njim i on vadi 500 kn iz džepa, potom novac i roba zamjenjuju ruke. Ti sada imaš 500 kn, a on tvoj mobitel. Shvaćaš li sada da bi ti mogla imati prihod, tj. dobiti 500 kn, da je on nužno morao imati rashod, tj. dati ti tih istih 500 kn?”

“Sad je već jasnije”, zadovoljno je rekla Natalija.

“Dakle, trošak robe je zapravo iznos koji si ti tražila za svoj mobitel, a na koji je on pristao”, rekao je Ivan, te dodao “Sukladno tome, zbroj svih prihoda u zajednici jednak je zbroju svih rashoda.”

“Opet sam se izgubila”, rekla je Natalija.

“Nije problem, imamo vremena”, smireno je odvratio Ivan, te nastavio “Zamisli neki otok na kojem živi 1000 ljudi koji jedni sa drugima posluju, te da je njihov ukupan prihod tijekom godine dana bio 10 milijuna kuna. Da bi oni mogli ostvariti te prihode, koliki su morali biti rashodi te iste zajednice?”

“Pa valjda isto 10 milijuna kuna”, odgovorila je Natalija, te dodala “očito je da ukupan prihod mora biti jednak ukupnim rashodima”.

“Upravo se o tome radi”, rekao je Ivan te dodao, “zamisli sada da su svi oni bili vrijedni ljudi koji su marljivo radili i stvarali nove vrijednosti, svatko od njih je tijekom te godine dana stvorio neku novu vrijednost i tako se ukupna količina kapitala na otoku povećala. Možeš li to zamisliti?”

“Naravno da mogu”, rekla je Natalija.

Ivan ju je potom upitao: “Ako su svi marljivo radili i ako su stvorene nove vrijednosti, jesu li svi mogli ostvariti i dobit na kraju godine?”

Natalija je razmišljala, znala je da Ivan nešto pokušava s time reći, tada se pokušala vratiti na početak razgovora i krenula povezivati... ako je prihod za jedan subjekt ujedno i rashod za drugi, te ako je zbroj svih prihoda jednak zbroju svih rashoda, tada je i... zbroj ukupne dobiti jednak zbroju ukupnih gubitaka! Drugim riječima, ako je netko na kraju godine ostvario dobit, netko drugi je morao ostvariti gubitak. Višak novca u nečijem džepu, morao je značiti manjak novca u džepu nekog drugoga.

Natalija je konačno odgovorila: “Naravno da nisu! Dobit za jednog člana zajednice, nužno je gubitak za drugog!”

“Bravo”, rekao je Ivan “sada mi pokušaj reći što bi se dogodilo ako lokalna administracija na otoku ne bi poslovala sa deficitom – tj. proračunskim manjkom.”

Natalija je razmišljala – Ako bi proračun lokalne administracije bio balansiran tj. deficit proračuna ravan nuli, netko bi sa protokom vremena kumulirao dobit, a netko drugi ili više njih gubitak.

Budući da bi se dobit iz svake godine pribrajala dobiti iz prethodnih godina, isto kao i gubici, došlo bi do toga da bi neki članovi zajednice sa protokom vremena

imali sve više novca, a drugi sve manje. Stvari su jasne - novac se može zaraditi samo ako ga netko drugi gubi. Onaj koji kumulira novac može ga posuđivati, ali ga dužnik sve teže može vratiti jer ga ima sve manje na tržištu. Natalija je na kraju rekla: "Budući da je dobit za jednog, nužno gubitak za drugog člana zajednice, ovi koji bi bili u gubitku sa vremenom bi ostali bez novca ili bi bili u dugu prema onima koji ostvaruju dobit. Također, nije pravedno da oni koji ostvaruju novčani gubitak sa protokom vremena budu financijski uništeni iako vrijedno rade i daju sve od sebe da uspiju. Nisu oni krivi što je narav novca takva."

Ivan ju je potom upitao: "Što bi se dogodilo ako bi lokalna administracija poslovala sa deficitom?"

Natalija je opet upalila moždane vijuge i krenula razmišljati... Ako je proračun lokalne uprave sa deficitom, tj. ako bi se mještanima kroz proračun vraćalo više novca nego je od njih uzeto, tada...

"Tada postoji višak novca koji se dodaje u sustav i veća je vjerojatnost da će biti manje subjekata sa gubitkom - subjekti koji godinama ostvaruju profit mogu se namiriti preko deficita, a ne preko gubitka drugih subjekata. Sve sagledano u ukupnom zbroju", rekla je Natalija i namignula, "vidiš kak sam ja pametna ženska - nisam badava studirala pravo", dodala je.

Ivan se nasmijao i rekao, "onda moramo iskoristiti tvoju pamet, evo još jedno pitanje za tebe".

"Ako mještani rade i stvaraju nove vrijednosti, na koji bi način lokalna uprava trebala financirati proračunski manjak odnosno deficit?"

Natalija je opet razmišljala... budući da je uloga novca razmjena dobara i usluga, rast ukupne količine kapitala trebao bi pratiti i rast ukupne količine novca. Novo stvorene vrijednosti bi trebale dobiti pokriće u novo stvorenom novcu, a lokalna uprava bi novo stvoreni novac trebala davati zajednici kroz deficit proračuna. "Tu je rješenje", rekla je u sebi i nastavila razmišljati...

Ukoliko se ukupna količina novca ne bi povećavala, tada nema niti uvjeta za ostvarivanje globalnog novčanog profita na otoku te je dobar dio njegovih stanovnika ni kriv ni dužan osuđen na bankrot i dužničko ropstvo.

Također, ukoliko bi se novo stvorene vrijednosti pokrivalo uzimanjem kredita, a ne emisijom nezaduženog novca također se ništa ne bi riješilo. Upravo suprotno - što bi stanovnici otoka više radili, to bi bili sve više u dugu.

Rad ih kao ni logoraše u Auschwitzu ne bi mogao izbaviti iz ropstva. Naprotiv, kao što sustav sugerira, što bi radom stvarali više kapitala, to bi bili u sve većem dugu, budući da bi sustav novo stvorene vrijednosti pokrивao novim zaduživanjem. Bila bi ludost da moraju uzeti kredit za svaku novo-stvorenu vrijednost koju naprave, pomislila je.

Također, sve te kredite bi kad-tad trebali vratiti skupa sa kamatama, a kako bi to napravili kada već ni sada nemaju dovoljno novca.

Nakon kraćeg razmišljanja, Natalija je duboko udahnula i potom u jednom dahu rekla: "Očito je da se količina novca u zajednici sa vremenom mora povećavati i da je uloga države stvaranje, a potom i ubacivanje tog novog novca u opticaj. Država to radi kroz deficit proračuna!", potom je dodala: "Sadašnji finansijski sustav je poput pokera. Da bi jedni ostvarili profit, drugi moraju gubiti. Zbog toga firme propadaju. Gubitaka se ne može riješiti, uvijek netko mora preuzeti tu ulogu da bi drugi bili u plusu."

Ivan i Dušan su ostali u čudu, gledali su u Nataliju i nisu mogli vjerovati što su upravo čuli.

Ivan ju je potom upitao: "Znaš li zašto Europsku uniju trese dužnička kriza?"

"Očito nešto ne valja s regulacijom novca", odgovorila je.

"Upravo tako", rekao je Ivan, te dodao - "ovo što si ti sada objasnila, da država kroz središnju banku, koja je usput rečeno državna institucija i ima monopol nad stvaranjem novca, stvara novi novac, te ga potom bez posredovanja privatnih banaka koristi za pokrivanje proračunskog deficita, zove se primarna emisija novca. Ona je Maastrichtskim ugovorom zabranjena i zato sve države članice Europske unije tonu u dužničko ropstvo i neotplative dugove.

Kreditna kriza tamo će sa vremenom biti sve gora, zato svi ti birokrati kažu da nema izlaska iz krize na vidiku. Kako će ga i biti kada zagovaraju model koji vodi u sigurnu propast. U njihovom modelu nemoguće je izaći iz duga, Sustav baziran isključivo na kreditu je poput živog blata, što se više koprcas i pokušavaš riješiti problem prethodnog duga uzimanjem novog – to dublje toneš. Rješenje je u primarnoj emisiji novca, a ne u novom zaduživanju."

Dok je Ivan završavao misao, Dušanu je zazvonio mobitel. Bio je to Damir, apsolvent kineziološkog fakulteta.

"Bok Damire, što ima?" upitao ga je Dušan.

"Još uvijek razmišljam o onome što mi je Ivan neki dan govorio, nikako da mi to izađe iz glave", odgovorio je.

"Gdje si sad?", brzo ga je upitao Dušan.

"Na Cvjetnom u menzi", rekao je Damir.

Mi smo tu na Savskom nasipu, šćemo uz obalu. Dođi do nas, bit ćemo kod 'Kockice'".

"Može, dogovoreno!", rekao je Damir.

Natalija je još uvijek mislima bila u prethodnom razgovoru:

"Ako je pitanje ispravne regulacije novca tako važno, zašto nitko o njemu ne govori?", upitala je.

"Ni meni nije jasno, zar ima ijedno pitanje koje se čovjeka više tiče?", zapitao se i Dušan, te nastavio – "Ono što je najveći apsurd jest da bi svi htjeli imati više novca, a nitko ne razmišlja o tome kako on ulazi u opticaj."

Ivan je također slijegao ramenima "Ni meni nije jasno kako ljudi mogu biti tako nezainteresirani za tu temu, tim više što su mnogi u financijskim problemima. Posla nema, plaće su male, a rate kredita i cijene u trgovinama svakog dana rastu."

Natalija se nadovezala: "Ljudi u svakodnevnom životu vide da se krediti ne mogu vraćati, da nemaju dovoljno novca niti za najosnovnije potrebe i da se moraju zaduživati kako bi mogli preživjeti iz mjeseca u mjesec, pa ipak nikada ne dovode u pitanje način na koji financijski sustav funkcionira."

"Vjerojatno ne shvaćaju da će situacija sa vremenom biti sve gora, budući da imamo monetarni model kao i Argentina prije sloma", zaključio je Ivan.

"Kako to misliš?!", šokirano ga je upitala.

"Onako kako sam rekao", smireno je odgovorio, te nastavio "1991. Argentina je odlučila vezati svoju valutu uz dolar u omjeru 1:1. Drugim riječima, njihova središnja banka prestala je pokrivati državni deficit i posuđivati novac poslovnim bankama - pretvorila se u mjenjačnicu."

"Što to znači?", upitala ga je.

"To znači da poslovne banke nisu više mogle doći do pesosa posudbom od Argentinske središnje banke", odgovorio je.

"Pa kako su onda dolazile do novca?", bila je uporna.

"Da bi im središnja banka dala domaću valutu tj. pesose, poslovne banke su se morale vani zadužiti za dolare", Ivan joj je pokušao objasniti.

"Može li nekako jednostavnije?", upitala ga je.

"Bit ću slikovit. Pokušaj zamisliti da si ti poslovna banka u Argentini i da neki poslovni čovjek iz Buenos Airesa treba 10.000 pesosa kredita, a ti tog novca nemaš. Logično bi bilo da taj novac posuđiš od središnje banke, međutim budući da ona ima ulogu mjenjačnice, ti odlaziš na strano tržište novca, tamo posuđuješ 10.000 dolara, te potom sa tim novcem odeš do središnje banke u kojoj te dolare razmjeniš u pesose. Sada imaš kod sebe 10.000 pesosa i dovoljno novca da tom čovjeku daš kredit", odgovorio joj je Ivan.

"Mislim da te sada razumijem", rekla je Natalija.

"Na taj način su fiksirali tečaj svoje valute uz dolar i to kao što sam u početku rekao u omjeru 1:1, drugim riječima, za 1 dolar mogao si dobiti 1 peso i obrnuto", dodao je Ivan.

"Zašto je to odvelo Argentinu do financijskog sloma?", upitala ga je.

"Više je razloga, ali dva su osnovna – nerealan tečaj i teška kreditna kriza", odgovorio je Ivan.

"Što je to nerealan tečaj?", Natalija ga je upitala.

"Odlično pitanje", rekao je Ivan - "Kada se avion sruši, istražitelji traže uzrok pada, a da bi to saznali moraju pronaći crnu kutiju, ona krije 'tajnu'.

Na isti način kada se uruši ekonomija neke zemlje, analitičari proučavaju njen financijski sustav ne bi li otkrili 'uzrok pada'.

Proučavajući što se dogodilo u Argentini došli su do zaključka da je nerealno jaka vrijednost njihove valute bila glavni uzrok raspada njihove realne tj. proizvodne ekonomije i visoke stope nezaposlenosti."

"I dalje mi nije jasno što znači nerealan tečaj", bila je uporna Natalija.

"Vidim da ti opet treba slikovito objašnjenje" nasmijao se Ivan i rekao "Dobit ćeš ga."

"Pokušaj zamisliti političare koji puno krađu. Npr. na gradnji 3 km autoceste ukradu milijardu kuna. Pokušaj zamisliti tu količinu novca, trebao bi ti viličar da ju preneseš. Potom zamisli da tu ne staju, nego da nastave krasti gdje god i koliko god stignu, milijune i milijarde. Što bi se dogodilo sa proračunom?"

"Bio bi velik deficit, odnosno u državnoj kasi bi bio značajan manjak", odgovorila je Natalija.

"Upravo tako", odgovorio je Ivan, te ju potom upitao "Što bi se dogodilo ako bi se ta velika rupa financirala kunama iz središnje banke?"

"Hm..." zamislila se Natalija - "Povećala bi se količina kuna u opticaju, budući da bi novi novac bio pušten u sustav."

"Sada imam par pitanja za tebe", rekao je Ivan i nastavio "Kako bi se to odrazilo na tečaj kune u odnosu na euro, na stopu inflacije i na koji način bi se taj novac unutar društva raspodijelio?"

Natalija je utonula u svoje misli, te potom počela nizati odgovore:

"Prvo. Kuna bi oslabila u odnosu na euro jer povećanje ukupne količine kuna u opticaju ne bi pratilo i proporcionalno povećanje ukupne količine eura.

Drugo. Bila bi veća stopa inflacije, budući da bi se ukupna novčana masa povećala za iznos ukradenog novca. Kako je taj iznos velik, cijene bi značajno porasle.

Treće. Novac se ne bi ravnomjerno raspodijelio. Mala grupa ljudi koja puno krađe bi imala nesrazmjerno više novca u odnosu na ostale članove zajednice."

"Dobro zaključuješ", rekao je Ivan - "pokušaj me sada pratiti."

"Sama si došla do zaključka da bi se veći deficit koji bi bio posljedica njihovog lopovluka osjetio na stopi inflacije."

"Točno", odgovorila je Natalija.

"Međutim, rekla si i da se novac ne bi ravnomjerno raspodijelio. Što bi to značilo u praksi?", upitao ju je Ivan.

"Pa u biti je jednostavno", rekla je Natalija i nastavila - "Cijenu inflacije bi plaćali svi podjednako, ali ne bi svi imali i podjednako više novca.

Npr. - količina novca u opticaju bi se povećala za 20%, pa bi sukladno tome i cijene porasle za otprilike 20%.

Međutim, golemoj većini plaće bi porasle samo 5%. S druge strane, političarima koji krađu primanja bi se povećala 5000%, ali bi njima cijene porasle isto kao i drugima - 20%.

Ponavljam, cijene rastu jednako za sve - u skladu sa stopom inflacije, ali nemaju svi podjednako više novca. Oni koji krađu - imaju ga puno više od ostalih.

Ljudi bi se pobunili jer bi shvatili da se krade iz državnog proračuna. Bilo bi im jasno da se novčana masa povećava, a da oni nemaju proporcionalno više novca.”

“Odlično povezuješ”, rekao je Ivan i nastavio - “Upravo takva situacija dogodila se u Argentini tijekom 80ih. Političari su puno krali, plaće nisu pratile rast cijena tj. inflaciju i ljudi su se pobunili.

Što napraviti, kako riješiti nastalu situaciju, pitali su se političari - međutim imali su mali problem... Nisu htjeli prestati krasti!

Tražili su čovjeka, čovjeka koji će im omogućiti da nastave krasti, a da se to ne osjeti na stopi inflacije. Uskoro su ga i pronašli, zvao se Domingo Cavallo i bio je guverner Argentinske centralne banke za vrijeme vojne diktature 1982.

1991. postavljen je za ministra financija i pred njim je bila na prvi pogled teška zadaća - trebalo je stabilizirati tečaj i suzbiti inflaciju.

Cavallo je to napravio u jednom potezu, međutim kao što pogađaš, nije se obračunao sa kriminalom unutar državnih institucija, nego naprotiv - napravio je još veći zločin. Pretvorio je Argentinsku centralnu banku u mjenjačnicu!

Tom mjerom stavio je državu u izravnu ovisnost o stranom novcu i de facto – pod monetarnu okupaciju. Njihova valuta bila je samo transakcijsko sredstvo, pokriće nije imala u emisiji novca od strane centralne banke, nego u vanjskom dugu.

Pitanje za tebe Natalija - da li je tom mjerom Cavallo stabilizirao tečaj i suzbio inflaciju?”

“Pa očito da je”, kratko je odgovorila.

“Međutim... da li je tečaj još uvijek bio realan?”, upitao je Ivan.

“Naravno da nije!”, rekla je Natalija, te dodala - “Tečaj bi trebao odražavati odnose u vanjsko-trgovinskoj bilanci zemlje, a on ga je ‘korigirao’ promjenom uloge središnje banke – pretvorivši ju u mjenjačnicu. Na umjetan način je održavao valutu nerealanu jakom.”

“Upravo se o tome radi”, rekao je Ivan, te potom upitao Dušana – “Znaš li objasniti što znači nerealan tečaj?”

“Mogu pokušati”, odgovorio je – “To je stanje kada država održava valutu nerealanu jakom uz pomoć vanjskog zaduživanja. Na taj način čini uvozne proizvode jeftinijima nego bi trebali biti, odnosno subvencionira uvoz.”

“Kako se to odrazilo na njihovu ekonomiju?”, upitala je Natalija.

“Nije pozitivno. 1991. stopa nezaposlenosti u Argentini bila je samo 6.1%, međutim uspostavom nerealnog tečaja, odnosno ‘vezivanjem’ njihove valute za dolar, uvozna roba postala je jeftinija od domaće. Umjesto da tečaj bude klizan i da na taj način odražava stanje platne bilance sa inozemstvom – postao je fiksna.

Mnogi ljudi ne znaju da je uloga realnog, odnosno kliznog tečaja automatsko poravnanje trgovinske bilance. Kada uvoz postane veći od izvoza, veća je potražnja za stranom valutom, to zauzvrat povećava njenu cijenu u odnosu na domaću valutu. To zauzvrat dovodi do porasta cijene uvozne robe. Na taj način čini ju kupcima ma-

nje zanimljivom i smanjuje se uvoz – odnosno korigira se vanjsko trgovinski deficit. Ukoliko je tečaj fiksiran, taj automatski rebalans se ne događa.

Budući da bez realnog tečaja nema niti realne ekonomije tj. proizvodnje u Argentini su počele propadati tvornice, a milijuni ljudi ostali su bez posla. Zamisli, da bi se to dogodilo, nisu im trebali ni rat, ni tajkuni – bio je dovoljan nerealan tečaj!

Tako je Argentina iz normalne države pretvorena u kasino ekonomiju, ovisnu o stranom izvoru novca na sličan način kao i ovisnik o heroinu. Kao i kod nas, i tamo je prvo propala proizvodnja, a tek onda trgovina. U početku su ljudi kupovali uvoznu robu na kredit, a trgovina je cvjetala. Međutim, na kraju su ostali bez novca i u dugu, nisu više imali od čega za živjeti – počeli su kopati po smeću.

Nekad je to bila bogata zemlja puna prirodnih bogatstava, ali zahvaljujući pogrešnoj regulaciji novca i korumpiranim političarima pretvorena je u zemlju jada i bijede.

Stanje je bilo sve gore, 2002. stopa nezaposlenosti je iznosila 25%, postotak stanovništva koji je živio ispod crte siromaštva bio je nevjerojatnih 55%, a vanjski dug iznosio je 120 milijardi dolara. Narod je bio nezadovoljan i smjenjivao je vlade na sličan način kao i u Hrvatskoj, lijeva – desna, lijeva – desna. Međutim i lijeva i desna provodile su istu politiku – nerealnog tečaja sa centralnom bankom kao mjenjačnicom – i istim rezultatom.

Domingo Cavallo do tada je dobio mnoge nagrade međunarodnih bankara i iz fotelje ministra financija, prešao je u fotelju ministra ekonomije. Pokušao je narodu prodati klasičnu MMF-ovu priču - da žive iznad mogućnosti - na vanjski dug, te da vlada mora svima smanjiti plaće i mirovine, te povećati poreze kako bi se mogla nastaviti zaduživati”, rekao je Ivan.

“I naš premijer počeo je govoriti istu stvar, gledala sam ga na televiziji”, dodala je Natalija.

“Da, ali postoji bitna razlika između nas i Argentinaca”, rekao je Ivan, “Oni su u međuvremenu shvatili da je nerealan tečaj, koji se održava vanjskim zaduživanjem dio problema, a ne rješenja, te da proračunski deficit treba pokrivati primarnom emisijom novca, a ne zaduživanjem. Paradoksalno, došli su do istog zaključka kao i bankari - da se ne može živjeti na dug.

Umjesto ‘mjera štednje’ htjeli su da političari prestanu krasti, te otpis vanjskog duga. Zaredali su se prosvjedi na ulicama i u biti su to bile dvije ključne parole”, dodao je Ivan.

“Zašto su bili tako isključivi i nisu pristali na mjere štednje i novo zaduživanje?”, znatiželjno ga je upitala Natalija.

“Počeli su shvaćati ono što naš narod tek mora shvatiti. Da je tendencija takvog modela NEGATIVNA, te da se dug ne može vratiti uzimanjem novog duga. Ključna spoznaja bila je odbacivanje dužničke doktrine i uvođenje primarne emisije novca”, odgovorio je.

“Spomenuo si i da je jedan od uzroka financijskog sloma bila kreditna kriza”, rekla je Natalija i dodala “Očito ni država ni građani nisu mogli vraćati svoje dugove.”

“Upravo tako, to je osnovni problem isključivo kreditnog sustava. Shvatili su da je u takvom sustavu nemoguće izaći iz duga. Rješenje kreditne krize pronašli su u ponovnoj uspostavi monetarnog suvereniteta, tj. vraćanju vlasti nad novcem nazad državi.

Bilo im je dosta brzo rastućeg vanjskog duga, valutne klauzule na kredite, visokih kamata i robovanja stranim bankama. Htjeli su monetarnu reformu - da inflacija pojede kredite, da država opet uvede primarnu emisiju novca i da ih političari prestanu krasti. Naravno, političari su tvrdili da je to nemoguće, ali je narod ustrajao i na kraju pobijedio. Država je otpisala 2/3 vanjskog duga, inflacijom učeterostručila novčanu masu i tako razbila unutrašnju kreditnu krizu. Usput je došlo i do uspostave realnog tečaja, budući da novi novac u opticaju više nije imao pokriće u vanjskom dugu.

Te mjere spasile su državu i narod od propasti. Nakon godina ekonomske stagnacije, uslijedile su godine brzog gospodarskog rasta, do 2010. stopa nezaposlenosti spustila se na 7%, a stopa siromaštva pala je na ispod 15%. Istodobno, država i narod slomili su okove dužničkog ropstva i tako opet postali slobodni. Zahvaljujući promjeni monetarne politike uspjeli su otvoriti milijune novih radnih mjesta. Zapazi još nešto, kupovna moć im je porasla čim je inflacija pojela kredite, a država prestala živjeti na dug. Jel to sve što te zanima Natalija?”, upitao ju je Ivan.

“Kako su međunarodne financijske institucije reagirale na otpis duga?”, bila je znatiželjna.

“Isključile su ih na 4 godine sa stranog tržišta novca, nisu se mogli vani zaduživati, međutim nisu ni trebali, imali su dovoljno svoga novca. Drugih ‘penala’ nije bilo”, objasnio je Ivan.

“Evo Damira”, rekao je u tom trenutku Dušan.

Dok se Damir približavao Natalija je počela polako razumijevati do tada skrivenu svijet novca. Shvatila je ono što malo ljudi osim bankara zna – da je pitanje regulacije novca izrazito bitno, a opet skriveno od očiju šire javnosti.

Damir je napokon stigao do njih.

“Bok ekipo, sretan sam da vas vidim”, rekao je i svima pružio ruku.

“Evo i ti upao u naš razgovor”, sa smiješkom je dodao Dušan.

“O čemu se raspravlja?”, upitao je Damir.

“Pričamo o novcu”, rekla je Natalija.

“Drago mi je da te vidim”, rekao je Ivan i dodao “svakog dana sve je više ljudi koji shvaćaju kako financijski sustav funkcionira”.

Damir se nasmijao i upitao ih “Znate li gdje je nastao prvi papirnati novac?”

“Nisam nikad o tome razmišljala”, rekla je Natalija.

“Nisam ni ja”, dodao je Ivan.

“Te stvari se ne uče u školi”, uzdahnuo je Dušan i dodao “toliko toga skrivaju od nas”.

Damir je nastavio "Prvi koji su počeli koristiti papirnati novac bili su Kinezi. Međutim tek u doba Kublaj Khana je on postao primarno sredstvo plaćanja.

Zamislite što ga je motiviralo da počne tiskati novac. Dug! Morao je na neki način isplatiti vojsku, a nije znao kako, tada je došao na ideju da obveze prema njima podmiri papirnim novcem.

Drugim riječima, budući da je uloga novca razmjena dobara i usluga – novac je imao pokriće u dobrima koja su ti ljudi stvarali i razmjenjivali. Na taj način mogao je isplatiti ljude bez da je povećavao poreze, što su ljudi više radili i stvarali to je on bio sretniji jer je mogao stvarati više novca koji bi imao pokriće u stvarnim vrijednostima.

Njegov način regulacije novca bio je toliko uspješan da je uskoro postao jedan od najmoćnijih ljudi na svijetu. Njegovo kraljevstvo prostiralo se od Pacifika do Urala. Jedna petina svjetskog stanovništva bila je pod njegovom upravom. Umjesto da tlači ljude velikim porezima, poticao ih je na to da rade i stvaraju što više novih vrijednosti, za sve što bi oni napravili on bi izdao novčanu protuvrijednost. Tim novcem financirao je troškove državne uprave.

Također, osvajanja Kublaj Khana i njegovih nasljednika najzaslužnija su za ponovno stvaranje ujedinjene i vojno jake Kine.

Zapazite još nešto, primarna uloga tog novca nije bila stvaranje duga kao što je to danas, nego razmjena dobara. Država je imala vlast nad njegovim stvaranjem i puštanjem u opticaj. Impresivno zar ne?", dovršio je Damir svoje izlaganje.

"Totalno", rekao je Dušan.

"Pa to je upravo ono što mi predlažemo, da novac ima pokriće u stvarnim vrijednostima, a ne u dugu. Odnosno, da se razdvoji proces stvaranja od procesa posuđivanja novca. Na taj način prvo bi nastajao novac, a tek potom kredit - ukoliko bi taj novac netko naknadno posuđivao. Danas prvo nastaje kredit i samim time dugovi su neotplativi bez obzira koliko novca netko natiskao jer je sav novo stvoreni novac također dug. Što više tiskaš novca da bi otplatio prethodne kredite, to si u sve većem dugu", komentirao je Ivan.

Damir se nadovezao "Bankari tvrde da se deficit ne bi trebao financirati primarnom emisijom novca zato jer bi to izazvalo veću inflaciju. Međutim, istina je suprotna – upravo to beskonačno zaduživanje stvara golemi inflatorni učinak."

"Kako to misliš", Natalija ga je upitala.

"Jednostavno", odgovorio je Damir i dodao "budući da država uvijek ostvaruje deficit i nikada ne može vratiti prethodni dug, mora se beskonačno zaduživati, međutim ne samo za financiranje deficita, nego i za otplatu prethodnog duga s kamata. Taj 'ukamaćeni' dug na kraju je puno veći od stvarnog novca koji je bio potrošen na financiranje deficita.

Netko je analizirao državni dug Kanade u posljednjih 140 godina i došao do zaključka da je samo 8% duga predstavljao novac koji je država stvarno potrošila u obliku deficita, a 92% su bile kamate."

“Kako je to moguće?”, šokirano je upitala Natalija.

“Vrlo je jednostavan odgovor – financiranje proračunskog deficita kreditom, odnosno beskonačnim zaduživanjem matematički je propala strategija.

Evo zašto - kredit je složeno ukamaćivanje koje radi protiv tebe. Složeno ukamaćivanje toliko je moćno jer kamata koju banka zaradi ovaj mjesec sama zarađuje kamatu idući mjesec. Mjesec nakon toga kamate zarađene u protekla dva mjeseca opet zarađuju kamatu. I tako u nedogled! Kamata zarađuje kamatu i raste poput snježne lopte!

Ako se radi o dugom vremenskom periodu, efekt složene tj. kumulativne kamate je uistinu impresivan, bez obzira na količinu početnog novca”, rekao je Damir i upitao ju – “Vjeruješ li da je Isus Krist uskrsnuo i da je još uvijek živ?”

“Kakve to ima veze sa složenim ukamaćivanjem?”, iznenađeno ga je upitala Natalija.

“Vjeruješ li?”, ponovio je Damir.

“Vjerujem”, rekla je Natalija.

“Onda ćeš moći razumjeti ovaj slikoviti primjer”, dodao je.

“Pokušaj zamisliti da je tijekom cijelog svog skromnog života Isus uspio uštedjeti samo 1 cent. Ne predstavlja velik iznos zar ne?”

“To baš i nije neka lova”, zamišljeno je rekla Natalija.

“Da li ti se 2% godišnje kamate čini puno?”, ponovno je upitao.

“Ne, u svakoj banci može se dobiti barem duplo veća kamata na štednju”, odgovorila je.

“Ok, što misliš koliko bi on danas imao novaca, ako bi banka u kojoj je oročio novac još uvijek poslovala?”

“Ne znam”, kratko je odgovorila.

“Odgovor je šokantan”, nastavio je Damir – “1580 trilijuna dolara. Napomene radi, ukupni privatni i javi dug SAD-a iznosi samo 16 trilijuna dolara. Imaj na umu da banke i korporacije ne misle umrijeti.”

“Sada mi je jasno što znači složeno ukamaćivanje”, uzdahnula je.

“E vidiš” rekao je Damir – “Jel sada shvaćaš koliko je opasno ako se država zadužuje da bi pokrivala deficit?”

“Da, sada mi je jasno zašto se deficit mora pokrivati primarnom emisijom novca”, dodala je.

“Natalija”, opet ju je upitao, “Od kuda privatnim bankama novac koji posuđuju državi?”

“Budući da privatne banke nemaju vlast nad stvaranjem novog novca, jedini način da dođu do njega je posudbom od središnje banke – budući da ga jedino ona može tiskati. Potom taj isti novac posuđuju državi”, odgovorila je.

“Čija je centralna banka institucija?”, upitao ju je.

“Pa trebala bi biti državna”, odgovorila je.

“Međutim, može li država posuditi ili dobiti nekreditno novac izravno od centralne banke?“, nastavio je Damir.

“Ne može, barem ne u Europskoj uniji i SAD-u, budući da je tamo zabranjena primarna emisija novca tj. izravno financiranje države od strane centralne banke“, odgovorila je.

Potom se zamislila, okrenula nazad prema Damiru i upitala ga:

“Hoćeš reći da privatne banke kamatare državu novcem iz centralne banke?!”

“Upravo tako“, rekao je Damir, te dodao “količina novca u opticaju se nepotrebno povećava za iznos kamate koja se obračunava na državni dug, država tu kamatu otplaćuje novim zaduživanjem i tako banke zahvaljujući složenom ukamaćivanju dolaze do sve više i više novca. Sa vremenom je država pod sve većim i većim teretom duga. Tada banke počinju sa svojim klasičnim parolama, ne može se živjeti na dug, morate smanjivati plaće, privatizirati državnu imovinu itd.

Imaj na umu da stvarni cilj banaka nije naplata duga. Banke znaju da je dug neotplativ i da ga država nikada neće moći vratiti. Svjesne su toga da će država uvijek imati deficit - odnosno da neće imati dovoljno novca ni za trenutne rashode, a kamo li za otplatu prethodnog duga. Njihov stvarni cilj je preuzimanje državne imovine, odnosno preuzimanje stvarnih bogatstava neke zemlje.”

“Sada mi je sve jasno“, rekla je Natalija, “Hoćeš reći da uz pomoć novca koji je iskamataren od države banke de facto preuzimaju potpunu kontrolu nad zemljom?”

“Da“, rekao je Damir i dodao “Dužnička doktrina najveća je prijevara suvremenog svijeta, ukoliko se taj suludi koncept ne odbaci, svi ćemo propasti. Država će povećavati poreze kako bi tobože mogla lakše vraćati dug koji zapravo ne može vratiti, a banke će uz pomoć novca iskamatarenog od države i umjetno izazvanih kreditnih kriza preuzeti svu našu imovinu. Ostati ćemo bez ičega. Ono što je najbizarnije od svega je da isključivo kreditni sustav u početku obećava ljudima život iznad mogućnosti, međutim na kraju ih spušta na razinu robova. Korak po korak pretvara ih u kmetove, a da oni toga nisu ni svjesni.”

“Mnogi niti ne znaju da je novac u njihovim novčanicima nečiji dug, a krediti tehnički neotplativi. Ako sam dobro shvatila, sustav ih u početku uvjerava da će im dug omogućiti dobar život, međutim na kraju žive u bijedi, siromaštvu i dužničkom ropstvu“, dodala je Natalija.

“Nažalost je tako“, složio se Damir i napomenuo - “Umjesto da promjene regulaciju novca, političari produljuju radni vijek nužan za odlazak u mirovinu, uvode skupe školarine, režu socijalna prava, uvode participaciju na zdravstvenu zaštitu, dižu poreze na sve i svašta, privatiziraju javna poduzeća, uvode se čak i posebni porezi na banke, osnivaju fondovi spasa, banke se testiraju na krizne situacije, centralne banke otkupljuju dugove država prema privatnim bankama itd. Međutim sve te mjere bave se posljedicama, a ne uzrokom problema i samim time ne mogu riješiti

trajnu kreditnu krizu koja trese cijelu Europsku uniju. Čini se da političari ne žele vidjeti da je sustav u svojoj osnovi pogrešan.”

“Damire”, spomenuo si privatizaciju, “Zašto banke žele privatizirati javna poduzeća poput voda, šuma, autocesta i elektroprivrede kada ona ionako imaju ulogu javnog dobra i nisu usmjerena stvaranju profita”, upitala je Natalija.

“Natalija”, nasmijao se Damir - “Nisu usmjerena profitu dok ih oni ne preuzmu. Jednom kad se završi proces privatizacije - počinje liberalizacija.”

“Što je liberalizacija?”, upitala ga je.

“Jednom kada sa bankama povezane korporacije preuzmu javna poduzeća tada ona postaju profitna. Dižu se cijene usluga i zapravo građani onda plaćaju cijenu njihovog preuzimanja. To se zove ‘liberalizacija tržišta’ i događa se gdje god se taj ‘model’ usvoji”, odgovorio je.

“Ekipo, jeste za neki kolač - teške su ove teme”, odjednom se Dušan ubacio u razgovor.

“Ni meni se više ne da o tome”, dodao je Ivan.

“Ako se mene pita ja sam za”, dodao je Damir.

“Ni ja se ne bunim”, nasmijala se Natalija.

Tako je fokus razgovora skrenut na zabavnije teme.

5. POGLAVLJE

U isto to vrijeme u Gerhardovom uredu je zazvonio telefon. Bio je to tajnik udruge banaka.

“Za sutra je dogovoren sastanak”, rekao je.

“Nema problema, doći ću”, Gerhard je odgovorio.

Nedugo nakon tog razgovora Gerhard je nazvao Christiana. Bio je pomalo nervozan, znao je da se nešto ozbiljno sprema. Dogovorili su se za sastanak te večeri – restoran Hotela Dubrovnik.

U dogovoreno vrijeme obojica su se tamo pojavili. Odabrali su povučeni stol i razgovor je započeo.

“Pratiš li što se događa?”, Gerhard ga je upitao.

“Poprilično”, odgovorio je Christian.

“Doći će do kaosa sa financijama”, dodao je Gerhard.

“Sve znam”, mirno je rekao Christian, te dodao “ljudi ne znaju što ih čeka”.

“Znaš li što je kvazi fiksni tečaj?” nastavio je Gerhard.

“Onaj koji prividno fluktuiru”, odgovorio je Christian.

“Znaš li što je valutni odbor?” potom ga je upitao.

“To je monetarna vlast koja provodi politiku fiksnog ili kvazi fiksnog tečaja”, odgovorio je Christian, te dodao “tema mog doktorata bila je Azijska financijska kriza”.

“Onda znaš o čemu govorim”, rekao je Gerhard.

“Pa prilično, osnovni problem je u tome što ljudi ne želi učiti na tuđim pogreškama”, nasmijao se Christian i dodao “Ono što je Argentina napravila 1991. Tajland je napravio 1984., vezali su svoju valutu baht za dolar po kvazi fiksnom tečaju koji je varirao od 24.91-25.59 bahta za jedan dolar. Na taj način je njihova valuta postala samo transakcijsko sredstvo - pokriće je imala u vanjskom dugu. Ono što je najzanimljivije je da ljudi zahvaljujući prividnoj fluktuaciji nisu shvaćali da im je centralna banka mjenjačnica, a tečaj nerealan - mislili su da imaju svoj novac.

Zahvaljujući visokim kamata njihov bankarski sustav bio je jedan od najprofitabilnijih na svijetu, krediti su se izdavali, novac se trošio, a vanjski dug je rastao. Također, banke nisu ulagale novac u proizvodnju nego gotovo isključivo u potrošnju skupe uvozne robe, te tržište nekretnina i dionica.

Njihovi ljudi bili su naivni, vjerovali su da će gospodarski rast biti trajan, nisu bili svjesni toga da će kreditna ekspanzija kad-tad prestati, te da ih čeka monetarna kontrakcija - nisu znali da je takav model dugoročno neodrživ. Političari i bankari su ih uvjerali da je takav model najbolji za njih i da takvu politiku provode za njihovo dobro - narod im je slijepo vjerovao.

Mala grupa ljudi koja je tvrdila da je takva monetarna politika pogrešna i da država ne bi trebala subvencionirati uvoznu robu održavanjem nerealnog tečaja bila je ismijana od strane većine.

1995. počelo je stagniranje ekonomije, prvo se urušilo tržište dionica – njihova vrijednost pala je 5-10 puta. Potom je počeo slom tržišta nekretnina budući da se izgradilo previše kuća i zgrada. Njihovi vlasnici nisu ih mogli prodati niti vratiti kredite. Ubrzo je počela padati i potrošnja.

Tada je nastao kaos. Naime, u isključivo kreditnom sustavu u kojem je centralna banka mjenjačnica, urušavanje ekonomije počinje onog trenutka kada se ljudi prestanu zaduživati kako bi kupovali nekretnine, dionice, automobile i ostalu luksuznu robu iz uvoza. Budući da je novac u opticaj ulazio isključivo kao kredit, a kreditna ekspanzija bila gotova, prestao je i priljev novca.

Tada se postavilo i ono vječno pitanje – Kako vratiti više novca nego je posuđeno? Koji je tvoj odgovor na to pitanje Gerhard?”, upitao ga je konačno Christian.

“Tako da uzmeš novi kredit”, odgovorio je Gerhard i nasmijao se.

“Međutim, kao što sam i maloprije rekao, kreditna ekspanzija je prestala, ljudi nisu više dizali kredite i samim time prethodni se nisu više mogli vraćati. Izbila je kreditna kriza, strani ulagači su postali nervozni i htjeli povući svoj novac, međutim radi niske rezerve likvidnosti u bankama nije bilo dovoljno novca.

Budući da je velik dio depozita bio imaginaran, a tečaj bahta nerealan – nastala je panika. Strani ulagači počeli su povlačiti novac iz zemlje, a središnja banka pokušala je obraniti nerealan tečaj.

Bezuspješno - uzalud je potrošila 28 milijardi dolara deviznih rezervi. Baht je kolabirao, njegova vrijednost se prepolačila, država je bila ekonomski uništena, a novac isisan iz nje. Ostao im je samo golemi vanjski dug.

Panika se potom proširila i na ostala tržišta u regiji i tako je počela Azijska financijska kriza.” rekao je Christian.

“Sve zemlje koje su vodile politiku precijenjenog tečaja prije ili kasnije su dovele domaće gospodarstvo do sloma” nadovezao se Gerhard - “Usput, zaboravio sam ti reći da je sutra sastanak predstavnika uprava banaka, razgovarati ćemo o trenutnoj kreditnoj krizi u zemlji”, dodao je.

“Da, znam za to – biti će i naš predstavnik”, dodao je Christian i upitao Gerharda “Jesi li čuo da je broj blokiranih građana porastao sa 165 na 219 tisuća?”

“Sve znam”, odgovorio je Gerhard.

6. POGLAVLJE

Te iste večeri u zagrebačkom naselju Špansko, Ivan i njegov susjed Leo odlučili su skratiti vrijeme razgovorom, međutim nisu ni slutili koliko imaju zajedničkih tema.

Leo je bio evanđeoski kršćanin i gdje god je išao koristio je priliku da podjeli svoje iskustvo obraćenja s drugima. Ivan je sa druge strane imao drugačiji plan, htio je Leo prenijeti poruku o korumpiranom monetarnom sustavu. Nije ni slutio u kakvoj se situaciji Leo nalazi.

Malo po malo Leo je objasnio svoju obiteljsku situaciju. Roditelji su mu podigli stambeni kredit od 150.000 CHF, međutim radi valutne klauzule i promjenjive kamatne stope morati će banci vratiti 2,5 puta više novca nego su posudili.“ Koliko je to franaka preračunato po tečaju kune na dan uzimanja kredita?”, upitao je Ivan.

“375.000”, hladno je odgovorio Leo.

“Ne mogu vjerovati kakva pljačka”, odgovorio je Ivan i upitao ga “Kako uspijevate vraćati kredit?”

“Nikako”, odgovorio je.

Ivan mu je korak po korak objasnio zašto državu trese teška kreditna kriza. Leo je bio šokiran, “Nisam znao da je novac dug i da je HNB mjenjačnica”, dodao je.

“Ključne činjenice se vješto skrivaju od javnosti”, rekao je Ivan, te ga upitao “Da li shvaćaš da je isključivo kreditni sustav piramidalna šema koja se počinje urušavati čim prestane kreditna ekspanzija?”

“Sada da”, odgovorio je Leo zamišljeno. Tada je zavladao tišina, Leo je upravo shvatio da je trenutni financijski sustav prijevara sa ciljem da se ljude natovari neotplativim dugom i razvlasti od imovine.“Kako je moguće da ljudi ne razmišljaju o tako bitnoj stvari?”, upitao ga je Ivan i tako prekinuo tišinu.

“Đavao upravlja ljudima uz pomoć laži”, odgovorio je Leo i dodao “On ih uvjера da je loše dobro. Jednog dana kada se probude iz iluzije ljudi se pitaju kako su mogli biti tako glupi i naivni. Međutim, da bi se laž razotkrila prvo je potrebno spoznati istinu, sve do tada čovjek robuje zabludi.

Da apsurd bude veći, što je istina jednostavnija to ju ljudi teže prihvaćaju. Bez promjene srca mnogi nikada neće stati na njenu stranu, preoholi su da bi priznali kako su cijelo vrijeme bili u krivu.”

“Zanimljivo objašnjenje”, rekao je Ivan.

“Moj skroman doprinos razumijevanju ovog problema”, rekao je Leo uz smijeh i dodao “mnogi ne znaju ovo o čemu govoriš”.

“Kako će znati kada masovni mediji u potpunosti ignoriraju to pitanje”, nadovezao se Ivan.

“Ne bi rekao da je to slučajno”, dodao je Leo.

“Političari nas uvjeravaju da je sustav ispravno postavljen i da nema potrebe za promjenom”, nastavio je Ivan.

“Ispravno je postavljen za nekolicinu koja od njega ima korist. Za sve ostale on je izvor bijede i siromaštva”, komentirao je Leo.

“Žao mi je ljudi koji pate, a ne znaju što se događa”, rekao je Ivan i dodao “nesvjesni su toga da se nalaze u ekonomskom ropstvu”.

“Prvi put čujem za taj izraz, možeš li mi objasniti što to točno znači?”, upitao ga je Leo.

“Nekad davno, u robovlasništvu, rob je znao da je rob. Danas, u ekonomskom ropstvu, **ekonomski robovi nisu svjesni da su robovi**. Pokušaj zamisliti mrava koji hoda po lopti koju okreće vješti dječak. Mrav želi sići sa lopte ali ne uspijeva - nije svjestan toga da je manipuliran. Po kemijskim tragovima shvaća da se vrti po istom mjestu, ali mu nije jasno što se događa.

Ključna stvar ekonomskog ropstva je prikrivanje stvarnog stanja. Naime, ljudima je teško prihvatiti da su neslobodni, ne shvaćaju da se nalaze u zatvoru bez zidova i rešetaka.

Korumpirani političari su progurali cijeli niz zakona kako bi se uspostavila ovisnost države o vanjskom izvoru novca. Tu mislim na to da država ne može stvarati novac, nego ga tehnički samo posuđuje i obvezuje ga se vratiti u uvećanom iznosu. I ostali subjekti također mogu posuđivati novac uz obvezu vraćanja iznosa uvećanog za kamate. Paradoks u cijeloj situaciji je već na početku jasan, društvo u cjelini ne može vratiti više novca nego je posuđeno.

Bankari to znaju, ali većina ljudi poput tvojih roditelja ne. Kada se nađu u situaciji da ne mogu vraćati kredit, misle da je to njihovom krivnjom. To je zato jer običan čovjek teško može shvatiti da se njegova država nalazi u ekonomskom ropstvu - ne može pohvatati sve novčane transakcije među subjektima da bi izvršio analizu. Njega muče egzistencijalni problemi i nema vremena za razmišljanje o takvim stvarima. On čak ni ne sumnja u poštenost zakona države.

Cilj ekonomskog porobljavanja je iskonski. To je nadnacionalno i naddržavno vladanje i bogaćenje. To se postiže dugom. A kako dug raste, tako i uspjeh takve vladavine može polučiti sve više rezultata. Tada se mogu postići ustupci koji se na drugi način ne bi lako mogli postići.

Obrana od ekonomskog porobljavanja je u znanju, neobrazovani ljudi su podložniji manipulaciji. Pod znanjem ne mislim na znanje koje se steže unutar obra-

zovnih institucija koje kontrolira sustav, to znanje je bezvrijedno. Njegova uloga nije shvaćanje pravog problema, nego indoktrinacija studenata. Jednom kada studenti uspješno završe fakultet sustav je u potpunosti preuzeo kontrolu nad njihovim umovima. Izvršavati će svoje zadatke poput programiranih robota i neće postavljati suvišna pitanja”, odgovorio mu je Ivan.

7. POGLAVLJE

Osvanuo je novi dan, Damir je još uvijek bio na Trnju u svom stanu. Zazvonio je telefon, bila je to Natalija.

“Što se radi?”, upitala je.

“Ništa posebno, imam slobodno prijepodne”, odgovorio je Damir.

“Ima nešto što me kopka zadnjih par dana - Ivan često govori da je HNB mjenjačnica. To je izrazito ozbiljno pitanje i zanima me kako to da HNB nema ulogu središnje banke?”, upitala ga je Natalija.

“Stvari su u biti jednostavne”, odgovorio je Damir i dodao – “Tajna se krije u visini eskontne kamatne stope”.

“Što je to?”, upitala ga je Natalija.

“Eskontna kamatna stopa je kamatna stopa po kojoj središnja banka, u našem slučaju HNB nudi poslovnim bankama novac na posudbu”, odgovorio je Damir.

“Znači da HNB ipak može posuđivati kune poslovnim bankama”, zaključila je Natalija.

“Samo u teoriji”, nasmijao se Damir i dodao – “Kamata po kojoj HNB nudi bankama kune je izrazito visokih 7%. Samim time bankama je jeftinije vani posuđivati eure nego kune kod HNB-a”.

“Koliko su kamate drugih središnjih banaka?”, upitala je Natalija.

“Europska centralna banka nudi eure uz 1% kamate, a Federalne rezerve – američka središnja banka, nudi dolare uz 0.25% kamata”, rekao je Damir.

“Znači da HNB drži zemlju pod monetarnom okupacijom zahvaljujući visokoj eskontnoj kamatnoj stopi”, nastavila je Natalija.

“Da, zato postoji valutna klauzula na kredite budući da se pokriće za njih nalazi u vanjskom dugu, a ne u kunama iz HNB-a. Kuna je samo transakcijsko sredstvo, bon za euro koji prikriva stvarno stanje i drži ljude u iluziji da naša država ima vlastiti novac”, dodao je.

“Kako to da kuna onda oscilira, tj. da tečaj kune nije fiksna?”, upitala je Natalija.

“Zato jer HNB provodi politiku ‘kvazi fiksno tečaja’ – posljedično se tečaj kune kreće u rasponu od 7.1-7.5 kn za jedan euro. Međutim u stvarnosti mi nemamo središnju banku, nego valutni odbor, slično Tajlandu prije financijskog kolapsa. Sa dru-

ge strane, Bosna i Hercegovina je prihvatila model koji je Argentinu odveo do sloma, tj. fiksirali su tečaj konvertibilne marke uz njemačku marku u omjeru 1:1. Danas, budući da njemačkih maraka više nema, vezani su uz euro u omjeru 1 KM : 0.51129 eura”, objasnio je Damir.

“Koje su sve posljedice pretvaranja središnje banke u mjenjačnicu?”, upitala je potom Natalija.

“Prva je nerealan tečaj koji uvozne proizvode čini jeftinijima od domaćih, zato se na policama trgovina u pravilu nalaze strani proizvodi. Tko god se bavi ikakvom proizvodnjom propada, posljedično imamo visoku stopu nezaposlenosti. Takva vrsta ekonomije u kojoj se ekonomska aktivnost svodi na trgovinu uvoznom robom naziva se i ‘kasino ekonomija’.

Poljoprivrednici su tu najviše pogođeni, nije im jasno zašto je uvozna hrana jeftinija od njihove. Moraju svoje proizvode prodavati u besćenje, ostavljeni su na milost i nemilost prekupaca i uvoznog lobija.

Sa druge strane, takav model doveo je i do brzo rastućeg vanjskog duga koji radi složenog ukamaćivanja raste stopom od 19% godišnje - udvostručuje se svake 4 godine. 2002. vanjski dug RH iznosio je 15 milijardi dolara, 2006. 30, a 2010. - 60 mlrd USD.

Budući da je takav monetarni model održiv samo za vrijeme kreditne ekspanzije zemlju trese i teška kreditna kriza. Udio loših kredita, odnosno onih koje banke ne mogu naplatiti sve je veći, 2007. ih je bilo samo 10 milijardi kn ili 4.8% od ukupno izdanih, a krajem 2011. oni su iznosili 35 milijardi kn ili 12.2%. Drugim riječima, gledano u apsolutnim brojevima i postotku njihov broj se utrostručio.

To se odrazilo i na broj blokiranih građana, krajem 2011. takvih je bilo 219.421. Nažalost, biti će ih još i više. Sustav uvjerava ljude da će se stanje popraviti i krenuti na bolje, međutim neće – njegova tendencija je negativna. Nelikvidnost trenutno iznosi više od 40 milijardi kuna, a u blokadi je 68.489 poduzeća”, rekao je Damir.

“Čini mi se da se smanjio broj blokiranih poduzeća u odnosu na prije par mjeseci”, komentirala je Natalija.

“Da, ali to je radi ubrzanih stečajeva i likvidacija, odnosno njihovog brisanja iz registra. Vlada namjerava riješiti problem nelikvidnosti masovnim likvidacijama propalih poduzeća”, rekao je Damir.

“Ali time se neće riješiti uzrok nelikvidnosti, niti će oni kojima su ona dužna moći naplatiti svoja potraživanja”, dodala je Natalija.

“Cilj te mjere je prikrivanje stvarnog stanja, reći da se nelikvidnost smanjila i tako stvoriti privid da je ekonomija krenula na bolje, a ne omogućiti vjerovnicima naplatu svojih potraživanja”, pokušao je objasniti Damir.

“Ali što će se dogoditi sa desecima tisuća ljudi koji su kod njih zaposlenih?”, upitala je Natalija.

“Završiti će na ulici”, odgovorio je Damir.

“Žao mi je tih ljudi, međutim mene zanima kako vlada misli riješiti problem blokiranih građana, ne misli valjda i njih likvidirati”, upitala ga je s kiselim osmjehom na licu.

“Ne, njih će ekonomski uništiti. Banke rade zabilježbe nad njihovim nekretninama i ukoliko blokirani ne budu u stanju podmiriti svoje obveze - njihova imovina će završiti na bubnju”, rekao je Damir.

“Jezivo. Još me nešto zanima, spomenuo si valutnu klauzulu, kada se ona počela primjenjivati?”, upitala ga je.

“Valutna klauzula ne postoji od jučer i njena je prvotna uloga bila zaštita subjekata u vanjskoj trgovini. Npr. brodogradilište prodaje brod stranom naručitelju i traži za njega 10 milijuna dolara, međutim službena valuta u Hrvatskoj je kuna, a ne dolar. Zato brodogradilište traži da mu se 10 milijuna dolara isplati u kunama po tečaju na dan isplate.

Drugim riječima, iako je cijena dogovorena u stranoj valuti, isplata se vrši u domaćoj. Takva praksa ozakonjena je Zakonom o obveznim odnosima iz 1978., njega je donijelo Savezno vijeće Skupštine SFRJ kojim je tada predsjedavao budući Makedonski predsjednik Kiro Gligorov”, odgovorio je Damir.

“Međutim u doba Jugoslavije ljudi nisu imali kredite sa valutnom klauzulom!”, ljutito je rekla Natalija.

“Naravno, valutna klauzula se odnosila samo na međunarodnu trgovinu. Sjećam se da u isključivo kreditnom sustavu prvo nastaje kredit, a tek onda depozit?”, upitao ju je Damir.

“Naravno”, odgovorila je.

“Pitanje za tebe, u čemu su dinari u opticaju imali pokriće? U emisiji novca od strane Narodne banke Jugoslavije ili u vanjskom dugu?”, nastavio je Damir.

“Narodna banka Jugoslavije nije bila mjenjačnica, stvarala je i posuđivala novac”, odgovorila je Natalija.

“Dakle, središnja banka bi posudila domaćim poslovnim bankama dinare, a one bi ih dalje posuđivale građanima i poduzećima. Budući da je pokriće za kredite bilo u dinarima iz središnje banke, a ne u vanjskom dugu valutna klauzula se nije mogla obračunavati”, rekao je Damir.

“Razumijem što hoćeš reći, međutim bankari često znaju reći da bi ukidanje valutne klauzule značilo i ukidanje devizne štednje. Da se ne može štediti u stranoj valuti, a imati kredite u domaćoj. Je li to istina?”, upitala ga je.

“Vjeruješ li bankarima”, upitao ju je Damir.

“Više ne”, odgovorila je Natalija.

“Vidiš”, rekao je Damir i nastavio “neobrazovanim ljudima se može lako manipulirati. Bankari su svjesni toga da ljudi ne znaju da je novac dug i da samim time depoziti nastaju od kredita, a ne krediti od depozita.

Da bi banka dala kredit od kojeg će poslije nastati depozit, ona prvo mora negdje nabaviti novac. Do tog početnog novca može doći isključivo posudbom i to na dva načina. Prvi je od središnje banke, a drugi je vanjskim zaduživanjem. Taj početni novac naziva se i primarni novac, od njega tj. njegovom multiplikacijom će naknadno nastati svi ostali krediti i depoziti.

Hoće li postojati valutna klauzula na kredite ili ne ovisi isključivo o tome gdje se nalazi izvor tog primarnog novca - u emisiji domaće valute od strane središnje banke ili u vanjskom dugu.

Ako banci ponestane novca za davanje kredita, može ga jednostavno posuditi od središnje banke. Na taj način svi krediti imaju pokriće u emisiji domaće valute i samim time besmisleno je na njih obračunavati valutnu klauzulu.

Ukoliko ti na neki način dođeš do deviza i poželiš ih staviti na devizni račun, ti ćeš to uvijek moći, ali banka neće taj novac koristiti za izdavanje kredita, jer bi u suprotnom morala na njih obračunavati valutnu klauzulu. Samim time - kamata na devizni depozit biti će zanemariva budući da će taj novac biti korišten za trgovinu sa inozemstvom, a ne za kreditiranje domaće ekonomije.

Dakle, da se vratim na tvoje pitanje s početka. Da, moguće je imati deviznu štednju, odnosno mogućnost oročenja strane valute na svom deviznom računu, a da istodobno ne postoji valutna klauzula na kredite, tj. da oni budu isključivo u kunama - ali mora biti ispunjen jedan preduvjet.

Primarni izvor novca mora biti u kunama iz središnje banke tj. HNB-a. Budući da je HNB trenutno mjenjačnica, primarni izvor novca, odnosno izvor svih danih kredita nalazi se u vanjskom dugu pa je sukladno tome golema većina njih, pogotovo ako se radi o većim iznosima vezana valutnom klauzulom. To je ujedno i konačni odgovor na tvoje pitanje.

“Imam još samo jedno pitanje. Mnogi ljudi boje se da bi banke mogle povećati kamatne stope ukoliko bi se ukinula valutna klauzula, ima li tu istine”, upitala je Natalija.

“To je ludost, koja kao i prethodna teza nema veze sa zdravim razumom. Upravo zato jer imamo valutnu klauzulu na kredite, imamo i visoke kamatne stope”, odgovorio je Damir.

“Zbunio si me, nisam znala da jedno ima veze sa drugim”, rekla je Natalija.

“Naravno da ima, to i je korijen problema, radi visoke eskontne stope imamo općenito visoke kamatne stope, ali i središnju banku koja funkcionira kao mjenjačnica i posljedično valutnu klauzulu na kredite.

Prema članku 29. zakona o obveznim odnosima stopa zatezних kamata određuje se uvećanjem eskontne stope Hrvatske narodne banke za osam postotnih poena, a u ostalim odnosima za pet postotnih poena.

Drugim riječima, eskontna stopa služi za izračun zakonske zatezne kamate, ali i ostalih kamatnih stopa. Budući da je eskontna kamatna stopa trenutno 7%, naj-

viša dopuštena zatezna kamata je 7+8% (15%), a u svim ostalim odnosima ona je 7+5% (12%).

Ukidanjem valutne klauzule, i spuštanjem eskontne kamatne stope došlo bi do pada najviše dopuštene kamatne stope, a samim time i ostalih kamatnih stopa. Primjera radi, kada bi eskontna stopa bila 2%, tada bi najviša dopuštena kamata na kredite mogla biti samo 2+5, odnosno 7%.

Zahvaljujući visokoj eskontnoj kamatnoj stopi, Hrvatska trenutno ima nerealan tečaj, valutnu klauzulu na kredite i visoke kamatne stope. Očito je da je politika središnje banke pogrešna, da ne potiče gospodarski rast i da vodi cijelu zemlju u tešku ekonomsku i društvenu krizu", odgovorio je Damir.

"Puno si mi rekao, trebati će mi još dosta vremena da bi povezala sve te informacije", rekla je Natalija.

"Rado bi ti dao kratke odgovore, ali sam htio da dubinski shvatiš ovu problematiku i doneseš zaključke na temelju činjenica. Jednom kada poznaješ činjenice, imaš istinu, jedino te ona može zaštititi od dezinformacija koje plasiraju banke i sa njima povezani mediji", objasnio je Damir.

8. POGLAVLJE

Dok su Damir i Natalija razgovarali, u Hotelu Sheraton se održavao tajni sastanak 6 najvećih banaka i 5 manjih. Tema je bila trenutna kreditna kriza i budući događaji vezani uz nju. Nazočni su bili predstavnici njihovih uprava. Atmosfera je bila napeta, svi su znali što se događa i kako će se u situacija odvijati u budućnosti.

Za razliku od njih, većina ljudi ne razmišlja posebno o novcu, zadržava se na njegovoj pojavnosti razini - bitno im je samo da ga imaju dovoljno. Ne upuštaju se u za njih nevidljive i nepoznate strane novca. Ne postavljaju pitanja odakle on dolazi, kako se stvara, kako poništava i koliko ga treba biti u opticaju.

Zato je potrebno reći par riječi o njemu - novac je posrednik u razmjeni roba i usluga i opći ekvivalent kojim se izražava njihova cijena, univerzalna roba s kojim se može kupiti svaka druga roba, roba nad robama - jer nijedna druga roba nema takva svojstva.

Trenutni monetarni sustav temelji se fiducijarnom standardu, odnosno 'fiat' novcu. Fiat je izvedenica od latinske riječi fiducia - povjerenje, drugim riječima trenutni monetarni sustav počiva na vjerovanju ljudi da se novcem može kupiti svaka roba ili usluga.

Pa ipak, budući da je to samo komad papira koji nema pokriće u ničemu i čija vrijednost proizlazi isključivo iz 'povjerenja', mnogi su tijekom povijesti osporavali njegovu vrijednost. Kako bi učvrstile njihovo povjerenje u novac mnoge države su odbijanje novca kao platežnog sredstva proglasile kaznenim djelom.

Naplata školarina ili zdravstvenih usluga također je pedagoška mjera koju vlada provodi kako bi učvrstila povjerenje ljudi u novac. Danas mnogi na znanje i zdravlje gledaju kao na robu koja ima svoju cijenu. Tko ima novaca može studirati i liječiti se, a tko ne - ne može. Ljudi na tržištu rada također se ponekad prikazuju kao potrošna i zamjenjiva roba, neki čak i trguju ljudima. Od tuda dolazi i misao da se 'novcem sve može kupiti' i da 'svatko ima svoju cijenu'.

Nemoralni ljudi se u pravilu opravdavaju misleći da su i ostali članovi zajednice potkupljivi i tako umiruju svoju savjest. Ono što je sigurno jest da bankari imaju neograničeno mnogo novca i da isključivo idealisti, odnosno oni koji odbace novac kao najvišu vrijednost i smisao ljudskog postojanja mogu izazvati njihov sustav bu-

dući da nemaju na sebi naljepnicu sa cijenom. Međutim kako ne bi ulazili u moralne rasprave, vratimo se nazad na središnju temu - 'novac kao dug', odnosno dužničku doktrinu.

U početku, za vrijeme robno - robne razmjene, krediti su se odobravali i vraćali u robi, poljoprivrednim proizvodima ili stoci.

Bili su otplativi zahvaljujući daru umnažanja, odnosno povećanju količine robe koja je bila produkt rada i prirodnih zakona. Jednostavan primjer za to je sijanje zrna kukuruza, ukoliko ono rodi donjeti će urod od više stotina zrna, životinje se također množe.

Sukladno tome, više rada je moglo stvoriti više robe. Budući da su se kamate također obračunavale u robi - dug se mogao vratiti, a rad osloboditi ljude od duga. Međutim, unutar trenutnog financijskog sustava, bez obzira na to koliko vi radili i stvarali novih vrijednosti, dug nećete moći vratiti jer se novac u bilo kojem obliku ne umnaža.

Prva i najveća zabluda vezana uz proces stvaranja novca proizlazi iz ljudske spoznaje da novac ima ulogu razmjene dobara i usluga, pa sukladno tome pretpostavljaju da se povećanjem količine dobara i usluga povećava i količina novca u opticaju. Njihova pretpostavka u biti počiva na zdravoj logici, međutim trenutni financijski sustav okrenuo je leđa zdravom razumu.

Bez obzira na to koliko vi radili i stvarali novih vrijednosti država neće napraviti emisiju nezaduženog novca koji bi imao pokriće u stvarnim dobrima i služio njihovoj razmjeni. Naprotiv, novi novac u opticaj može ući samo i isključivo kao dug, sukladno tome, ukoliko želi dobiti novčanu protuvrijednost za novo stvorene vrijednosti društvo se mora zadužiti. Što društvo više radi i stvara, to je veća i njegova potreba za novim novcem - samim time dug raste. Zato su najbogatije zemlje svijeta, gdje se najviše radi, ujedno i najviše dužne.

Savršeno je jasno da jedino promjena u regulaciji novca, a ne više rada za manje novca može ljude izbaviti iz duga. Nažalost, većina ljudi nesvjesna je te činjenice, prvenstveno zato jer ne shvaća da je u trenutnom sustavu primarna uloga novca stvaranje duga, a ne razmjena dobara i usluga - umjesto da potiče rast i razvoj, ograničava ga.

Međutim, okupljene bankare nisu zanimale apstraktne rasprave o naravi i ulozi novca. Zanimalo ih je kako će se situacija na financijskom tržištu dalje odvijati.

Fausto se prvi javio za riječ: "Dragi prijatelji, Republika Hrvatska nalazi se u teškoj financijskoj situaciji. Ljudi nemaju novaca, stotine tisuća građana ima blokirane račune, a svakim danom sve je više onih koji shvaćaju da kredite nije moguće vratiti".

Erich Bauer se nadovezao: "Nakon prestanka kreditne ekspanzije, udio loših kredita povećao se 3 puta. Trenutno iznosi 12%, a do kraja ove godine porasti će na 17% - bitno je ubrzati ovršni proces."

Gerhard je potom izvijestio prisutne o nedavnom sastanku sa premijerom: "Bili smo na pregovorima, pristali su na smanjenje proračunskog deficita."

Idući se za riječ javio Markus Kranebitter: "Izvjesno je da će doći do monetarne kontrakcije koja će sa sobom povući daljnji porast nezaposlenosti i nastavak ekonomske stagnacije. Ljudi će se naći u monetarnim škarama, ne znam koliko ćemo ih još dugo moći držati u neznanju. Sve je više onih koji iskazuju sumnju u tvrdnje političara da će ih otkazi, nova zaduženja, veći porezi i rasprodaja državne imovine odvesti na put gospodarskog rasta i oporavka. Neki čak iznose teze da se upravo zahvaljujući tim mjerama država i nalazi u ekonomskom ropstvu i siromaštvu."

Erich Bauer se potom opet javio za riječ i mirnim glasom spustio tenzije među okupljenima: "Nemojte brinuti oko toga; uz pomoć masovnih medija, obrazovnog sustava i represivnog aparata imamo potpunu kontrolu nad ljudima. Naš sustav ih od malena uči refleksnoj poslušnosti, tj. slijepom pokoravanju autoritetima, a svi autoriteti su na našoj strani."

Sve dok se široke mase bave posljedicama, a ne uzrokom problema, nema opasnosti za naš sustav. Međutim, slažem se s vama, postoji opasnost da dio ljudi počne razmišljati i o uzroku kreditne i s njom povezane ekonomske krize. U svakom slučaju, bitno je zaokupiti umove ljudi sa nebitnim stvarima."

9. POGLAVLJE

Dok su bankari raspravljali o trenutnoj financijskoj situaciji, Ivan i Marina su šetali gradom.

“Nikada mi jedna stvar neće biti jasna”, zagonetno je rekla Marina.

“Koja to?”, upitao ju je.

“Kako je moguće da bankarski karteli i s njima povezani političari ekonomski uništavaju ljude, otimaju im imovinu, te ih drže u trajnom siromaštvu i kreditnom ropstvu, a da ljudi istodobno ne postavljaju pitanje ispravnosti trenutne regulacije novca i otplativosti duga općenito?”, upitala ga je.

“Njihov um nije slobodan, njihove misli nisu njihove, one su nametnute i oblikovane od strane masovnih medija koji manipuliraju njihovim potrebama i izborom.

Ljudi su nesvjesni toga da je novac dug, a još manje toga da postoje ljudi koji se protive dužničkoj doktrini. Ne shvaćaju da su dugovi tehnički neotplativi, a trenutni monetarni sustav prijevarena.

Učeni su od malena da razmišljaju o novcu samo na pojavnoj razini i da ne razmišljaju o novčanom toku”, odgovorio je.

“Hoćeš reći da ne razmišljaju o novcu na apstraktnoj razini?”, upitala ga je potom Marina.

“Upravo tako, većina misli da država treba težiti što nižim stopama inflacije, odnosno restriktivnoj monetarnoj politici. Ne shvaćaju da takva monetarna politika odgovara jedino bankama”, odgovorio je.

“Ali zar stabilnost cijena ne bi trebala biti primarni cilj monetarne politike?”, znatiželjno ga je upitala Marina.

“Zapravo ne, primarni cilj monetarne politike trebao bi biti što veći gospodarski rast i puna zaposlenost, a ne što niža stopa inflacije”, odgovorio je Ivan i dodao -

“Da bi razumjela utjecaj monetarne politike na ekonomiju nužno je shvatiti narav i prirodu novca. Novac je roba i za novac, kao i za svaku drugu robu vrijede zakoni ponude i potražnje. Veća ponuda - manja cijena, manja ponuda - veća cijena. Cijena novca je kamata.”

“Ako sam te dobro shvatila, veću ponudu novca trebala bi pratiti i veća inflacija. To bi značilo da što novac brže gubi na vrijednosti, to bi kamatne stope trebale biti niže. Takvo što mi ne zvuči logično”, komentirala je Marina.

“Da ako ne razumiješ da je novac roba, da se njime trguje i da za njega kao i za svaku drugu robu vrijede zakoni ponude i potražnje”, pokušao je pojasniti Ivan.

“Još uvijek mi to ne ide u glavu”, rekla je Marina i zaklimala glavom.

“Mislim da ti trebam dati konkretan primjer. Prije par godina u Hrvatskoj je bila velika ponuda novca, a kamate su bile niske. Ljudi su posljedično dizali kredite i imali više novca. Zato su tada stope inflacije bile veće nego sada - novčana masa se brže povećavala.

Sada, za razliku od tada, novčana ponuda je manja, novca jednostavno nema dovoljno. Kamate su visoke i ljudi posljedično izbjegavaju kredite. Sukladno tome stopa inflacije je niža nego prije.

Da li sada možeš shvatiti logiku kretanja kamatnih stopa, odnosno zašto veća ponuda novca, rezultira nižim kamatama, a nestašica novca - većim kamatama?”, na kraju ju je upitao Ivan.

“Mislim da sada razumijem, ako novca nema dovoljno, njegova cijena raste, ako ga ima u izobilju - njegova cijena pada. Sukladno tome, kretanje kamatnih stopa je obrnuto proporcionalno kretanju stope inflacije. Veća ponuda novca rezultira nižim kamatama, a one većom inflacijom. Sa druge strane, manja ponuda novca rezultira višim kamatama, a one nižom inflacijom”, zaključila je Marina.

“Upravo tako! Napokon si došla do tog jednostavnog zaključka”, rekao je Ivan uz smjeh.

“Kako se zove monetarna politika koja teži nižim kamatama i većoj stopi inflacije?”, upitala je potom Marina.

“Ekspanzivna monetarna politika ili politika ciljane inflacije”, kratko je odgovorio Ivan.

“To bi značilo da ako ja kupujem stan, da meni odgovara ekspanzivna monetarna politika jer će mi onda biti niža kamata, a inflacija će mi svake godine nagrizzati ratu kredita i realno će iznos rate svake godine biti sve manji?”, upitala je.

“Da, upravo iz tog razloga ekspanzivna monetarna politika rezultira porastom investicija. Ljudi su skloniji ulaganju jer su investicije lakše otplative. Porast ulaganja, vodi ka porastu zaposlenosti. Zato države koje provode ekspanzivnu monetarnu politiku u pravilu imaju više stope gospodarskog rasta od onih koje provode restriktivnu. Veći gospodarski rast, vodi većem životnom standardu, a on boljem životu općenito”, pojasnio je Ivan.

“Zašto Hrvatska onda provodi restriktivnu monetarnu politiku?”, upitala ga je.

“Dva su osnovna razloga. Prvi se krije u činjenici da je statut HNB-a 1994. usklađen sa statutom europskih centralnih banaka, pa sada primarni cilj HNB-a više nije gospodarski rast, nego stabilnost cijena. Drugi je u tome što je HNB mjenjačnica, pa je ekspanzivnu monetarnu politiku tehnički nemoguće provoditi.

Međutim, pravo je pitanje ‘Zašto EU zagovara restriktivnu monetarnu politiku?’ Odgovor je pomalo bizaran - zato jer to odgovara bankama.

Naime, kapital banke je prvenstveno novac, a ne neka druga imovina - kafići, tvornice, hoteli, stanovi, dionice ili robne zalihe. Tu leži korijen problema, naime inflacija svake godine 'jede' imovinu banke (novac) jer on svake godine gubi na vrijednosti za iznos inflacije (npr. 8%). Istodobno je i cijena kredita koje banke plasiraju - niža. Sukladno tome, više gube radi inflacije i manje zarađuju na kamati. Banke zbog toga neće bankrotirati, ali će njihovi vlasnici biti dosta nervozni jer im je jasno da nemaju realno gledano velik profit. Kraljevima novca ne odgovara veća inflacija i niža kamata", rekao je Ivan.

"Koje su posljedice takve politike za Europsku uniju?", upitala ga je potom Marina.

"Posljedice anti-inflacijske politike u kombinaciji sa 'mjerama štednje' su ekonomska stagnacija i porast nezaposlenosti u cijeloj Europskoj uniji.

Ono što političke elite u Hrvatskoj rade je klasična prijevara. Obećavaju biračima efekte ekspanzivne monetarne politike - porast ulaganja, zapošljavanja, veći gospodarski rast i bolji životni standard, dok istodobno zagovaraju i provode restriktivnu monetarnu politiku. Svjesne su toga da jedno isključuje drugo, te da je nemoguće istodobno težiti i gospodarskom rastu i niskim stopama inflacije, pogotovo u uvjetima nerealnog tečaja. Međutim, golema većina ljudi nema pojma o monetarnoj politici pa je podložna manipulaciji", pokušao joj je objasniti Ivan.

"Kolika bi trebala biti godišnja stopa inflacije?", upitala ga je potom Marina.

"Ne bi smjela prijeći 9%, ukoliko prijeđe tada njen utjecaj na gospodarski rast više nije pozitivan", pokušao joj je objasniti Ivan.

"Ali ako sam dobro zapamtila, ti si svojedobno rekao da inflacija mora pojesti kredite, a dužnici biti oslobođeni iz ropstva. Kako to misliš izvesti?", upitala ga je.

"Jednostavno, uz pomoć privremene hiperinflacije. Hrvatska mora ukinuti valutnu klauzulu i učetverostručiti novčanu masu, tj. napraviti isto što i Argentina 2002.", pojasnio je Ivan.

"Ali to bi bila inflacija od 400%, zar ona ne bi bila loša za ekonomiju?", upitala je Marina.

"Ne, zato jer bi razbila kreditnu krizu koja je zajedno sa nerealnim tečajem glavni uzrok raspada naše ekonomije. Jednom kada država krene sa štampanjem novca, samo je pitanje trenutka kada će ljudi biti oslobođeni iz ralja duga. Država prestaje sa hiperinflacijom tek kada je dovoljno novca upumpano u sustav, a kreditna kriza razbijena. Tada se može početi sa provođenjem ekspanzivne monetarne politike, odnosno politike ciljane inflacije - do 9% godišnje", objasnio je Ivan.

"Jesi li siguran da bi država mogla kontrolirati inflaciju?", potom ga je upitala.

"Naravno, zato jer je ona umjetno izazvana od strane države. Jednom kada država prestane ubrzano povećavati novčanu masu prestaje i sama hiperinflacija. Bitno je samo psihološki pripremiti ljude, objasniti im smisao vladine mjere i dati jasan vremenski okvir koliko će to trajati. U svakom slučaju, ne bi trebalo dulje od 6 mjeseci", odgovorio je Ivan.

“Bankarima se to sigurno ne bi svidjelo”, dodala je uz smiješak Marina.

“Oni koji su izazvali krizu, moraju snositi njen teret. Jasno je da su za krizu odgovorne banke, znale su da je trenutni monetarni sustav dugoročno neodrživ, a ipak su ga zagovarale. Sada kada se on urušava žele uteg prebaciti na nas, neka ga same nose”, rekao je Ivan i nastavio -

“Ako narod ne bude oslobođen iz čeličnog zagrljaja banaka, svi ćemo biti uništeni. Ovo je pitanje opstanka, ili mi ili oni. Imaj na umu da je privremena hiperinflacija najlakši i najbezbolniji način za razbijanje kreditne krize. Ne treba nam nikakva nacionalizacija ili tome slične radikalne mjere kojima bi se zadiralo u vlasnička prava, odnosno vlasničku strukturu banaka. Sve što je potrebno da budemo slobodni je monetarna reforma.

Njen smisao je slamanje trajne veze između dužnika i kreditora koja predstavlja osnovu monetarnog sustava baziranog na dugu. Neki tvrde da bi tom mjerom dužnici bili stavljeni u privilegiran položaj, međutim ta teza ne stoji. Trenutni monetarni sustav je sve samo ne pravedan, a monetarna reforma je jedini način da se ta nepravda ispravi.”

“Misliš li da je monetarna reforma izvediva?”, znatiželjno ga je upitala Marina.

“Itekako, ali ju političari ne žele napraviti. Njihova tvrdnja da se ništa ne može promijeniti samo je floskula kojom prikrivaju nedostatak volje. Nažalost, sve političke opcije osim Živog zida u službi su banaka i zagovaraju dužničku doktrinu tj. novac kao dug.

Monetarnoj reformi se protive čak i Lesarovi laburisti koji se izdaju za zaštitnike radnika. Laburisti ne vjeruju u to da država ima pravo pustiti novac u opticaj. Tvrde da je to ekskluzivno pravo privatnih banaka, te da je dug jedini način na koji bi novac trebao ulaziti u opticaj”, objasnio joj je Ivan.

“Šokirana sam, mislila sam da su oni na strani dužnika, radnika i općenito siromašnih ljudi”, sa nelagodom je ustvrdila Marina.

“Program koji zastupaju laburisti samo je spisak želja jer se u isključivo kreditnom sustavu prava radnika ne mogu sačuvati ili povećati bez rasta duga, a jasno je da se ne može vječno živjeti na dug i da su njegove nužne posljedice ‘mjere štednje’, koje za rezultat imaju smanjenje radničkih prava za koja se oni navodno bore.

Paradoksalno, radi neotplativosti duga unutar isključivo kreditnog sustava i posljedične kreditne krize radnici najviše i pate. Poduzeća u kojima oni rade propadaju, a radnici dobivaju otkaze, smanjuju im se plaće, moraju više raditi za manje novca i sve teže uspijevaju vraćati kredite.

Kako je moguće zastupati interese sustava koji je protiv svakog čovjeka, pa tako i radnika, a istovremeno tvrditi da ste na strani tih istih ljudi? Očito je da se radi o licemjerju i manipulaciji osjećajima obespravljenih ljudi.

Dok njihovi glasači kopaju po kantama za smeće i prebiru svaku kunu u novčaniku, zastupnici laburista u saboru uživaju u svim privilegijama i to na njihov

račun. Što je najgore od svega, ne čine ništa da bi im olakšali život, osim što im prodaju sindikalnu priču.

Nažalost, ljudi ne shvaćaju posljedice dužničke doktrine, pa nasjedaju na demagogiju i propagandu tih kvazi ljevičara. Mentalno su nesposobni da shvate kako je politika koju oni zagovaraju suprotna njihovim interesima”, objasnio je Ivan.

“Zašto onda tvrde da se zalažu za redistribuciju kapitala?”, upitala ga je Marina.

“Pa i zalažu se, zapazi da je osnovna uloga isključivo kreditnog sustava upravo redistribucija kapitala. Naime, siromašni ljudi najčešće su u dugu, odnosno u kreditima i često imaju minuse na tekućim računima, sukladno tome teret neotplate kamate najčešće udara upravo po njima. Na taj način novac se uzima od siromašnih i daje bogatima. To je klasičan primjer tzv. ‘obrnute redistribucije’, da tuga bude veća njihovi glasači toga su potpuno nesvjesni”, odgovorio je Ivan.

“Ako ništa drugo, barem su za ukidanje valutne klauzule, zar ta mjera ne bi pomogla dužnicima?”, upitala ga je potom Marina.

“Ukoliko ju ne bi pratila inflacija - ne. Da bi shvatila bit problema moraš povezati više stvari. Valutna klauzula na kredite u Hrvatskoj postoji zato jer je HNB mjenjačnica, posljedica pretvaranja HNB-a u mjenjačnicu je ‘vezivanje’ kune uz euro, odnosno jaka kuna i nerealan tečaj.

Posljedica nerealnog tečaja je raspad proizvodne ekonomije i uspostava tzv. kasino ekonomije – u kojoj se gospodarska aktivnost većim dijelom svodi na trgovinu uvoznom robom.

Budući da je 60-70% robe široke potrošnje iz uvoza, uspostavom realnog tečaja, odnosno padom vrijednosti kune u odnosu na euro trenutno bi došlo i do pada kupovne moći za građane.

Smisao privremene hiperinflacije, odnosno devalvacije nakon ukidanja valutne klauzule jest da kompenzira realan pad kupovne moći koji je nužna posljedica uspostave realnog tečaja”, pokušao joj je objasniti Ivan.

“Nisam te baš najbolje razumjela”, odgovorila je Marina.

Ivan se zamislio, te nastavio: “Vidim da ti razumijevanje monetarne ekonomije nije jača strana, pa ću ti uz pomoć jednostavnog primjera pokušati pojasniti stvari. Zamisli da ti je plaća 5000 kn, rata kredita 2000 kn i da je kuna precijenjena za 15% u odnosu na euro. Što bi se dogodilo uspostavom realnog tečaja?”

“5000 kn je otprilike 650 eura, ako bi kuna oslabila 15% u odnosu na euro, tada bi tih 5000 kn vrijedilo 550 eura”, zaključila je Marina.

“Shvaćaš li sada što bi se dogodilo ako bi HNB prestala biti mjenjačnica, a valutna klauzula bila ukinuta”, nastavio je Ivan.

“Pa da, plaća bi mi ostala i dalje 5000 kn, ali bi vrijedila manje. Uvozna roba bi automatski poskupila za 15%, a meni bi plaća ostala ista, kao i rata kredita”, rekla je Marina, te dodala - “I ostale cijene bi porasle, bila bi u još gorjoj situaciji nego sam sada”.

“Ok, vidim da povezuješ stvari. Sada pokušaj zamisliti što bi se dogodilo ako bi nakon ukidanja valutne klauzule država napravila četverostruku inflaciju, odnosno devalvirala kunu”, rekao je Ivan.

“Kupovna moć bi pala kao i u prethodnom slučaju, samo bi mi sada umjesto 5000 kuna plaća bila 20.000 kn, ali bi radi uspostave realnog tečaja s tim novcem mogla kupiti manje nego prije sa 5000.

Plaća bi mi vrijedila 550 eura kao i u slučaju da nije bilo inflacije, odnosno moja realna kupovna moć bi usprkos nominalnom povećanju plaće pala za 15% radi uspostave realnog tečaja. Pad kupovne moći je nemoguće izbjeći.”

“Jesi li sigurna?”, upitao ju je Ivan.

“Mislim da sam nešto zaboravila”, rekla je uz smiješak i nastavila, “budući da je valutna klauzula ukinuta prije nego je napravljena inflacija, rata kredita bi mi ostala 2000 kuna, a plaća bi porasla na 20.000. Do inflacije mi je na otplatu kredita odlazilo 40% plaće, a nakon inflacije samo 10%.

To bi trebalo značiti da bi mi realna kupovna moć nakon ukidanja valutne klauzule i inflacije trebala zapravo porasti”.

“Sada ti je jasno zašto je monetarna reforma u interesu tebe kao dužnika?”, upitao ju je Ivan.

“Savršeno, definitivno sam postala pristaša te ideje”, zaključila je Marina.

“Jel’ ti sada jasno zašto je Lesarova ideja o ukidanju valutne klauzule i uspostave realnog tečaja bez posljedične inflacije promašena?”, upitao ju je Ivan.

“Naravno, radi uspostave realnog tečaja izgubila bi kupovnu moć, a ne bi se riješila duga - Lesar želi napraviti budale od nas”, rekla je Marina i dodala - “Nije mi jasno zašto se izdaje za ljevičara, a radi za banke”.

“Vrlo je jednostavno, Lesar je lažna opozicija - glumi da je na strani naroda, a zapravo bi ljudima bilo još gore kada bi se njegove ideje ostvarile.

U biti, cijela trenutna postava sabora je ništa drugo nego lutkarska predstava. Oni koji tamo sjede su marionete i dizači ruku, ne postupaju po savjesti, gurnuti su od strane sustava i ne štite interese naroda koji ih je izabrao. Osnovno pitanje - regulacije novca nitko od njih niti ne spominje. Svi se bave posljedicama problema i bježe od rasprave o novcu kao vrag od tamjana. Znaju da je to sklizak teren i da bi im karijere bile gotove ako bi pokrenuli to pitanje. Nemaju hrabrosti i znanja da se suprotstave sustavu koji nas sve skupa tlači. Mislim da je pitanje trenutka kada će ljudi napokon otvoriti oči i progledati”, dodao je Ivan.

“Misliš li da je problem u kapitalizmu? Mnogi kažu da bi država trebala povećati poreze i imati veću kontrolu”, upitala ga je Marina.

“Misliš li da porezi već nisu preveliki ili da već nema dovoljno kontrole i pre malo slobode?”, upitao ju je Ivan.

“Razum mi govori da je trenutna situacija neodrživa”, odgovorila je.

“Kako zamišljaš kapitalizam?”, nastavio je Ivan.

“Kao državno uređenje u kojem uspješni ostvaruju profit, a neuspješni propadaju”, rekla je.

“Pokušaj zamisliti društveno uređenje u kojem vlasnici banaka imaju isključivu vlast nad novcem, a novac u opticaj ulazi samo kao dug. Budući da društvo u cjelini ne može vratiti više novca nego je posuđeno, država i građani se stalno moraju zaduživati kod tih istih banaka i tako samo produžuju svoju agoniju i povećavaju ukupan dug. Pitanje je samo trenutka kada će postati ‘kreditno nesposobni’ i ostati bez imovine.

Što misliš, tko u takvom društvenom uređenju uvijek profitira, a tko propada? Ovisi li uspjeh pojedinca o njegovoj pameti, trudu ili radu ili pak primarno o njegovoj poziciji unutar sustava?”, upitao ju je Ivan.

“Očito je da su vlasnici banaka i političari koji štite njihove interese oni koji uvijek profitiraju - mi svi ostali gubimo. Barem mi se tako čini kada pogledam ljude oko sebe. Što se tiče rada, očito je da nema toga rada koji bi pomogao ljudima da izađu iz duga i pozitivno posluju unutar takvog sustava”, odgovorila je.

“Zanimljiva teza, to bi značilo da uspješnost ne ovisi o tome koliko je tko pametan, vrijedan ili radi. Može netko biti najstručnija osoba u svom zanimanju, ali ako nema vezu teško će doći do posla. Ako pak pokrene svoj vlastiti posao velika je vjerojatnost da će propasti, sustav je zamišljen tako da većina uvijek gubi. S druge strane, banke ostvaruju sve veće profite i to nema veze sa njihovom ‘pameću’, trudom ili radom jer zapravo ne rade nikakav stvaran posao osim što rukuju novcem.

Misliš li da je takav sustav pravedan i da ima ikakve veze sa kapitalizmom? Nemoj zaboraviti da je osnovna ideja kapitalizma zaštita privatnog vlasništva, stimuliranje gospodarskog rasta, te što veća ekonomska i osobna sloboda pojedinca”, rekao je Ivan.

Marina se zamislila: “Mislim da si sam dao odgovor na to pitanje, sustav koji naši političari zagovaraju sa kapitalizmom nema veze, on ne samo da ne štiti privatno vlasništvo, on je zamišljen tako da razvlasti ljude od imovine. Franjo Taħi je uzimao 10%, a banke uzimaju sve. Ovo je gore i od feudalizma, tada su ljudi barem imali posla i što za pojesti. Danas više nemaju ni to.

O ekonomskom rastu je besmisleno govoriti, kako je kreditna kriza sve gora, tako cijelo društvo sve dublje tone. Uspjeh poduzetnika ne ovisi o njihovim menadžerskim vještinama, već o povezanosti sa vladinim dužnosnicima.

Čini mi se da novac iz proračuna odlazi bogatima i politički povezanim, a ne siromašnima. Zapravo, što su porezi veći - to je siromašnih sve više i sve im je gore, bojim se da... bojim se da...”

“Reci Marina”, rekao je Ivan.

“... da političari i bankari rade zajedno sa ciljem da unište našu državu i narod, te nas razvlaste od imovine i pretvore u bijelo roblje”, završila je svoju misao Marina.

“Teza koju si izrekla jako je opasna. Misliš li da bi ti masovni mediji poput Jutarnjeg lista, index.hr-a ili HRT-a dali da o tome javno govoriš?”, upitao ju je Ivan.

“Hahaha, znaš i sam da ne bi, očito je da rade za sustav.”, zaključila je Marina.

“Jesi li ikada razmišljala o tome kako bi kapitalizam trebao funkcionirati?”, upitao ju je potom Ivan.

“Pretpostavljam da je potrebno napraviti neke sustavne promjene?”, rekla je.

“Promjene se moraju napraviti, inače ćemo svi biti uništeni. U svojoj osnovi, financijski fašizam odnosno oblik kapitalizma koji zagovaraju bankari i politička oligarhija, okrutniji je prema ljudima od komunizma”, zaključio je Ivan.

“Zar je moguće imati sustav koji je okrutniji od komunizma”, upitala ga je Marina.

“Itekako”, odgovorio je Ivan i nastavio “moju djedovinu su oteli komunisti, međutim, za razliku od komunista, financijski fašisti ne rade redistribuciju kapitala od ‘bogatih’ ka siromašnima, nego od siromašnih bogatima. Pod bogatima ne mislim na ljude poput mojih roditelja koji imaju vikendicu na moru ili građevinsko zemljište, nego na kraljeve novca. Vlasnike banka, koji imaju milijarde, odnosno više novca nego što ga mi možemo zamisliti.

Oni su ujedno i vlasnici multinacionalnih korporacija koje žele privatizirati naš planet i prirodne resurse. Žele da postanemo robovi bez ikakve imovine, da budemo stranci u vlastitoj zemlji, a da bi uspjeli u tome koriste istu retoriku kao i komunisti.”

“Kako to misliš?”, opet ga je upitala.

“Vrlo jednostavno, Karl Marx je u komunističkom manifestu napisao da se teorija komunizma može svesti na jednu rečenicu - ukidanje privatnog vlasništva. Isto to žele napraviti i bankari, samo što žele da oni, a ne država postane vlasnik te iste imovine. Žele nas vratiti nazad u robovlasničko društvo.

Paradoksalno, da bi u tome uspjeli koriste marksističku retoriku. Žele okrenuti ljude jedne protiv drugih, čovjeka protiv svoga brata. Pokušavaju siromašne okrenuti protiv ostataka srednjeg sloja, zato zagovaraju uvođenje poreza na imovinu, pogotovo na nekretnine. Vlada tvrdi da to radi kako bi pomogla siromašnima, međutim zajedno sa porezom na imovinu, povećava se i porez na potrošnju, smanjuju se radnička prava, poduzeća se guraju u stečaj, radnike se baca na ulicu, odnosno podjednako se udara po onima koji imaju ikakvu imovinu i onima koji su ostali bez ičega.

Cijela njihova priča svodi se na poticanje zavisti od strane sirotinje, prema onima koji to još uvijek nisu postali. Žele zavaditi male ljude među sobom, kako bi lakše mogli nad njima vladati. To je ona stara - ‘zavadi pa vladaj’.

Za razliku od srednjeg sloja i sirotinje, bankari nikada nisu na udaru mjera štednje. Nažalost, većina to ne shvaća, zahvaljujući neznanju i pasivnosti cijelo društvo klizi prema neofeudalizmu. Ono što je najstrašnije jest da mnogi koji brane bankare kažu da se ne bi trebalo ‘udariti po njima’ jer su oni prejaki, a ne shvaćaju da je nas 99%, a njih samo 1%. U konačnici ako ne izvise bankari, izvisiti ćemo svi mi skupa,

ne shvaćaju da je ovo pitanje ili, ili mi ili oni, te da njihova pohlepa ugrožava našu golu egzistenciju.

Ne mogu razumjeti da se uzrok naše bijede, beznađa i siromaštva nalazi u kriminalno postavljenom financijskom sustavu i korumpiranim političarima koji ga štite. Poput životinje kojoj je slomljena volja, oni odbijaju izaći iz kaveza iako su im vrata širom otvorena. Ne žele biti slobodni, žele ostati robovi”, zaključio je Ivan.

“Kako je moguće da toliki ljudi žele biti robovi”, upitala ga je potom Marina.

“Jednostavno, odrekli su se slobode radi privremene sigurnosti. Američki predsjednik Thomas Jefferson rekao je da oni koji to učine, ne zaslužuju ni jedno ni drugo, te da će na kraju izgubiti oboje. Njegove riječi se svakog dana obistinjuju.

Sustav uvjerava ljude da će imati sigurnost ukoliko budu šutjeli i trpjeli, tj. ako se neće protiviti tom istom sustavu ili ukazivati na njegove mane. Dok se nepravda događala drugima oni su šutjeli, sada kada je došao njihov red nema više nikoga da stane na njihovu stranu. Budući da sami nikada ne bi žrtvovali sebe za druge, ne očekuju to niti od drugih, pa su se prepustili očaju i samosažaljenju.

Ljude tog mentaliteta najbolje je opisao Samuel Adams, jedan od utemeljitelja SAD-a: ‘Ako volite materijalne stvari i sigurnost sluganstva više od slobode - otiđite od nas u miru. Ne trebamo vaše savjete ili oružje. Prignite koljena i ližite ruke koje vas hrane. Neka vas lanci ne žuljaju jako i neka vaša djeca zaborave da ste ikada bili naša braća’.

Patrick Henry, također jedan od utemeljitelja SAD-a, ovim je riječima ukazao na vrijednost slobode: ‘Uzalud gospodo raspravljate o ovoj stvari. Vičete mir, mir - ali nema mira. Rat je upravo počeo! Oluja koja dolazi sa sjevera donosi nam zvuke oružja! Naša braća su već na bojnom polju! Zašto ovdje mirno stojimo? Što bi gospoda htjela? Što bi rado imali? Da li je život tako drag ili mir tako sladak da ga treba platiti lancima i ropstvom? Ne daj Bože! Ne znam kojim će putem drugi krenuti, ali što se tiče mene, dajte mi slobodu ili mi dajte smrt!’

Ti ljudi znali su kolika je vrijednost slobode, bili su spremni dati i svoj život za nju ako treba. A pogledaj nas, za što smo se mi odrekli slobode?”, upitao ju je Ivan.

“Imaš pravo”, složila se Marina.

“Znaš li koji je nacionalni moto Grčke?”, potom ju je upitao.

“Iskreno, nemam pojma”, odgovorila je.

“*Eleftheria i thanatos*, prevedeno - sloboda ili smrt. Taj moto nastao je za vrijeme borbe protiv Turaka. Grci su tada bili spremni podnijeti sve žrtve kako ne bi bili pod stranim jarmom. Pogledaj ih gdje su sada, imaju marionetsku vladu koja je produžena ruka MMF-a i Europske unije. Imaju čak i bankara za premijera koji provodi politiku nerealnog tečaja zajedno sa restriktivnom fiskalnom i monetarnom politikom.

Te mjere onemogućile su svaku mogućnost gospodarskog rasta, stvorile visoku nezaposlenost i uništile njihovu ekonomiju. Umjesto da odbace euro i opet uvedu drahmu, uspostave realan tečaj i provode ekspanzivnu monetarnu politiku, odlučili su se za monetarni model sličan Argentini prije sloma. Da stvar bude tragičnija,

političari i bankari uvjeravaju ljude da 'mjere štednje' provode za njihovo dobro'', rekao je Ivan.

"Strašno je to što se tamo događa", tužnim glasom je rekla Marina.

"1941. kada su Njemci umarširali u Atenu, na Akropoli su izvjesili nacističku zastavu. Apostolos Santas i Manolis Glezos tada su imali samo 19 godina, bili su jedini koji su se usudili otići do Akropole i skinuti ju. Za taj čin obojica su u odsutnosti osuđena na smrt.

Danas je Grčka pod monetarnom okupacijom i u ekonomskom ropstvu. Nisu puno više slobodni nego su bili 1941., imaju vladu ali ona je marionetska, zastupa interese njemačkih banaka, a ne vlastitog naroda.

Ako ćeš ikada imati vremena pročitaj knjigu 'Total resistance' - Totalni otpor, 1958. ju je napisao Hans von Dach, časnik Švicarske vojske. U njoj on govori o tome kako ustrojiti pokret otpora u slučaju da Švicarska bude okupirana od strane neprijateljske sile, načinu na koji će neprijatelj pokušati učiniti stanovnike, a djecu pogotovo poslušnima i indoktrinirati ih sa propagandom. Na kraju on piše: 'Mi moramo i hoćemo pobijediti u ovoj borbi zato jer svaki Švicarac i Švicarka vjeruju u dubini svoga srca, čak i ako se srame priznati ili govoriti o tome u onu staru, ali opet suvremenu izreku - smrt radije nego ropstvo'", završio je svoju misao Ivan.

"Što se više družim s tobom, sve više cijenim slobodu i uviđam koliko je ona dragocjena. Kada bi barem i drugi ljudi mogli znati sve ove stvari...", uzdahnula je Marina.

"Znam što hoćeš reći, znanje je moć, ono je preduvjet za pokretanje otpora protiv sustava jer je inače svaka borba protiv vlasti besmislena", rekao je Ivan.

"Kako to misliš da je besmisleno boriti se protiv vlasti?", upitala ga je.

"Zato jer i vlast i opozicija predstavljaju iste neformalne strukture moći. Potpuno je svejedno za koga glasaš ukoliko ne glasaš protiv sustava zato jer je politička oligarhija nalik grčkom mitološkom biću hidri", pokušao joj je objasniti Ivan.

"Mislim da mi moraš pojasniti o čemu se radi", rekla je Marina.

Ivan je nastavio: "To čudovište je imalo zmijsko tijelo i mnogo zmijskih glava. Heraklo se dugo borio s njim, ali na kraju je shvatio da je borba uzaludna. Svaki put kada bi joj srpom odsjekao glavu iz novo nastale rane izrasle bi dvije nove glave."

"Kako ju je dokrajčio?", znatiželjno ga je upitala Marina.

"Pomogla mu je Atena, Grčka božica lukavstva, mudrosti i inteligencije. Ona mu je rekla da nije dovoljno samo odsjeći glavu, već da mora i spaliti novo nastalu ranu kako iz njih ne bi izrasle nove glave. Na taj način ju je pobijedio. Po istoj analogiji funkcionira i politički sustav, kada se riješiš jednog korumpiranog političara, tada na njegovo mjesto dođe dvoje novih koji nastavljaju s istom politikom kao i njihov prethodnik. Zbog toga ljudi imaju osjećaj da se vrte u krug i da je svejedno za koga glasaju jer se ništa bitno neće promijeniti", pojasnio je Ivan.

"Hoćeš reći da je prije bilo kakvih prosvjeda nužno raširiti spoznaju o osnovnom uzroku problema u kojem se nalazi naše društvo?", upitala ga je.

“Upravo tako, ljudi moraju znati protiv čega se bore, a to nažalost nisu samo korumpirani pojedinci ili stranke, već kreditni sustav koji se nalazi u njihovoj pozadini i čiji su oni samo glasnogovornici. Ukoliko se ne promjeni regulacija novca, agonija u kojoj se nalazi naše društvo će se nastaviti bez obzira na to tko došao na vlast”, zaključio je Ivan.

“Hoćeš reći da čak ni najpošteniji političar ne bi mogao izbaviti državu iz krize unutar trenutnog monetarnog modela?”, opet ga je upitala.

“Nažalost ne, da bi shvatila uzrok problema moraš gledati na financijski sustav iz ptičje perspektive. Kada bi to napravila shvatila bi da smo dužni bankama puno više novca nego ga u njima imamo u obliku depozita. Budući da je kamata na dug uvijek puno veća od kamate na štednju tj. depozit, jasno je da unutar takvog modela dug raste puno brže od novčane mase.

Sukladno tome on je sve teže otplativ, a samim time je i kreditna kriza sve gora. Radi se o zakonu velikih brojeva i složenom ukamaćivanju. Nema te porezne, upravne ili pravosudne reforme koja nas može izbaviti iz gliba ukoliko se ne napravi monetarna reforma.

Čak i da dođe Isus kao premijer sa 12 apostola kao 12 ministara, ne bi mogao puno toga napraviti. Jedino da kojim slučajem stvori milijarde kuna iz ničega i razdjeli ih potrebitima. Međutim, čak i za taj nadnaravan čin prethodno bi bilo potrebno ukinuti valutnu klauzulu kako bi se dužnike zaštitilo od eventualne promjene tečaja.

Da ne spominjem da bi time prekršio članak 274. stavak 1. kaznenog zakona kojim se kažnjava krivotvorenje novca i to sa jednom do deset godina zatvora. Prema drugom stavku tog istog članka zakona, čak bi i oni koji su ga primili mogli završiti u zatvoru jer su znali da je taj novac krivotvoren. Na kraju krajeva, vjerojatno bi ga uhitili i prije nego bi ga stigao razdijeliti siromasima”, odgovorio joj je.

“Shvaćam što hoćeš reći i jako mi je zanimljiva ova tema, ali moram učiti za faks”, rekla je Marina i poljubila ga na rastanku.

“Htio sam ti još samo nešto reći prije nego odeš. Predsjednik se na kraju zakletve kune na Boga, očito je da država tim činom priznaje njegovo postojanje jer bi inače taj dio zakletve bio besmislen. Pod pretpostavkom da je Bog svemoguć, to bi značilo da bi on mogao stvarati i novac, ali ga četvrti članak Zakona o HNB-u u tome sprječava. Država bi ga za to čak i kaznila ako bi ga mogla izvesti na suđenje kao što su Isusa svojedobno. I to za dobro djelo, jer je siromasima htio dati novac.

Zapazi apsurda, da je Bog stvorio bilo koju drugu neživu stvar ili živo biće koje postoji na zemlji, nitko oko toga ne bi pravio problem. Stvaranje novca je jedino što mu država izričito zabranjuje”, rekao je Ivan.

“Zaboravio si samo jednu stvar, novac ne pada s neba”, rekla je Marina uz smijeh i zagrlila ga.

“To je zato jer Isus nije guverner”, u šali je dodao Ivan i privio ju uz sebe.

10. POGLAVLJE

V eć je bila predvečer kada su se Ivan i Marina rastali. Dok je još razmišljao o prethodnom razgovoru, Ivanu je zazvonio mobitel - bio je to Dušan.

“Jesi li za pizzu?”, upitao ga je.

“DG?”, vratio je pitanje Ivan.

“Može, za pola sata, doći će i Ivica”, rekao je Dušan.

Ivanu je to bila najdraža pizzeria, nalazila se blizu Doma sportova na zagrebačkoj Trešnjevci - tamo je i odrastao.

Uskoro su se svi troje našli i razgovor je krenuo. “Mislim da je najveći problem u obrazovnom sustavu”, rekao je Dušan i nastavio - “Razum nas uči da je u pravu ona osoba koja ima jače argumente. Sa druge strane, u školi nas uče da je autoritet uvijek u pravu.”

“Imaš pravo, ljudi slijepo vjeruju autoritetima”, rekao je Ivan i dodao - “Nekada su vjerovali da je zemlja ravna ploča”.

“Suzbijanje kritičkog razmišljanja i argumentirane rasprave, osnova je od koje polazi sustav - javne rasprave po ovo pitanju jednostavno nema”, nadovezao se Ivica.

“Jeste li znali da je i gazda ovog lokala u problemima iako nema kredit?”, upitao ih je Ivan.

“Ne”, rekao je Dušan.

“Radi kreditne krize promet mu je pao 40%, a troškovi mu stalno rastu. Ljudi jednostavno nemaju novaca”, dodao je Ivan.

“Da, to je ono najzanimljivije, ljudi ne shvaćaju da u ovom sustavu svi gube bez obzira na to bili oni u kreditima ili ne. Stolaru sam pokušao objasniti da valutna klauzula nije dobra za ljude, a on mi se na to samo nasmijao i rekao da nije u kreditu”, rekao je Ivica.

“Što si mu na to odgovorio?”, upitao ga je Dušan.

“Pitao sam ga sljedeće - ako meni svaki mjesec radi valutne klauzule banka uzima 1500 kn više nego bi trebala, hoću li ja imati novca da kupim njegovu stolariju. Tada se prestao smijati”, odgovorio je Ivica

“Hoćeš reći da je shvatio zašto mu opada promet”, upitao ga je Ivan.

“Da, ali samo djelomično, još uvijek ne shvaća da je isključivo kreditni sustav prijevara sam po sebi”, odgovorio je Ivica.

“Ivane, kako si uopće shvatio cijelu ovu problematiku?”, upitao ga je Dušan.

“U biti je jednostavno, vlade se mijenjaju, a problemi ostaju. Ništa se ne rješava, a stanje je sve gore. Najteže je bilo shvatiti da su svi problemi međusobno povezani. Valutna klauzula, visoke kamatne stope, nerealan tečaj, raspad proizvodnje, visoka nezaposlenost, velik vanjski dug, masovne blokade i ovrhe, rastuća nelikvidnost i stečajevi, sve su to posljedice isključivo kreditnog sustava u kojem je centralna banka mjenjačnica. Većina ljudi to ne shvaća, budući da na svaki od tih problema gledaju odvojeno”, odgovorio je Ivan.

“Imam pitanje jedno za tebe”, rekao je potom Ivica i nastavio “Moj prijatelj tvrdi da nelikvidnost nema veze sa pogrešnom monetarnom politikom, te da novca ima dovoljno”.

“Pitanje je zapravo zašto istodobno imamo veliku nelikvidnost i veliku štednju. Radi se o tome da imamo ekonomski model u kojem nema gospodarskog rasta. U takvim uvjetima, u što god ti ulagao, ne možeš ostvariti dobit. Odnosno, čak i da ostvariš neku dobit ona je manja od dobiti koju bi ostvario da si taj novac oročio u nekoj banci.

Kada sam bio u pritvoru radi organizacije protuvladinih prosvjeda, djelio sam čeliju skupa s jednim bankarom, on mi je rekao da su imali klijenta koji je doslovce donio 14 milijuna kuna u gotovini i oročio ih. Ako se uspio pogoditi za dobru kamatu, recimo 5%, njegova godišnja zarada bi trebala biti 700.000 kn. To je velik novac, a ne traži se od njega nikakav rad, niti se zarada na kamati oporezuje”, odgovorio mu je Ivan.

Dušan se nadovezao: “Kod restriktivne monetarne politike u kojoj je tečaj nerealan, imaš istodobno i raspad proizvodnje i raspad tržišta kapitala, nemaš gdje uložiti novac - sve propada. Sa druge strane kamate su visoke, a inflacija niska - jedina vrsta ulaganja koja se isplati u takvom monetarnom modelu je štednja”.

“Hoćete reći da nelikvidnost nije posljedica nedostatka novca, nego pogrešne monetarne politike?”, upitao ih je Ivica.

“Imaj na umu da svaka štednja djeluje na ekonomiju tako da izbija raspoloživa likvidna sredstva. Taj novac više ne cirkulira, nema ga u slobodnom opticaju, jedini način na koji on opet može ući u opticaj je da netko podigne kredit. Ali je jasno da radi visokih kamata i poreza, te niskog gospodarskog rasta, ulaganja jednostavno nisu isplativa, pa nema niti potražnje za kreditima. Ljudi ih u pravilu dižu iz očaja, a ne zato da bi ulagali. Ukoliko država provodi ekspanzivnu monetarnu politiku, tada se radi nižih kamata i većih stopa inflacije, štednja jednostavno ne isplati, jede ju inflacija isto kao i kredite. Tada su ljudi motivirani da svoj novac ulažu, da se on okreće, da kapital mijenja ruke. Budući da je u tom slučaju puno više ‘raspoloživog’ novca i nelikvidnost je manja. Dakle, radi se o začaranom krugu. Bez nižih kamat-

nih stopa, nemoguće je potaknuti ulaganja, odnosno priljev novca u 'živu ekonomiju', a dok se to ne dogodi vladati će nestašica novca, koja sa sobom opet povlači nelikvidnost", odgovorio je Ivan.

"Pa kome takav sustav odgovara?", opet je upitao Ivica.

"Samo kraljevima novca, odnosno nekolicini koja ostvaruje veliku dobit bez ikakvog rada. Imaj na umu da se 80% depozita nalazi u rukama samo 2% ljudi. Svi ostali gube ili ostvaruju zanemarivu dobit unutar takvog sustava", odgovorio je Dušan.

"Mi radimo da bi dobili malo novca za svoj rad, a oni ne rade ništa i zarađuju golemi novac. Budući da naš rad daje vrijednost njihovom novcu, oni zapravo ostvaruju dobit na našem radu dok nas istodobno guraju u sve veći dug", nadovezao se Ivan.

"Imam još samo jedno pitanje, mnogi ljudi kažu da je osnovni uzrok propasti tvornica u kriminalu, a ne u nerealnom tečaju, jesu li oni u pravu", upitao ih je Ivica.

"Kada si zadnji put čuo da je propao neki kafić, hotel, dućan ili neka druga uslužna djelatnost?", upitao ga je Ivan.

"Rijetko kada, a i kada bi propao radi kriminala, ukoliko bi bilo posla netko drugi bi ga opet otvorio i nastavio s radom", odgovorio je Ivica.

"Zašto?", upitao ga je Ivan.

"Zato jer je isplativo, da zaradi!", rekao je Ivica

"A zašto onda tvornice nakon što propadnu radi kriminala nitko ne želi opet pokrenuti?", upitao ga je Ivan.

"Hoćeš reći da proizvodnja nije isplativa?", upitao ga je Ivica.

"Ti mi odgovori, ako bi proizvodnja bila isplativa, zašto bi hale zjapile prazne?", upitao ga je Ivan.

"Očito je nemoguće baviti se proizvodnjom u uvjetima nerealnog tečaja, uvozna roba je uvijek jeftinija i naše tvornice su osuđene na propast, sa ili bez kriminala", zaključio je Ivica.

"Što misliš, kada tajkuni unište tvornicu i izvuku novac iz nje, gdje idu sa tom lovom?", upitao je Dušan Ivicu.

"Pa valjda u banku, oroče taj novac da bi zaradili na kamati", odgovorio je Ivica.

"Ako bi stopa inflacija bila veća od kamate na štednju, a proizvodnja isplativa, bi li tajkuni to radili?", upitao ga je opet Dušan.

"Teško pitanje moram priznati, ako ih zanima isključivo ekonomska korist ili bi nastavili s proizvodnjom ili bi nekom drugom prodali tu tvornicu. To bi im se više isplatilo nego da ju jednostavno unište", zaključio je Ivica.

Ivan se nadovezao: "U Argentini je '91 počeo raspad proizvodne ekonomije iako nisu imali niti rat, niti privatizaciju. Uzrok raspada bio je primarno vezan uz pogrešnu monetarnu politiku, njenom promjenom, proizvodnja je opet postala isplativa, tvornice su opet proradile, a ugašena radna mjesta ponovno su se otvorila".

“Najviše se naživciram kada vidim da ljudi ne mogu shvatiti da je tečaj nerealan. Nije im jasno da je nemoguće u državi gdje su svi gospodarski parametri negativni imati stabilan tečaj”, dodao je Dušan.

11. POGLAVLJE

Dok su oni razgovarali, na Domu sportova se okupljala kvartovska ekipa. Već je bilo 15-ak mladih tamo, neki od njih su pušili cigarete. Nisu puno pričali jer je nedaleko od njih prolazila policijska patrola.

Njihov prijatelj Josip pao je prije tjedan dana sa travom. Bio je neoprezan, policija ga je na ulici zaustavila i pronašla kod njega 10 grama. Odveli su ga u policijsku postaju, dok su ga ispitivali dežurni sudac je ispisivao nalog za pretres stana.

Uskoro su se uputili prema njegovoj zgradi, budući da su za pretres potrebni svjedoci zamolili su predstavnika stanara da bude prisutan. U stanu su pronašli još pola kg trave i završio je u pritvoru.

“Žao mi ga je”, rekao je Marin.

“I meni, ali sam si je kriv. Nije smio biti prijavljen na istoj adresi na kojoj je držao travu. Gdje god da pao, znao je da će murja prvo krenuti prema adresi di je prijavljen”, nadovezao se Petar.

“Od kud je mogao znati da će pasti?”, branio ga je Tino.

“Mislio je da može pobijediti sustav”, dodao je Marin.

“To svi misle, ali to je nemoguće”, rekla je Renata.

“Od kud ti to znaš?”, upitao ju je Petar.

“Jeste se ikada upitali zašto ste bez posla i zašto nemate love?”, vratila mu je pitanje Renata.

“Joj, nemoj nam opet o tim sranjima iz ekonomije”, brzo joj je odgovorio Petar.

“Svi znate zašto je Josip to radio, a pravite se glupi”, branila se Renata.

“Renata je u pravu, svi znate da mu je mama bila u blokadi i da nisu mogli vraćati stambeni kredit”, dodao je Marin.

“Mlađi buraz mu još ide u školu, neće mu biti lako kad se pročuje po kvartu di mu je stariji brat”, nadovezao se Tino.

“Proklete banke”, umiješao se Silvio u razgovor.

“Cijelo vrijeme vam pokušavam objasniti da nas banke uništavaju i da zato svi patimo”, rekla je potom Renata.

“Zašto ti banke tako idu na živce?”, upitao ju je Marin.

“Zato jer mi svaku kunu moramo zaraditi, a one ih stvaraju iz ničega”, odgovorila mu je.

“Kako to misliš da banke stvaraju novac iz ničega?”, šokirano ju je upitao Petar.

“Jučer kada sam ti pričala o tome kako je novac dug, rekao si mi da pričam gluposti i da su to nebitne stvari”, odvrtila mu je Renata.

“Jesam, ali ovo me stvarno zanima”, izvlačio se Petar.

“Nedavno sam za to saznala čitajući knjigu ‘Monetarna politika’ od našeg profesora Ivana Lovrinovića. Imaš sreće pa ju još uvijek imam kod sebe. Uglavnom, u njoj on objašnjava kako banke kroz proces multiplikacije stvaraju novac iz ničega. Zahvaljujući tom virtualnom novcu stvaraju realne dugove i tako kamatare naše obitelji”, odgovorila mu je.

“To mi zvuči pomalo nevjerojatno, možeš li mi to jednostavnije objasniti?”, upitao ju je Petar.

“Zamisli da je Josip od prodaje marihuane zaradio 1000 kn i pohranio ih na svoj račun u banci. Istodobno ti želiš kupiti mobitel od Marina, mobitel košta 1000 kn, ali ti taj novac nemaš. Zato odlaziš u banku i zadužuješ se za 1000 kn, koje potom uplaćuješ na Marinov račun. Koliko je sada ukupno depozita u banci?”, upitala ga je.

“Budući da Josip nije dizao svoj novac s računa, on i dalje ima 1000 kn u banci. Istodobno i Marin ima 1000 kn na računu, to je onih 1000 kn koje sam mu ja uplatio, zar ne?”, upitao ju je Petar.

“Točno, sada i Josip i Marin imaju po 1000 kn na računu, ali je stvarnog novca samo 1000 kn. Onih drugih 1000 kn je multiplicirani novac, on postoji samo na kompjuterskom zaslonu”, odgovorila mu je

“Zašto dolazi do multiplikacije?”, upitao ju je Petar.

“Zato jer se golema većina novca nalazi u obliku depozita, a ne gotovine. Gotov novac je novac koji se nalazi izvan banaka, dakle u novčanicima, kasama, čarapama i slično. Takvog novca je u Hrvatskoj manje od 7%”, pokušala mu je objasniti.

“Hoćeš reći da se 93% od ukupnog novca nalazi u obliku depozita u bankama?”, opet ju je upitao.

“Da, ali je većina tog novca virtualna - ne postoji”, rekla je Renata.

“Kako je to moguće?”, upitao ju je.

“Zato jer imamo nisku stopu obvezne pričuve, da bi se suzbila kreditna multiplikacija, odnosno kamatarenje ljudi uz pomoć nepostojećeg novca, stopa obvezne pričuve trebala bi biti 50%. U tom slučaju banke nikada ne bi mogla posuditi više novca nego je u obliku stvarnog depozita kod njih pohranjeno”, odgovorila mu je Renata.

“Možeš li mi to slikovito objasniti jer te jedva pratim?”, rekao je Petar.

“Zamisli Josipa kako polaže 1000 kn u banku, ako bi stopa obvezne pričuve bila 50%, tada bi banka pola od položenog novca morala dati središnjoj banci na čuvanje i mogla bi u obliku kredita dati samo 500 kn. Kada bi tih 500 kn kredita opet bilo uplaćeno na nečiji račun, banka bi opet pola od tog iznosa morala dati središnjoj banci i ostalo bi joj samo 250 kn za davanje novog kredita.

Zapazite da banka svakim davanjem kredita stvara novi depozit, međutim pri stopi obvezne pričuve od 50% nikada ne može izdati više kredita nego je u nju prvotno položeno novca”, pokušala im je objasniti Renata.

“Što bi se dogodilo ako bi stopa obvezne pričuve bila 10%?”, upitao ju je Petar.

“Profesor Lovrinović upravo to navodi kao primjer, mislim da moram otići po tu knjigu - vidimo se za 5 minuta”, rekla je Renata i požurila kući.

Cijelo društvo bilo je šokirano, ako je ono što Renata govori istina, to bi značilo da banke uistinu stvaraju novac iz zraka.

Renata se uskoro vratila, “Evo knjige”, rekla je i počela čitati:

“Suvremeni novac egzistira u dva pojavna oblika. To su gotov novac i depozitni novac kojim se građani i poduzeća svakodnevno koriste za obavljanje gotovinskih i bezgotovinskih plaćanja. Glavnina plaćanja danas se odvija bezgotovinski, no ovdje valja naglasiti jednu važnu činjenicu. Dok je novac prihvaćen kao sredstvo plaćanja u svim robno-novčanim transakcijama, u pojedinim situacijama ne možemo provesti plaćanje depozitnim novcem. Na primjer, bankovnom karticom tekućeg računa ili čekom ne možemo obaviti plaćanje za kupovinu novina na kiosku, voća na zelenoj tržnici ili karte u gradskom javnom prijevozu. Budući da postoje situacije u kojima depozitni novac nije prihvaćen kao sredstvo plaćanja, depozitni novac predstavlja novčani surogat.

U skladu sa svojom povijesnom ulogom emisijske institucije, središnje banke emitiraju gotov novac, odnosno novčanice i kovanice. Depozitni novac stvaraju poslovne banke.

Dok je kreacija gotovog novca vezana uz primarnu emisiju koju provodi središnja banka, depozitni novac stvaraju poslovne banke u procesu sekundarne emisije novca. Budući da banke svojom kreditnom aktivnošću stvaraju depozitni novac, on se još naziva i kreditni novac”.

“To je ono što si mi pokušavala jučer reći - novac kao dug, odnosno novac kao kredit”, zaključio je Petar.

“Da, pogledajte što piše dalje: ‘Za razliku od većine financijskih institucija banke ne samo da posreduju u prenošenju financijskih sredstava od štediša pozajmljivačima, nego kao monetarne institucije kreiraju i multipliciraju novac.

Iako se pojmovi depozitni novac i kreditni novac ponekad javljaju kao sinonimi, sveukupni depozitni novac nije ujedno i kreditni novac, budući da dio depozitnog novca nastaje pologom gotovine na tekuće/žiro račune.’

Primjećujete li ovdje nelogičnost, on tvrdi da sav depozitni novac nije kreditni novac, a savršeno je jasno da je sav novac, pa tako i onaj depozitni - kredit, odnosno da je nastao nečijim ulaskom u dug.

Zamislite da ja uzmem 1000 kuna kredita, i nekome od vas dam taj novac na ruke u zamjenu za neku robu ili uslugu. Ako bi vi taj novac odnijeli u banku, Lovrinović bi rekao da to nije ‘kreditni novac’ jer je nastao pologom gotovine na tekući

račun, iako je savršeno jasno da sam ja prvo morala ući u kredit da bi netko od vas mogao imati novac”, zaključila je Renata.

“Misliš li da on ne shvaća koncept novca kao duga ili se samo pravi da ne razumije?”, upitao ju je Petar.

“Prije bi rekla da se pravi da ne razumije, to je jasno iz njegove tvrdnje da banke ‘posreduju u prenošenju finansijskih sredstava od štediša pozajmljivačima’. Budući da je novac dug, jasno je da depoziti nastaju od kredita, a ne krediti od depozita. Drugim riječima - banke posreduju u prenošenju sredstava od pozajmljivača štedišama, a ne obrnuto”, rekla je Renata.

“Kako na jednostavan način to objasniti ljudima?”, uključio se u raspravu Marin.

“Ako je novac dug, to bi značilo da bez dužnika ne bi bilo niti štediša budući da ne bi postojao novac koji bi se mogao uštediti. Ako novac ne bi bio dug i ako bi krediti nastajali iz depozita, a ne obrnuto kao što mi tvrdimo, tada bi štediše mogle postojati nezavisno od dužnika. Međutim, jasno je da netko prvo mora ući u dug kako bi se stvorio novac koji bi netko drugi naknadno mogao položiti na svoj račun u obliku štednje”, rekla je Renata.

“Ne mogu vjerovati da me ova tematika zanima, čitaj nam dalje”, dodao je Petar.

Renata je nastavila: “Banke ne samo što kreiraju novac, nego provode i njegovu multiplikaciju. Naime, novokreirani depozitni novac u sljedećoj fazi kreditne ekspanzije predstavlja ‘stari depozit’, koji služi kao izvor sredstava za odobravanje novog kredita. U nastavku novoodobreni kredit dovodi do kreacije nove količine depozitnog novca itd. Cijeli proces multiplikacije težio bi u beskonačnost kad ne bi postojali čimbenici koji ograničavaju kreditnu aktivnost banaka.

Kreditni potencijal banke predstavlja maksimalan iznos kredita koji banka može odobriti, nakon što je izdvojila i održala zadovoljavajuću količinu rezervi te zadovoljila sve propisane uvjete koje je odredila monetarna regulacija i supervizija.”

“To je upravo ono što ti govoriš! Ne mogu vjerovati da to sve piše u udžbenicima, a da su ljudi toga nesvjesni”, rekao je Petar.

Renata je nastavila čitati: “Multiplikacijom depozita i kredita bankarski sustav može emitirati daleko više kredita i depozitnog novca nego što je iznos baze koju predstavlja primarni novac središnje banke i iznos ‘stvarnih’ depozita - depozita koji nisu nastali kreditnom aktivnošću nego pologom gotovine.

Sada dolazi onaj dio o tome što bi bilo kada bi stopa obvezne pričuve bila samo 10%. Na strani 115. nalazi se sljedeći primjer:

‘Marko Horvat polaže depozit po viđenju kod Osječke banke d.d. u iznosu 100.000 kn. Uz stopu obvezne rezerve 10% i rezervu likvidnosti od 10%, povećanje štednih depozita po viđenju omogućuje odobravanje novih kredita u ukupnom iznosu 80.000 kn’.

U tablici je objašnjeno kako se od početnih 100.000 kn multiplikacijom depozita i kredita u takvim uvjetima može stvoriti nevjerojatnih 500.000 kn depozita i 400.000 kn kredita.”

BANKA	Depozita po viđenju	Obvezne rezerve rezerve likvidnosti	Višak likvidnosti = kredita
Osječka banka d.d.	100,000 kn (štedni polog Marka Horvata)	20,000 kn	80,000 kn (kredit poduzeću Stilski namještaj d.o.o.)
Komercijalna banka d.d.	80,000 kn (uplata u korist žiro računa poduzeća Naša šuma d.o.o.)	16,000 kn	64,000 kn (kredit poduzeću Alfa grupa d.o.o.)
Štedna banka Zadar d.d.	64,000 kn (uplata u korist žiro računa Horizont d.o.o.)	12,800 kn	51,200 kn (novi kredit)
Zagrebačka banka d.d.	51,200 kn	10,240 kn	40,960 kn (novi kredit)
UKUPNO	500,000 kn	100,000 kn	400,000 kn

“Možeš li mi objasniti što je to rezerva likvidnost?”, upitao ju je Petar.

“To je udio depozita koji mora biti pokriven stvarnim novcem, u Hrvatskoj on iznosi 12%. Ukoliko rezerva likvidnosti neke banke padne ispod 12%, HNB joj može oduzeti dozvolu za rad ili joj privremeno omogućiti korištenje obvezne pričuve koja kod nas iznosi 14%”, odgovorila mu je.

“Kolika je kod nas pokrivenost depozita stvarnim novcem, odnosno koliki je udio imaginarnih depozita?”, upitao ju je Petar.

“Pokrivenost depozita stvarnim novcem može se jednostavno izračunati, dovoljno je zbrojiti rezervu likvidnosti i stopu obvezne pričuve, u našem slučaju to je 12 + 14%, odnosno minimalno 26%. Međutim prosječna rezerva likvidnosti u Hrvatskoj nešto je viša od minimalnih 12% i iznosi 17%, tako da je prosječna pokrivenost depozita stvarnim novcem kod nas otprilike 31%. Što bi značilo da je 69% depozita imaginarno, odnosno ne postoji”, objasnila mu je Renata.

“Što bi se dogodilo kada bi štediške odlučile povući svoj novac?”, upitao ju je potom Petar.

“Bankarski sustav bi se urušio, ali to je malo vjerojatno. Moraš biti svjestan toga da u Hrvatskoj 2% ljudi posjeduje 80% svih depozita. Golema većina naših sugrađana je ili u dugu, ili se vrti oko nule ili ima zanemarivu količinu depozitnog novca. Drugim riječima, nema što za podići iz banke.

Ovo je sustav koji odgovara samo nekolicini, odnosno zanemariv postotak ljudi ima korist od njega, svi ostali imaju štetu. Da bi se sustav urušio potrebno bi bilo motivirati ovih 2% da krenu po svoje depozite, ali to je malo vjerojatno jer nitko neće rezati granu na kojoj sjedi”, pojasnila je Renata.

“Zašto banke uopće rade multiplikaciju?”, upitao ju je Silvio.

“To im se isplati zato jer je kamata na kredit uvijek 2 do 3 puta veća od kamate na depozit”, odgovorila mu je Renata.

“Zašto je multiplikacija novca loša za nas?” upitao ju je Petar.

“Dobit koju banke ostvare u ovoj shemi je stvarna, iako je kao i dug većim djelom stvorena uz pomoć nepostojećeg - imaginarnog/multipliciranog novca. Budući da se 92% banaka nalazi u stranom vlasništvu, tako ostvarena dobit se pretvara u eure i izvlači iz naše zemlje. Na taj način drže nas u ekonomskom ropstvu.

Očito je da je nužno napraviti promjenu u monetarnom sustavu, odnosno podići razinu obvezne pričuve na 50% kako bi se bankama onemogućila kreditna multiplikacija. Tako bi se onemogućilo gomilanje duga i inflacija (rast cijena) uz pomoć nepostojećeg novca. Nije pošteno da naši roditelji moraju krvavo raditi za svaku kunu, a da ih banke stvaraju iz zraka. Novac koji banke stvaraju sekundarnom emisijom - depozitni novac u stvari je krivotvorina i izdan je bez pokrića vrijednosti”, pokušala mu je objasniti Renata.

“Hoćeš reći da poslovne banke krivotvore novac?”, opet ju je upitao Petar.

“Dobro jutro! Krivotvoreni ili falsificirani novac je novac u prometu koji je proizveden protuzakonito kako bi sličio pravom novcu, dovoljno blizu da bi mogao dovesti do zbuđenosti i biti prihvaćen kao pravi novac. Proizvodnja lažnog novca je oblik **prevare**. Razlika između klasičnog krivotvorenja i multiplikacije novca koju rade banke je isključivo u tome što krivotvoritelji moraju uložiti puno više truda, materijalnih sredstava i vremena kako bi novac koji naprave bio što sličniji pravom. S druge strane, u stvaranje depozitnog novca nije uloženi nikakav trud, da stvar bude apsurdnija - taj novac uopće niti ne postoji.

Niti jedna od te dvije vrste lažnog novca nema pokriće u stvarnom novcu kojeg izdaje središnja banka”, rekla je Renata i dodala “Onog trenutka kada bi štediše otišle u banku po svoj novac, shvatile bi da se radi o prijevari i da depozitni novac u stvarnosti ne postoji”.

“Oprosti mi što skrećem s teme, ali nešto me zanima. Jučer si nam govorila o problemu novca kao duga i tome kako bi država deficit trebala pokrivati izravno kod središnje banke bez zaduživanja. Jesu li dužnička doktrina i multiplikacija novca na ikoji način povezani?”, upitao ju je Silvio.

“To i je srž cijelog problema. Pokušajte zamisliti što bi se dogodilo ako bi deficit, odnosno proračunski manjak bio 10% i ako bi se pokrivaio izravnom emisijom novca iz središnje banke. Kako bi to utjecalo na stopu inflacije u slučaju da je stopa obvezne

pričuve visokih 50% i da banke posljedično nisu u mogućnosti raditi multiplikaciju novca?", upitala ih je Renata.

"Iskreno, nemam pojma" odgovorio je Silvio.

"Malo ću vam pomoći", rekla je Renata i nastavila - "Državni proračun ove je godine iznosio 120 milijardi kuna, a ukupno je novca u opticaju bilo 213 milijardi kuna. Ako je proračunski deficit 10%, odnosno 12 milijardi kuna, to bi značilo da bi se ukupna novčana masa povećala za taj isti iznos. 213 plus 12 iznosi 225 milijardi kuna, to je povećanje od 5.7%.

Dakle, deficit proračuna utjecao bi na stopu inflacije tako da bi ju povećao za 5.7%. Međutim, što bi se dogodilo ukoliko bi stopa obvezne pričuve bila niska, a banke posljedično bile u mogućnosti multiplicirati novac?"

Silvio se zamislio, znao je što Renata pokušava reći, tada je počeo povezivati stvari - "Ukoliko bi banke imale mogućnost multiplikacije mogle bi simulirati više-struko veći priljev novca od stvarnog i inflacija bi bila puno veća od 5.7%. Novčana masa ne bi bila uvećana samo za 12 milijardi kuna koliko iznosi deficit proračuna, nego za tri puta veći iznos od kojeg bi 2/3 dakako bile imaginarne. Međutim, budući da je depozitni novac prihvaćen kao sredstvo plaćanja, on bi utjecao na stopu inflacije kao da je pravi, iako u stvarnosti ne postoji".

"Eto dečki, vidite da možete razumjeti i da stvari nisu tako komplicirane kao što se na prvi pogled čine. Sada vam je jasno zašto je u Europskoj uniji državama članicama zabranjeno financiranje proračunskog deficita izravno iz središnje banke bilo kreditno ili nekreditno. Osnovni problem je u tome što bi emisija stvarnog novca iz središnje, tj. centralne banke u trenutnim uvjetima koji omogućavaju visoku stopu multiplikacije rezultirala nesrazmjernim povećanjem novčane mase i većim stopama inflacije od ciljane", pokušala im je objasniti Renata.

"Hoćeš reći da privatne banke posuđuju državi multiplicirani novac, odnosno da ju kamatare uz pomoć zraka?", šokirano ju je upitao Petar.

"Da, taj novac je većim dijelom imaginaran, odnosno postoji samo na kompjuterskom zaslonu", odgovorila mu je Renata te dodala - "Zapravo se radi o sukobu oko toga kako novi novac ulazi u opticaj. Privatne banke tvrde da država ne bi smjela imati pravo na puštanje stvarnog novca u opticaj, dok bi one istovremeno trebale imati pravo na stvaranje nepostojećeg novca, odnosno na sekundarnu emisiju koja je posljedica beskonačne multiplikacije kredita i depozita".

"Ali zar država nema monopol nad stvaranjem novca?", začuđeno ju je upitao Silvio.

"Očito da nema, u modelu kojeg zagovaraju banke vlast nad novcem je privatizirana, a novac ulazi u opticaj isključivo kao dug prema tim istim privatnim bankama. Nažalost, neformalne strukture moći povezane sa bankarskim kartelima uspjele su nametnuti svoj model, odnosno zabraniti državi emisiju stvarnog novca sa ciljem pokrivanja deficita", odgovorila mu je Renata.

“Od tuda dolazi one smiješne rasprave o kreditnom rejtingu”, rekao je Silvio.

“Pa da, pomalo je nevjerojatno to da privatne banke kamatare državu novcem iz njene vlastite središnje banke, da stvar bude bizarnija - dobar dio novca kojeg joj posuđuju zapravo je krivotvorina bez ikakvog pokrića, tj. uopće ne postoji”, nadovezao se Petar.

“Razmislite i o ovome”, rekla je Renata - “skoro sve države na svijetu su dužne, što znači da ne posuđuju novac jedna drugoj već se sve zadužuju kod privatnih banaka. Ako bi države imale vlast nad stvaranjem novca, ne bi imale problema sa dugom, niti sa posljedičnim ‘mjerama štednje’.

Američki predsjednik John Kennedy prije nego je ubijen održao je svoj poznati govor u kojem je rekao: “Suprotstavljamo se diljem svijeta, čvrstoj i okrutnoj zavjeri koja se primarno oslanja na prikrivena sredstva kako bi proširila svoju zonu utjecaja. Na infiltraciju umjesto na invaziju, na subverzivno djelovanje umjesto na izbore, na zastrašivanje umjesto na slobodu izbora, na izazivanje pobuna iznutra umjesto na vojno djelovanje izvana.

To je sustav koji pod svojom kontrolom ima velike ljudske i materijalne resurse, čiji je smisao stvaranje stegnutog čvora, visoko učinkovite mašine koja objedinjuje vojne, diplomatske, obavještajne, ekonomske, znanstvene i političke operacije. Njegovo djelovanje je prikriveno, a ne javno, a njegovi oponenti su ušutkani, umjesto pohvaljeni.”

Petar nije mogao vjerovati svojim ušima: “Hoćeš reći da je John Kennedy vjerovao u teorije zavjere?”

“Ispričati ću vam jednu priču”, rekla je Renata i nastavila: “Pričaju dvije svinje... Prva će: E šta ti misliš zašto nama naš gazda ovako ugađa,.. Druga reče: Joj tebe, pa da nam bude dobro... Prva će potom: A zašto nas ovako dobro hrani??. Druga: Pa da bi bile zdrave i debele... Prva će na to: Znaš šta? Ja mislim da on to sve radi da bi nas na zimu ubio i pretvorio u kobasice... Druga na to kaže: Ma daj, prestani sa tim teorijama zavjera...”

Shvaćate li što vam hoću reći? Ne radi se ni o kakvim teorijama, radi se o surovoj stvarnosti, bankari nas u dogovoru sa političarima žele ekonomski uništiti i pretvoriti u robove.”

“Ako je ovo što ti govoriš istina, onda je Josip badava u zatvoru. Trebali bi na neki način osnovati banku, te potom kamatariti državu sa njenim vlastitim novcem iz centralne banke. Nema jednostavnijeg posla od toga, puno je unosnije od dilanja i nema nikakvog rizika. Biti ćemo ugledni članovi zajednice, policija će nas štititi umjesto da nas proganja i svi će nam se diviti kako smo mudri i pametni”, sa sarkazmom je rekao Petar.

“Nemoj zbijati šale s tim”, odvratio mu je Silvio.

“Trebamo smisliti način kako se oduprijeti tom sustavu i prenijeti poruku ostalima prije nego bude prekasno”, rekla je Renata.

Ostatak društva još uvijek je bio pod šokom zbog svega što su upravo čuli. U tom trenutku zazvonio joj je mobitel, bila je to njena mama. "Kada ćeš napokon početi pripremati ispite", vikala je s telefona.

"Večeras", odgovorila je i pozdravila se s ostatkom ekipe.

12. POGLAVLJE

U isto to vrijeme u Španskom, Martin, student zagrebačkog ekonomskog fakulteta također je proučavao način na koji funkcionira isključivo kreditni sustav. Ta spoznaja prilično ga je šokirala.

Sutradan, čim se probudio odlučio je nazvati Ivana, "Imaš li vremena za razgovor?", upitao ga je.

"Uvijek", Ivan je odgovorio.

"Dođi kod mene za pola sata", nastavio je.

"Vidimo se", odgovorio je Ivan.

Nije prošlo puno vremena i zazvonio je portafon. Bio je to Ivan, Martin ga je pustio u zgradu i ostavio otvorenima ulazna vrata od stana.

Uskoro su sjedili za stolom i pili čaj.

"Sada su mi jasne mnoge stvari koje sustav od nas skriva", rekao je Martin i ponudio Ivana keksima.

"Kako to da si mislio da će nas mjere štednje izvući iz krize?", upitao ga je Ivan.

"Na faksu nas uče da ćemo smanjenjem troškova svi moći ostvariti dobit. Polaze od pretpostavke da su prihodi fiksni i da ako u tim uvjetima smanjimo rashode da ćemo ili smanjiti gubitak, ili povećati dobit.

Međutim, očito je da ako svi štedimo i manje trošimo, da će svima pasti i prihodi jer je moj trošak nečiji prihod. Ne uče nas nužnosti postojanja proračunskog deficita, niti uzročno-posljedičnim vezama u ekonomiji", odgovorio je Martin.

"Kako to da na fakultetu nema rasprave o regulaciji novca?", upitao ga je potom Ivan.

"Profesori polaze od pretpostavke da financijski sustav ispravno funkcionira i da nema potrebe za promjenama. U tom kontekstu je kontinuirana potreba za efikasnošću logična, međutim jasno je da štednja ne može pokrenuti gospodarstvo jer ako svi štedimo svima padaju prihodi – u takvim uvjetima nema gospodarskog rasta. Stvari su u biti jednostavne, ali ih oni ne žele vidjeti", odgovorio mu je Martin.

"Hoćeš reći da profesori ne smatraju da je trenutna regulacija novca u Hrvatskoj pogrešna, te da nužno vodi teškoj kreditnoj krizi i ekonomskoj stagnaciji?", opet ga je upitao Ivan.

“Točno to, nema percepcije da postoji problem, a ako problema nema – nema se o čemu raspravljati. Paradoksalno, na fakultetu je glavni cilj maksimizacija profita, a očito je da trenutni sustav proizvodi samo gubitke”, odgovorio mu je Martin.

“Kako to da vaši profesori nisu u stanju to vidjeti?”, bio je uporan Ivan.

“Ne bave se ukupnim gospodarstvom, već samo zaradom pojedinog poduzeća. Polaze od lažne teze da ako svi radimo isključivo u svojem interesu da istovremeno maksimiziramo društveno bogatstvo. Odnosno, da ako svatko radi isključivo u svom interesu da će tako najbolje doprinijeti društvu u cjelini.

Međutim, u stvarnosti, koncentrirajući se na parcijalne interese, ne uviđamo temeljnu manu postojećeg monetarnog sustava koji nužno proizvodi sve veće gubitke i dugove za sve nas.

Svojim uskim shvaćanjem koncepta maksimizacije profita tzv. ekonomski stručnjaci i autoriteti, zapravo potkopavaju stabilnost i uspješnost cjelokupnog gospodarstva, a samim time i svakog čovjeka budući da smo svi međusobno povezani i na neki način zavisimo jedni o drugima”, pokušao je objasniti Martin.

“Hoćeš reći da samo deklarativno stoje na strani profita?”, upitao ga je Ivan.

“Upravo se o tome radi, iako se izdaju za zagovornike maksimizacije profita, svojim načinom razmišljanja u biti predstavljaju najveću prepreku ka ostvarenju tog cilja, budući da unutar monetarnog modela kojeg oni zagovaraju većina poduzeća ostvaruje gubitke i dugove, a ne profit. Na kraju propadaju i poduzeća, i njihovi vlasnici, ali i zaposlenici.

Takvom politikom, koja odgovara jedino bankama, uništava se cijela ekonomija, te stvara siromaštvo i nezadovoljstvo ljudi koji krivnju za svoju tešku životnu situaciju svaljuju na uvijek prisutnu težnju ka maksimizaciji dobiti koja je opravdana, ali neostvariva unutar isključivo kreditnog sustava.

Odnosno, ostvariva je, ali isključivo uz stravične posljedice za društvo u cjelini jer da bi nekolicina ostvarila dobit, mnogi nužno moraju biti u gubitku odnosno u dugu.

Nažalost, većina ljudi ne shvaća nužnost monetarne reforme, odnosno promjene u regulaciji novca koja bi težila stvaranju općeg novčanog profita u zajednici ili barem smanjenju gubitaka.

Umjesto toga misle da je rješenje u povećanju poreza. Ne shvaćajući da će ih vlasnici kapitala u tom slučaju samo još više izrabljivati, budući da svako povećanje poreza prati srazmjerno povećanje cijena koje istodobno ne prati porast plaća. Ljudi to osjećaju na vlastitoj koži ali se uvjeravaju da je to za njihovo dobro.

Umjesto da im omogući normalan život, pravo na rad, zaradu i stvaranje novih vrijednosti, sustav je ljude uvukao u klasni rat iz kojeg ne mogu izaći kao pobjednici. Banke će ih na kraju pobijediti jer je trenutna regulacija novca zamišljena tako da su banke uvijek vjerovnici, a mi uvijek dužnici. To je trajan odnos iz kojeg se ne možemo izvući bez monetarne reforme.

Nikakva porezna reforma ne može riješiti taj problem, čak i oporezivanje banaka ne bi ništa riješilo jer bi banke opet porezni teret prebacile na nas. Nažalost, mnogi to ne žele vidjeti i razumjeti”, pokušao je objasniti Martin.

“U potpunosti te razumijem i slažem se s tobom, međutim ima još nešto što me zanima. Mnogi ljudi misle da su uprave poduzeća odnosno menadžeri, a ne isključivo kreditni sustav, glavni krivci za propast većine poduzeća. Kako tim ljudima objasniti problem?”, upitao ga je Ivan.

“Razmišljaju kao i naši profesori”, kiseloo se nasmijao Martin, te nastavio – “Udžbenici nas uče da poduzeća propadaju ponajviše zbog lošeg menadžmenta koji nema potrebne stručne, emocionalne, spiritualne i socijalne kompetencije, međutim, iako su svi ovi čimbenici izrazito bitni ipak presudnu ulogu ima monetarni sustav i način regulacije novca.

Postavlja se i pitanje treba li stručnim kompetencijama menadžera dodati i sposobnost predviđanja monetarne kontrakcije, kreditne krize, kolapsa tržišta nekretina i tome sličnih pojava koje nisu posljedica pogrešnih odluka menadžmenta na razini nekog poduzeća, već pogrešne regulacije novca na razini cijele države.

Tim više što ih na fakultetima ne uče ništa o regulaciji novca. Ako studenti ne shvaćaju uzročno-posljedične veze između isključivo kreditnog sustava i kreditne krize, kako mogu predvidjeti oštar pad poslovne aktivnosti koja rezultira puno manjim prihodima nego su planirani, što dovodi u pitanje solventnost poduzeća i pokrivanje dospjelih obaveza.

Ponavljam, iako se na fakultetu stalno priča o novcu i zaradi, odnosno profitu, studenti, budući menadžeri potpuno su nesvjesni načina na koji funkcionira isključivo kreditni sustav.

Ne shvaćaju da su u takvom sustavu kreditna kriza i posljedični pad gospodarske aktivnosti jednostavno neizbježni. Time je u poslovanje uvedena velika nesigurnost, što znatno otežava planiranje, a samim time i donošenje optimalnih odluka. Od menadžera se očekuje da uvijek ostvaruju dobre rezultate, unatoč tome što monetarna vlast čija je jedna od temeljnih zadaća potpora gospodarskom rastu čini taj cilj neostvarivim”, zaključio je Martin.

“Odlično zapažanje”, dodao je Ivan.

“Ima još nešto što me izrazito zanima, a dosad nisam naišao na neku ozbiljniju raspravu na tu temu”, rekao je potom Martin.

“Što te točno zanima?”, upitao ga je Ivan.

“Vanjski dug”, odgovorio je.

“Da bi uopće mogli razgovarati o tome moraš imati uvid u dvije osnovne stvari - ukupan iznos duga i brzinu kojom on raste. Naš vanjski dug trenutno iznosi više od 60 milijardi dolara i zadnjih godina raste stopom od 19% godišnje.

Drugim riječima, udvostručuje se svake 4 godine. 2002. je iznosio 15 milijardi USD, 2006. 30 milijardi, a 2010. narastao je na 60 milijardi dolara”, rekao je Ivan.

“Pomalo nevjerojatno zvuče te brojke, tim više što mi taj novac nikada nismo vidjeli”, komentirao je Martin.

“U pravu si, samo manji dio vanjskog duga predstavlja novac koji je uistinu potrošen. Veći dio duga predstavlja kredite koji su uzeti radi otplate prethodno uzetih kredita, drugim riječima to je onaj poznati model ‘otplate duga uzimanjem novog duga’, ostalo su kamate.

Također, da centralna banka nije mjenjačnica, tj. da je tečaj realan, problem vanjskog duga ne bi niti postojao ili bi bio puno manji”, pokušao je objasniti Ivan.

“Hoćeš reći da vanjski dug ovisi prvenstveno o monetarnoj politici?”, upitao ga je Martin.

“Nego o čemu drugom? Pogledaj primjer Slovenije, za vrijeme dok su bili suverena država, tiskali su svoj vlastiti novac - tolar. Država je provodila ekspanzivnu fiskalnu i monetarnu politiku, a tečaj je bio realan. Rezultat takve politike bile su visoke stope gospodarskog rasta i puna zaposlenost, nije bilo kreditne krize niti je itko raspravljao o kreditnom rejtingu.

Nakon što su ušli u Europsku uniju, situacija se preokrenula - od nezadužene zemlje su postali prezadužena. Gubitkom monetarnog suvereniteta i odbacivanjem vlastite valute, pali su pod monetarnu okupaciju. Umjesto ekspanzivne, počeli su provoditi restriktivnu fiskalnu i monetarnu politiku i sve to u uvjetima nerealnog tečaja, budući da tečaj eura ne odražava realnu snagu slovenske ekonomije.

Sve to rezultiralo je ekonomskom stagnacijom, niskim stopama gospodarskog rasta, trajnom kreditnom krizom i sve većom nezaposlenošću. Trenutno se nalaze u kliještimu nerealnog tečaja s jedne strane i nedostatka novca s druge.

Ovo ljeto pričao sam s prijateljem iz Slovenije, rekao mi je da su nakon ulaska u Europsku uniju sve cijene otišle gore, i to drastično. Do uvođenja eura, Slovenija je bila država u kojoj je svatko mogao imati dobar posao, od plaće se moglo živjeti, pa i uštediti, a proizvodnja je cvjetala i stalno se nešto novo razvijalo. Danas se od plaće više ne može preživjeti, jako puno ljudi je nezaposleno ili su pred otkazom, nikakvi novi projekti se ne počinju, a firme stalno propadaju.

Prije su studenti mogli raditi uz studij i zaraditi dovoljno za samostalan život, danas je to gotovo nemoguće. Posebno se žalio na mjere štednje, rekao je da država smanjuje socijalna davanja, mirovine i plaće u javnom sektoru, te da državni službenici žive u strahu za svoj posao”, odgovorio je Ivan.

“Što će se dogoditi s nama kada uđemo u Europsku uniju?”, upitao ga je potom Martin.

“Naša agonija se nastavlja, umjesto da učimo na primjeru Slovenije, te da napokon shvatimo važnost monetarnog suvereniteta, mi ćemo ga se u potpunosti odreći. U pristupnom ugovoru sa EU stoji da ćemo se odreći kune i prihvatiti euro kao našu službenu valutu. To znači da korumpirana politička oligarhija namjerava nastaviti

sa zaduživanjem i rasprodajom naše zemlje. Žele nas pretvoriti u beskućnike i robove”, rekao je Ivan.

“Koja je alternativa takvoj politici?”, opet je upitao Martin.

“Postoji samo jedna alternativa, a to je samostalna i suverena država. Najveću opasnost za nju predstavlja tzv. ‘lažna opozicija’ poput laburista jer se izdaju za zaštitnike obespravljenih, a zapravo žele da budemo dio Europske unije. Tvrde da su protiv valutne klauzule, a znaju da će ulaskom u Europsku uniju valutna klauzula postati nepotrebna jer ćemo ostati bez naše vlastite valute i biti pretvoreni u taoce isključivo kreditnog sustava”, odgovorio je Ivan.

“Ali kako ćemo onda vratiti vanjski dug?”, upitao ga je Martin.

“Hoćemo li ga moći vratiti ako uđemo u EU?”, uzvratilo je protupitanjem Ivan.

“Tamo gdje je novac dug - nema otplate duga, svjestan sam toga”, odgovorio je Martin.

“Da li misliš da su i međunarodni kreditori toga svjesni?”, opet ga je upitao.

“Pretpostavljam da jesu i da ne kamatare državu za dobrobit njenih građana već sa ciljem da ju razvlaste od imovine, te preuzmu njene resurse”, rekao je potom Martin.

“Imaj na umu da smo za otplatu vanjskog duga 2011. morali dati 1/3 od ukupnog BDP-a, odnosno više od 15 milijardi eura. To je golemi novac kojeg mi nemamo, pa smo se morali dodatno zadužiti za taj isti iznos kako bi uspjeli vratili taj dug.

Na taj način naš ukupan dug se povećao, a novčana masa nije uopće porasla. HNB o tome nerado govori, ali količina novca u opticaju počela je padati. Razmisli i o ovom podatku, 1996. građani su bankama bili dužni samo 6.6 milijardi kuna, a 2012. čak 128.7 milijardi odnosno čak 19.5 puta više. Plaće su u istom razdoblju porasle samo 3 puta - mislim da shvaćaš kamo će nas trenutna politika dugoročno odvesti.

Zapazi još jednu bitnu stvar, ako je naša država ovisna o stranom novcu, a onaj koji ima vlast nad novcem ima i vlast nad državom, to znači da je vlada na Markovom trgu marionetska i da se njom upravlja iz vana. Zato i donosi odluke protivne interesima naše države i naroda.

Sve zemlje koje su se našle u statusu ograničenog suvereniteta sa vladama pod utjecajem stranih sila vrtoglavo su brzinom postajale siromašne i to na način koji isključuje nadu u pravednije i humanije socijalne odnose. Velika podjela na većinu siromašnih i manjinu bogatih nužna je posljedica takve politike.

Ukoliko se ona ne promjeni uskoro će sva javna i društvena dobra, kao i prirodna bogatstva biti privatizirana i u rukama stranaca. Oni koji su do sada njima upravljali, činiti će to u ovim izmijenjenim okolnostima kao službenici stranih poduzeća u vlastitoj državi”, upozorio ga je Ivan.

“Shvaćam što hoćeš reći, ne piše nam se dobro ukoliko se politika beskonačnog zaduživanja nastavi. Međutim, ako sam te dobro shvatio, ti pokušavaš reći da mi

zapravo ne biramo između otplate i neotplate vanjskog duga jer je taj dug ionako neotplativ - ne možemo ga vratiti čak ni kada bi htjeli", nadovezao se Martin.

"Upravo se o tome radi, stvarni izbor je između nastavka i prestanka daljnjeg zaduživanja, a ne otplate ili neotplate duga", pojasnio je Ivan te ga potom upitao: "Želiš li biti svoj na svome i živjeti u slobodi ili robovati neotplativom dugom i biti razvlašten od svoje imovine?"

"Izbor je u biti jednostavan, naravno da želim slobodu, ali me zanima koje su posljedice te odluke", upitao ga je Martin.

"Svaka zemlja koja je djelomično ili u potpunosti otpisala vanjski dug ili proglasila bankrot privremeno je izgubila mogućnost kreditiranja od strane međunarodnih financijskih institucija kojima je bila dužna. Osim pada kreditnog rejtinga i kratkoročne nemogućnosti zaduživanja na međunarodnom tržištu novca nije bilo drugih posljedica", odgovorio je Ivan.

"Po kojoj osnovi neka zemlja može otpisati vanjski dug?", upitao ga je potom Martin.

"Prema međunarodnom pravu, država ima pravo otpisati vanjski dug ukoliko ga smatra nelegitimnim. Npr. da novac od zaduživanja nije potrošen za dobrobit naroda, već korumpiranog režima. Međutim, Hrvatska ne mora ulaziti u pravne rasprave oko legitimnosti duga, budući da je zrela za bankrot.

Treba samo proglasiti da nije u stanju vraćati dugove bez daljnjeg zaduživanja i da ne želi ugrožavati svoje kreditore na način da od njih uzima nove kredite koje neće moći vraćati.

Ukoliko to ne napravimo završiti ćemo kao Grci koje je gubitak monetarnog suvereniteta, odnosno prelazak sa drachme na euro doveo kao i Slovence u ovisnost o stranom izvoru novca. Posljedično su stvorili velik dug, uništili svoju ekonomiju, sav profitni kapital predali u ruke stranaca, a svoju državu pretvorili u de facto koloniju međunarodnih financijskih institucija.

Kreditna kriza tamo, kao ni u ostatku Europske unije neće nikada prestati. Floskule političara o tome kako treba rezati deficit budući da se ne može živjeti na dug najobičnija su ludost.

Oni znaju da je novac dug, ali valjda očekuju da će se privatni sektor zaduživati umjesto države i tako stvarati novac koji bi državi omogućio financiranje rashoda. Političari koji zagovaraju dužničku doktrinu u pravilu kreću s takvom retorikom u trenutku kada rasprodaju svu državnu imovinu, pa pod pritiskom kreditora teret duga žele prebaciti na građane kako bi banke i njih razvlastile od imovine", odgovorio mu je Ivan.

"Primijetio sam još nešto, ako smo 2011. godine za otplatu vanjskog duga morali dati 15 milijardi eura, a jasno je da taj novac nismo imali, tj. da smo se morali dodatno zadužiti kako bi ga vratili, kako to da međunarodni kreditori nisu ni riječi rekli protiv toga što mi ne vraćamo kredite već stalno uzimamo nove, sve veće i tako godinama.

Sa druge strane, ako bi se 15 milijardi eura preračunalo u kune, to bi iznosilo 111 milijardi kuna. Zar nije nelogično da banke traže od države smanjenje deficita za 5 milijardi kuna jer se navodno 'ne može živjeti na dug', dok istodobno smatraju normalnim da se država zadužuje za višestruko veće iznose kako bi vraćala prethodne dugove. Tim više što svi znamo da se 'dug ne može vratiti uzimanjem novog duga' i da se na taj način on samo povećava.

Ljudi misle da se mi zadužujemo kako bi trošili. Međutim, u stvarnosti mi se najviše zadužujemo kako bi vraćali prethodno uzete kredite. Smanjenje državne potrošnje, otkazi i sve veći porezi izravna su posljedica politike beskonačnog zaduživanja.

Ljudi to podsvjesno shvaćaju, vide da ih je trenutna politika gurnula na prosjački štap, ali ne shvaćaju da izlaz iz trenutnog stanja nije u uzimanju novog duga tj. nastavku politike koju zagovara cjelokupna politička elita", zaključio je Martin.

13. POGLAVLJE

Dok su oni razgovarali, u Belom Manastiru na krajnjem istoku Hrvatske odvijala se unutrašnja borba u jednom mladiću. Koliko god to danas zvučalo apsurdno, u HDZ je ušao zato jer mu se ta stranka činila najbliža njegovom svjetonazoru.

Pa ipak, nije mu dugo trebalo kako bi shvatio da se ispod plašta domoljublja kriju kriminal, nepotizam i korupcija. Većina ljudi u takvoj situaciji čini kompromis sa savješću. Ne izlaze iz stranke radi osobnog interesa ili lažnog uvjerenja da će nešto moći promijeniti.

Sjećam se primjera moje majke, uvijek mi je govorila da se klonim lošeg društva. Bezuspješno sam joj pokušavao objasniti da loše društvo nema negativan utjecaj na mene.

Kako bi me razuvjerila, jednom prilikom me upitala - "Što bi se dogodilo ako bi zdravu jabuku stavio među trule?"

"Zdrava bi uskoro postala trula, malo je vjerojatno da bi trule ozdravile", odgovorio sam joj. Na isti način funkcioniraju i ljudi. Nažalost, put između te spoznaje i njene praktične primjene često je dug i trnovit.

I sam Marin se našao na njemu, savjest mu više nije dala mira. S gorčinom u srcu napustio je HDZ, odlučan u tome da se bori protiv nepravde koju je do jučer pasivno promatrao.

Bio je svjestan načina na koji funkcionira politički sustav, ali je njime bio razočaran. Činilo mu se da su sve stranke iste, te da među njima nema razlike. Iako su imale različita ideološka opredjeljenja, uvijek su provodile istu ili vrlo sličnu politiku.

Jednog dana slučajno je čuo mladog čovjeka kako na televiziji govori o tome kako je cjelokupna politička elita korumpirana, te da se lijevi i desni samo izmjenjuju na vlasti ne rješavajući pritom goruće probleme građana.

Govorio je o dužničkom ropstvu u kojem se nalazi naš narod, prozivajući istodobno vladu da provodi politiku u korist nekolicine bankara, a na štetu goleme većine građana. Sve što je on govorio imalo je smisla, pa ga je odlučio dodati kao prijatelja na facebooku.

Malo po malo, spoznao je veliku istinu o pogrešnoj regulaciji novca kao glavnom uzroku kreditne i ekonomske krize. "Sustav je korumpiran od vrha prema dnu", za-

ključio je. Shvatio je i da je nemoguće obračunati se sa kriminalom i korupcijom sve dok državom vlada korumpirana financijska oligarhija.

Došao je i do zaključka da HDZ nije demokršćanska ili domoljubna opcija, već naprotiv - izdajnička i marionetska budući da štiti interese stranih banaka, umjesto svog vlastitog naroda. Upravo ta spoznaja najviše ga je pogodila.

Za razliku od Marina, Alan je oduvijek bio lijevo orijentiran. Taj siromašni student zagrebačkog ekonomskog fakulteta jedva je spajao kraj s krajem.

Želio je promjenu društvenih i gospodarskih odnosa u korist rada i stvaranja. Smetala ga je nepravda, a pogotovo činjenica da nekolicina postaje sve bogatija, dok ostatak društva tone u sve veću bijedu.

Odlučio se politički aktivirati, a budući da se smatrao socijaldemokratom učlanio se u SDP. Svidio mu se njihov program, a pogotovo ideja socijaldemokracije kao takva.

Korak po korak, uspinjao se ljestvicama partijske hijerarhije i dogurao do člana Gradskog odbora SDP-a. Pobjeda njegove stranke na nedavnim izborima bila je šlag na tortu.

Ponosan na uspjeh svoje stranke, šetao je gradom jedne večeri i odjedanput nije mogao vjerovati svojim očima. "Leo, jesi to ti?", povikao je.

"Alane!", uzvratilo je Leo.

Bio je to susret za pamćenje. Stari prijatelji iz osnovne škole napokon su opet stajali jedan uz drugog, mnogo su toga zajedno prošli. Uputili su se prema obližnjem kafiću i razgovor je krenuo. Pričali su o svemu i svačemu, a na kraju 'zapeli' na politici.

"Vjerojatno ne znaš, ali već sam dulje vrijeme u SDP-u", rekao je Alan.

"Kako to?", iznenađeno ga je upitao Leo.

"SDP je za socijaldemokraciju, to je moje političko opredjeljenje", odgovorio mu je.

"Možeš li reći nešto više o tome?", upitao ga je Leo.

"Naravno", rekao je Alan te nastavio - "Socijaldemokrati se zalažu za zakonodavstvo kojemu je cilj putem porezne i socijalne politike što je moguće više smanjiti nejednakost među građanima."

"To je plemenit cilj", rekao je Leo te ga potom upitao "A za kakvu monetarnu politiku se zalažete?"

"Ne znam na što misliš?", zbunjeno ga je upitao Alan.

"Zar ne znaš da je Hrvatska narodna banka mjenjačnica?", opet ga je upitao Leo.

"Ne znam o čemu govoriš", odgovorio mu je Alan.

Leo mu je potom sat vremena objašnjavao problematiku isključivo kreditnog sustava sa središnjom bankom kao mjenjačnicom. Alan je bio šokiran, doslovce je ostao bez riječi. Kako bi prekinuo neugodnu tišinu, Leo ga je zamolio da mu nastavi pričati o socijaldemokraciji.

Alan se pribrao te nastavo: "Socijaldemokracija je idealni oblik predstavničke demokracije koji će riješiti probleme liberalne demokracije putem stvaranja države blagostanja".

"Misli li SDP stvoriti državu blagostanja nastavkom provođenja HDZ-ove monetarne politike?", upitao ga je Leo.

"Kolko ja znam, namjerava", odgovorio mu je.

"Zar ne misliš da je takva politika prepreka ka ostvarenju tog cilja?", uporan je bio Leo.

Alan nije znao što bi odgovorio, pa je nastavio nizati propagande parole: "Socijaldemokrati se zalažu za slobodu radnika od eksploatacije od strane vlasnika sredstava za proizvodnju."

"I ja se za to zalažem, međutim zanima me jedna druga stvar. Zar isključivo kreditni sustav ne vodi još većoj eksploataciji kako radnika, tako i vlasnika sredstava za proizvodnju?", upitao ga je Leo.

Umjesto da odgovori, Alan je opet nastavio s parolama: "Socijaldemokrati se zalažu za ekonomsku jednakost i socijalnu pravdu".

"O kakvoj ekonomskoj jednakosti i socijalnoj pravdi mi možemo pričati ako vlasnici privatnih banaka imaju monopol nad novcem. U isključivo kreditnom sustavu, ne samo da su dugovi neotplativi nego su i klasne razlike svakim danom sve veće. Zar ne vidiš da je taj sustav nepravedan i da nekolicinu koja ima vlast nad novcem stavlja u izrazito povoljan položaj, dok sve ostale pretvara u gubitnike i dužnike?", upitao ga je Leo.

Alan je konačno odlučio uključiti svoj mozak: "Partija nas uči da je solidarnost sa žrtvama nepravde i nejednakosti temelj socijaldemokracije, ali mi nije jasno zašto onda zagovara nepravednu politiku. Postaviti ću to pitanje na prvom idućem sastanku."

Uistinu, tako je i bilo. Alan je svojom iskrenošću iznenadio prisutne na jednoj stranačkoj konvenciji: "Svi vidimo da se razlika između nekolicine bogatih i goleme većine osiromašenih i obespravljenih građana svakim danom povećava. Dok narod pada u sve veće siromaštvo, banke i s njima povezne korporacije grabe sve više novca i kapitala. Gdje je tome kraj i što partija namjerava poduzeti kako bi promijenila trend?", upitao ih je.

Na njegovo pitanje odgovor je ponudio jedan visoko rangirani član partije:

"SDP čini sve kako bi promijenio trend. Smanjujemo deficit proračuna, povećavamo poreze i prodajemo državnu imovinu strancima. Na taj način stabiliziramo javne financije i stvaramo preduvjete za budući gospodarski rast."

Međutim, Alan nije bio zadovoljan odgovorom pa mu je replicirao:

"Nemoguće je izaći iz krize na takav način. Vi znate da bi država u kriznim vremenima trebala voditi aktivnu fiskalnu politiku tj. povećati deficit i smanjiti poreze kako bi došlo do oporavka ekonomije, a usprkos tome radite suprotno. Zar ne vidite da idemo iz recesije u recesiju, siromašni i obespravljeni najviše pate zbog

takve politike. Također, umjesto da čuvate prirodne resurse predajte ih strancima u ruke, s tim da osnovni uzrok kreditne krize i neisplativosti proizvodnje uopće niti ne spominjete.”

Visoko rangirani član partije nije mu ostao dužan: “Pretpostavljam da dovodite u pitanje monetarnu politiku, međutim svi znamo da je središnja banka neovisna u svome djelovanju, te sukladno tome nije na nama da postavljamo pitanja ili preispitujemo njezin rad”.

“Ali ako je očito da ta politika sustavno uništava našu ekonomiju, te izaziva trajnu kreditnu krizu, ne bi li ju ipak trebali preispitati”, bio je uporan Alan.

“Ljudi su si sami krivi što su ulazili u kredite”, odgovorio je visoki partijski funkcionar.

U tom trenutku, Alanu je pozlilo, shvatio je za koga radi vrh njegove stranke. Na izlasku iz dvorane pristupio mu je predsjednik njegovog Gradskog odbora: “Zašto se uopće zamaraš tim pitanjem, ionako tu ne možeš ništa promijeniti. Partija će ti dati sve - posao, gradski stan, političku funkciju, bolju budućnost. Želiš li stvarno sve to dovesti u pitanje? Zar ne znaš da o toj temi nema rasprave?”

“Ali zar mi ne bi trebali braniti interese naroda?”, Alan ga je upitao.

“Alane, Alane, još si mlad i imaš puno vremena kako bi shvatio kako funkcionira politički sustav. Njegova uloga nije borba za pravednije društvo već zaštita interesa financijske oligarhije. Kako bi taj cilj bio ostvaren potrebno je osnovati stranke sa različitim političkim predznacima i okrenuti ljude jedne protiv drugih”, odgovorio mu je stariji kolega.

“Zar vi niste u SDP-u zato jer vjerujete u osnovna načela socijaldemokracije?”, upitao ga je Alan.

“Ne budi naivan, to je samo priča za glasače. Zar ne vidiš da se naši kandidati natječu oko toga tko će biti veći ljevičar na isti način na koji se kandidati desnice natječu oko toga tko će biti veći domoljub. Međutim, jasno je da provodimo istu politiku. Smisao podjele birača na lijeve i desne nije njihova dobrobit, već je to napravljeno sa ciljem lakše kontrole i manipulacije nad njima.

SDP i HDZ su lijeva i desna čizma istog bankarskog sustava. Kada ljude zgazi lijeva čizma, trče desnoj, kada ih zgazi desna, trče lijevoj. Cijeli sustav je zamišljen na način da se mi periodički izmjenjujemo na vlasti, što znači da je i gubitak izbora dio dugoročne pobjedničke strategije. Na našu sreću, ljudi to ne shvaćaju.”, objasnio mu je stariji kolega.

Alanu je bila muka od svega, odlučio je nazvati Lea:

“Bok Leo, kako si shvatio sve one stvari koje si mi objašnjavao o financijskom sustavu?”, upitao ga je.

“Vrlo je jednostavno, u Hrvatskoj postoji samo jedna stranka koja se primarno bavi pitanjem regulacije novca i njeno ime je Živi zid, odi na njihov web www.zivizid.hr – tamo ti sve piše”, odgovorio mu je.

Nije prošlo puno vremena i Alan je došao u kontakt sa članovima Živog zida, uskoro je imao priliku sudjelovati na jednom njihovom sastanku.

“Kako se vi politički svrstavate”, upitao ih je.

“Mi vjerujemo u slobodu i kao stranka nemamo ideološko opredjeljenje. Na osobnoj razini se prilično razlikujemo, ima nas i lijevih i desnih, međutim umjesto da se borimo jedni protiv drugih, odlučili smo se svi zajedno boriti protiv sustava koji nas drži u ekonomskom ropstvu”, odgovorio mu je Dušan.

“Hoćeš reći da izbjegavate omiljene teme za dnevno-političke rasprave?”, opet ga je upitao.

“Da, zato jer smatramo da je besmisleno prepirati se oko imena ulica, križeva u javnim ustanovama, zamrzavanja jajnih stanica, 2. svjetskog rata, nogometnih navijača, prava homoseksualnih parova i mnogih drugih tema koje forsiraju masovni mediji. Oni ne pokreću rasprave o tim temama zato jer im je do njih stalo već samo zato da bi skrenuli pozornost ljudi od mnogih važnijih stvari.

Ukoliko se ne napravi monetarna reforma, svi ćemo propasti, bez obzira na to koje bili nacije, vjere, spola ili seksualnog opredjeljenja. Zato je širenje ove poruke, dužnost i obaveza svakog pojedinca koji shvaća i razumije bit problema u kojem se nalazimo”, pojasnio je Dušan.

“Ima li među vama mjesta za ljevičara poput mene?”, provokativno je upitao.

“Ima mjesta za svakog čovjeka kojem je dosta financijskog fašizma i eksploatacije koju provode banke i sa njima povezane korporacije”, odgovorio mu je Ivan.

“Od danas me možete smatrati svojim članom, idemo zajedno do pobjede”, rekao je Alan i svima im stisnuo ruku.

Njegovo oduševljenje bilo je potpuno, konačno se našao u društvu ljudi koje povezuje viši cilj, a ne samo uska osobna korist. Zapazio je još jednu stvar, članovi te stranke nisu gledali na druge ljude kao na svoje neprijatelje i konkurenciju. Naprotiv, smatrali su ih prijateljima koji su u istom problemu kao i oni.

“Ovo je potpuno drugačije od koncepta ‘klasne borbe’ koju zagovaraju komunisti”, pomislio je.

U tom trenutku riječ je uzeo Ivan:

“Sjećam se kada sam jednom prilikom bio u Osijeku i slučajno naletio na ‘ovršni ured’. Ušao sam unutra s namjerom da razgovaram s njegovim vlasnikom. Iznenađilo me koliko je taj čovjek shvaćao problematiku vezanu uz regulaciju novca. Dobro je znao način na koji je posložen trenutni monetarni sustav i kamo to dugoročno vodi.

Potom sam ga upitao ‘kako to da ljudi ne vide da je trenutni sustav postavljen tako da ih uništi?’ Zapazite što mi je odgovorio.

‘Zato jer ne shvaćaju da se ukupan broj blokiranih građana, pa tako i onih pod ovrhom može samo povećavati. To je izrazito važna spoznaja, bez nje je nemoguće shvatiti da se jedna osoba može izvući iz blokade, samo ako druga u nju uđe’.

Shvaćate li što vam pokušavam reći? Jedna osoba se može izvući iz duga, samo ako se druga zaduži umjesto nje, budući da se ukupan iznos duga ne može smanjiti. To je kao u onoj igri 'Crni Petar', netko mora imati 'lošu kartu', ne mogu se svi riješiti 'Crnog Petra', odnosno da bi ga se netko riješio, netko drugi ga mora dobiti.

U trenutnom sustavu 'loša karta' je blokada i kao što raste ukupan broj blokiranih građana, tako raste i broj loših karata, može se mijenjati samo njihova raspodjela.

Osnovni problem leži u činjenici da su ljudi po naravi sebični i ne žele razmišljati o problemima drugih ljudi.

Jednom kada se nađu u blokadi, razmišljaju o blokadi isključivo kao o svom osobnom problemu, nije ih briga što je u blokadi i 220.000 drugih građana. Ne zanima ih niti kako će se svi oni izvući iz blokade, bitno im je samo da spase svoju 'guzicu'.

Međutim, isključivo kreditni sustav je nemilosrdan i ne može ga se prevariti, drugim riječima društvo u cjelini propada i ne može se spasiti od uništenja.

Tu i tamo se netko 'izvuče', ali mnogi drugi potonu umjesto njega, tj. preuzmu njegovu ulogu gubitnika.

Postavlja se i još jedno pitanje, 'ako je sustav nepošten, odnosno zamišljen tako da ljude vodi u propast, kako je moguće uspjeti unutar njega?'

Jedino ako se prilagodite sustavu, tj. ako ste i sami nepošteni. Gurajući druge u propast vi spašavate sebe."

"Hoćeš reći da trenutni sustav gura ljude u kriminal?", upitao ga je Alan.

"Sustav ne kaže otvoreno da se treba baviti kriminalom, ali svakim danom sve više ljudi shvaća da se od poštenog rada ne može živjeti", odgovorio mu je Ivan.

"Zašto onda političari toliko pričaju o borbi protiv korupcije?", opet ga je upitao.

"Vjerojatno ti je i samome jasno da se oni koji zagovaraju ovaj nakradan sustav ne mogu boriti protiv korupcije zato jer su i sami korumpirani.

Razmisli o ovom primjeru, u srpnju 2008. cijena barela nafte na svjetskom tržištu iznosila je 147 \$, a do srpnja 2012. barel je pojeftinio na 86 \$. Međutim, usprkos padu cijene nafte, benzin je poskupio – sa 9,75 kn/l 2008. na 10,08 kn/l 2012.

Kada političare pitaju zašto cijena benzina raste, oni kažu da je to zato jer ne mogu utjecati na cijenu nafte na svjetskom tržištu. Očito je da lažu, odnosno da stranoj korporaciji koja je vlasnik INA-e dozvoljavaju samovoljno dizanje cijena i pljačku naših građana.

Evo ti još jedan zanimljiv primjer, Hrvatska proizvodi 80% plina koji joj treba, međutim istovremeno pola od te proizvodnje, dakle 40% od naših ukupnih potreba izvozimo Talijanima po četiri puta nižoj cijeni nego što ga uvozimo od Rusa.

Dakle, izvozimo ga po cijeni od 6 do 8 centa po kubiku dok istovremeno uvozimo nekvalitetni ruski plin po cijeni od gotovo 25 centi po kubiku. Građani ga pak plaćaju 40 centi po kubiku i najavljuju se nova poskupljenja.

Da ne duljim dalje, najveći kriminal odvija se uz suglasnost najviše razine vlasti. Isto tako očito je da se smjenom vlasti taj kriminal ne zaustavlja.

Zašto? Zato jer su i lijevi i desni marionete u rukama stranih banaka i korporacija. Zamjenom lutaka nije moguće postići stvarne promjene zato jer se manipulator (osoba koja upravlja lutkama) ne mijenja.

Sve dok ljudi to ne shvate, nema izlaska iz krize. Marionetska vlast je itekako svjesna te činjenice, pa kako bi stvorila privid o tome kako se zalaže za narod priča o 'borbi protiv korupcije', međutim 'žrtve' te borbe uvijek su sitne ribe. Tu i tamo nastrada koji političar, ali nikada interesi manipulatora", objasnio mu je Ivan.

"Odlučio si se boriti protiv velikog sustava", komentirao je Alan.

"Znam, svjestan sam toga. Velike stranke imaju desetke tisuća članova i svi oni imaju neki osoban interes zbog kojeg se nalaze u tim strankama. Nažalost, njihov interes često je suprotan interesu društva u cjelini", rekao je Ivan.

"Međusobna borba tih stranaka najobičnija je farsa", dodao je potom Vilibor, te nastavio "njihov jedini cilj je osvajanje vlasti, a ne dobrobit društva u cjelini.

Da apsurd bude veći, stranke su prvotno osnovane zato da bi narod mogao imati svoje predstavnike, međutim ti 'predstavnici' uopće ga ne predstavljaju".

"Kako to misliš?", upitao ga je Alan.

"Parlament u kojem većinu ima jedna stranka ili koalicija više stranaka, parlament je vladajuće stranke ili koalicije. Oni koji u njemu imaju većinu, predstavljaju i štite interese svojih stranaka, a ne naroda koji ih je izabrao.

Birači su zapravo na prijevaru uvedeni u politički cirkus koji je izvana bučan i dinamičan, ali gledano iz perspektive manipulatora u potpunosti beznačajan.

Naivni ljudi u tišini stoje u dugim redovima, kako bi svoje listiće ubacili u glasačke kutije na isti način na koji se stari papir baca u za to predviđene kontejnere.

Ni opozicija koja se bori protiv vladajućih zapravo ne predstavlja glas naroda ili razuma, već naprotiv samo oportunu grupu koja se želi dočepati vlasti, odgovorio mu je Vilibor.

"Hoćeš reći da smo žrtve manipulacije?", upitao ga je Alan.

"Kako drugačije objasniti trenutno stanje u umovima ljudi?", retorički ga je upitao Vilibor.

"Ljudi su u potpunosti nesvjesni toga što se događa", umješala se u razgovor Maja.

"Maja to zna iz prve ruke", s kiselim smješkom je rekao Ivan.

"Nažalost da, budući da radim u agenciji za prisilnu naplatu potraživanja", dodala je.

"Što onda radiš među nama?", provokativno ju je upitao Alan.

"Ne bi bila ovdje da ne shvaćam o čemu govorite", smireno je odgovorila.

"Mislim da je bitno da i ostali čuju stvari koje si mi ispričala", rekao je potom Ivan.

“Zato sam i došla na ovaj sastanak, ali imajte na umu da su informacije koje ću vam reći poslovna tajna i ukoliko ćete ih javno iznositi morate zaštititi moj identitet”, dodala je.

“To se podrazumijeva”, uz smiješak je rekao Ivan.

“Što se mene tiče, ja vas nikada nisam vidio”, nadovezao se Alan.

“Dakle, krenimo redom. Naši najvažniji klijenti su banke i sve se podređuje njima. Uvjeti su uvijek određeni jednostrano i nema prostora za pregovaranje.

U zadnjih par godina obujam posla se upeterostručio i otvara se sve više firmi kojima je djelatnost naplata potraživanja.

Glavni razlog zašto ljudi ne mogu vratiti dug je ostajanje bez posla, smanjenje plaće ili nemogućnost vraćanja kredita usljed povećanja rate kao posljedica valutne klauzule.

Ljudi su očajni i nalaze se na rubu živaca, nitko ne želi ostati dužan banci. Kada ih mi stisnemo često se događa da nam kažu kako će se zadužiti kod kamatara kako bi vratili dug banci.

Budući da se svi razgovori snimaju, te da naša uloga nije da se suosjećamo ili solidariziramo s ljudima već da naplatimo dug, mi dužnike niti ne pokušavamo odvratiti od tog čina”, rekla je Maja.

“Kako izgleda takav razgovor?”, upitao ju je Alan.

“Imamo pismeni i usmeni način opominjanja. Zovemo dužnika i ukoliko nema novaca prijetimo mu ovrhom i utuženjem. Bez obzira platio on dug ili ne, on je određeni period kod nas u naplati. Nakon toga se vraća banci i kreće se s ovrhom na imovinu.

Sada shvaćam da su dugovi neotplativi, prije to nisam znala. Odlučila sam raditi ovaj posao, tj. biti dio sustava koji tlači ljude zato jer nemam drugog izbora. Tako je to danas, ili tlačiš ili budi tlačen.

Svjesna sam toga da to što radim nije ispravno i žao mi je tih ljudi, jer svatko, ali apsolutno svatko može završiti u takvoj situaciji”, s nelagodom je odgovorila.

“Odkud ti onda u Živom zidu?”, upitao ju je Alan.

“Politika me prije nije zanimala, znala sam da su sve stranke iste, koja god da dođe na vlast ništa se ne mijenja, ista je pjesma, mjenjaju se samo svirci.

Danas znam da moram izaći na izbore, ukoliko se sustav ne promjeni svi ćemo nadrapati, svi od reda, bez obzira tko je tko, pitanje je samo vremena.

Na prvim izborima na kojima sam mogla glasati, glasala sam za SDP, Zeleni su mi isto bili simpatični, ali danas znam da postoji samo jedna stranka koja želi riješiti problem cjelokupnog sustava koji je izokrenut. Ta stranka zove se Živi zid, uz narod, vi ste jedina stvarna opozicija u ovoj državi”, zaključila je Maja.

“Jesi li ikada ljudima oko sebe pokušala ukazati na problem pogrešne regulacije novca?”, upitao ju je Dušan.

“Jesam i to me najviše rastužuje, ljudi ne mogu shvatiti da problem neotplativog duga nije samo njihov osobni problem - da je cijeli sustav tako zamišljen. Ljudi

su zaokupljeni svojim poslom, pogotovo oni koji imaju obitelj. Nemaju vremena za analizu financijskog sustava i promatranje novčanog toka s više razine.

Potpuno su nesvjesni onoga što se događa i okupirani su dnevnim poslovima. Odlazak na posao, dolazak doma, kućanski poslovi, djeca, uz to razmišljaju kako će sredstva raspodijeliti iz mjeseca u mjesec, kako platiti rate kredita, režije, školovati djecu”, odgovorila je.

“Budući da radiš na ovrhama i vidiš iz prve ruke kako sustav funkcionira i u kojem smjeru sve to ide, da li se usuđuješ davati ikakve prognoze”, upitao ju je Ivan.

“Ukoliko se sustav ne promjeni vidim jad i bijedu, neće ljudi imati gdje raditi i s čime kupiti hranu. Ići će sve na gore, ljudi trpe, ali ne znam koliko će još moći izdržati.

Nadam se da će ljudi spoznati da su izmanipulirani i da jedino monetarna reforma može dovesti do toga da svima bude bolje, da se pokrene gospodarstvo, da se ljudi zaposle, da se stvaraju nove vrijednosti.

Paradoksalno, što je situacija gora, što se ljudi više zadužuju, bankama je sve bolje, a isto tako i svima onima koji su na njihovoj strani.

Svi se moramo trgnuti i probuditi snene robove, ne znam što drugo reći. Pasivnost nije izbor, oni žele da mi budemo pasivni i mislimo kako se ništa ne može promijeniti.

“Mislim da i ja imam nešto za reći”, rekla je potom Iva.

“Nije valjda da i ti imaš iskustva s ovrhama?”, upitao ju je Alan.

“Ne samo s ovrhama”, hladno je odgovorila.

“Slušamo”, rekao je Dušan.

“2007. sam počela raditi u firmi koja se bavila marketingom putem novih tehnologija. Tada smo imali puno posla i poslovanje je bilo zadovoljavajuće.

Tada je došla kreditna kriza i mnoge firme su nam počele kasniti s plaćanjem, s druge strane nestašica novca utjecala je i na samu prodaju naših usluga.

Najkritičnija je bila 2009., promet se doslovno prepolovio. Sve do tada firma je uspijevala na vrijeme podmirivati plaće, poreze, doprinose, dobavljače i ostale tekuće troškove.

Nakon drastičnog smanjenja prometa prestali smo uplaćivati doprinose i počeli kasniti s plaćanjem dobavljačima. Svake godine od kad je firma otišla u minus tj. ‘overdraft’, trebalo je na dan ili dva pokriti taj minus kako bi banka znala da je firma likvidna i opet ga odobrila”, rekla je Iva.

“Misliš dan ili dva u godini?”, upitao ju je Ivan.

“Da, moraš barem na jedan ili dva radna dana godišnje imati nulu ili plus na poslovnom računu kako bi banka opet odobrila taj isti overdraft s kojim je firma poslovala.

Sve do 2009. smo to uspijevali, tada nas je porezna blokirala i jednom kada se to dogodi, banka više ne želi dozvoliti overdraft, već isključivo kredit koji će se mjesečno otplaćivati.

U tom trenutku prekoračenje je bilo 950.000 kn, bilo je očito da nismo likvidni. Nažalost, naš poslodavac nije za pad prometa krivio kreditnu krizu, već nas zaposlenike, pogotovo one u marketingu i prodaji. S druge strane, zaposlenici kojima se nisu uplaćivali doprinosi za stanje u firmi krivili su nesposobnog direktora, međutim stvarni uzrok sloma nadilazio je i direktora i nas zaposlenike.

Samo na otplatu duga bankama, mjesečno je odlazilo 35.000 kuna, a prihod je pao na samo 70.000 kn. Tada sam pristupila direktoru i rekla mu da bi bilo poštenije višku zaposlenika dati poslovno uvjetovani otkaz i isplatiti im otpremnine dok još ima novca, nego nastaviti takvo poslovanje.

Umjesto da postane svjestan situacije on me optužio da "širim negativnu energiju" i da mi je "čša na pola prazna", te me se odlučio riješiti.

Na MBA-u (Management Business Academy) ih uče pozitivnom razmišljanju, 'nabrijavanju' na timski rad i 'brifanju' zaposlenika, da se sve može postići ukoliko se ljudi dovoljno trude. Također, govore im da radnik ne smije imati prazan hod, te ukoliko nema posla da mu se mora izmisliti posao kako bi radnik cijelo vrijeme bio u petoj brzini i imao osjećaj da nikada ne stigne završiti ono što treba napraviti. Navodno će radnik koji je pretrpan poslom, te pod stalnim pritiskom i stresom imati bolji radni učinak.

To je klasična metoda, alternativna metoda je poticanje natjecateljskog duha među zaposlenicima. Zbog ljudske naravi ona se često pretvara u zabijanje noževa u leđa i stvaranje loših međuljudskih odnosa. Sustav ih uči da će jedan zaposlenik ostati zato jer je sposoban, a drugi dobiti otkaz jer je nesposoban, a istina je da u trenutnom sustavu nema mjesta za sve.

Drugim riječima, ne samo da sustav okreće poslodavca protiv radnika i radnika protiv poslodavca, već i radnike jedne protiv drugih. Zbog zaokupljenosti golim opstankom i spremnosti ljudi da zadrže posao pod svaku cijenu, nitko ne razmišlja o stvarnom uzroku nedostatka novca, propadanja poduzeća i sve veće nezaposlenosti.

Umjesto da se okrenu protiv sustava koji ih sve zajedno tlači, te drži u siromaštvu i dužničkom ropstvu, ljudi se okreću jedni protiv drugih", rekla je Renata.

"Što se dalje događalo?", sav znatiželjan je upitao Dušan.

"Budući da sam imala uvid u financije tražila sam otkaz sa datumom za koji sam znala da će biti novca za isplatu moje zadnje plaće i otpremnine. Šest mjeseci nakon mog odlaska firma je propala, a pola dotadašnjih zaposlenika dobilo je otkaz. Druga polovica zaposlila se u novootvorenoj firmi istog vlasnika, međutim ni ta firma nije mogla pozitivno poslovati, pa je i ona na kraju propala.

Novi posao uspjela sam pronaći u studenom 2010. u firmi koja je za razliku od prethodne imala dovoljan promet. Vlasnica i direktorica je do kapitala za njeno otvaranje došla udajom i rastavom od jednog poznatog tajkuna.

Ta bivša eskort dama, 'preko noći' je postala bogatija za 300.000 tadašnjih DEM-a (150.000 €), te se počela baviti uvozom ekskluzivnog namještaja. Doslovce je iz opa-

naka prešla u Pradu, a mi zaposlenici imali smo dobre plaće s obzirom na hrvatski prosjek.

Moram priznati da je imala smisla za biznis i bila dobra u sklapanju novih poslova. Iako bez formalnog obrazovanja bila je izrazito lukava i pametna žena.

Međutim, kako je kreditna kriza uzimala danak bilo je sve više kupaca koji nisu mogli plaćati na vrijeme ili nisu uopće plaćali jer su bili u blokadi.

Prodaja se smanjila za 30%, a rashodi su pali zanemarivo jer su se dobavljači plaćali avansno, odnosno prije nego je ta ista roba bila naplaćena od kupaca.

Valuta (rok) plaćanja za dobavljače je bila od 8-30 dana od datuma isporuke, a naši kupci bi imali rok plaćanja od 30-90 dana.

To je rezultiralo niskom likvidnošću i potrebom za ulaskom u minus ili kredit kako bi dobavljači mogli biti plaćeni na vrijeme.

S minusom od 2 milijuna kuna i 5 kredita u 3 različite banke poslovanje je postalo izrazito opterećeno otplatom dospjelog duga i pripadajućih kamata. Na otplatu kredita mjesečno je odlazilo 350.000 kn.

Poslovanje više nije bilo stabilno jer je puno troškova trebalo biti plaćeno unaprijed, prije nego su ostvareni prihodi. U takvim uvjetima, buduće ekonomiste se uči da trebaju uzeti namjenski kredit, u ovom slučaju za isplatu dobavljača.

Međutim, dugoročno nije bilo moguće poslovati na takav način. Ti kao poduzetnik očekuješ zaradu na prodaji proizvoda koje si uzeo na kredit, ali često se događa da oni neće biti plaćeni, ako i hoće, naplata će kasniti i tako stvarati potrebu za novim zaduživanjem.

Takav način poslovanja nije bio održiv, krediti se nisu mogli vraćati i od banke se tražio reprogram. Banka ga je dopustila u zamjenu za hipoteku nad imovinom firme, ali i privatnom imovinom direktorice.

Ne shvaćajući način na koji monetarni sustav funkcionira direktorica je ne samo prihvatila tu ponudu, već bila i sretna što je uspjela dobiti reprogram. Budući da je firma svakog mjeseca stvarala sve veće gubitke poslovanje je bilo ozbiljno narušeno što se najbolje vidjelo kroz kašnjenje u isplati plaća.

Mnogi zaposlenici i sami su imali kredite čije rate radi kašnjenja plaća nisu mogli plaćati na vrijeme. To je rezultiralo penalima i blokadama njihovih računa.

Budući da više nema imovine koja bi mogla biti stavljena pod hipoteku čime bi se krediti mogli opet reprogramirati u potpunosti je izvjesna sudbina tog poduzeća ukoliko se njena vlasnica opet bogato ne uda.

Bilanca tog poduzeća živi je dokaz da 'kasino ekonomija' ne funkcionira. Iako nerealan tečaj u početku uništava samo proizvodnju, isključivo kreditni sustav koji nužno ide u paketu s njim na kraju uništava i sve ostale grane ekonomije, pogotovo trgovinu.

Isključivo kreditni sustav čini da se cjelokupni protok roba i usluga odvija na dug. Mi se zadužujemo kako bi nabavili robu, naši kupci se zadužuju kako bi mogli

prodati tu istu robu krajnjim potrošačima, koji tu robu također kupuju kreditnim karticama ili ulaskom u minus.

Od takvog sustava korist imaju isključivo banke koje će na kraju imati i novac i imovinu, a mi ćemo ostati bez svega, natovareni dugom i razvlašteni od imovine.

Budući da sam radila u računovodstvu, vidjela sam što se događa i nisam više mogla izdržati psihički pritisak cijele situacije. Kada se teret neotplativog duga prelomi na nekom poduzeću prvi na kojima se slama su ljudi u računovodstvu i financijama.

Od njih se očekuje da stvore novac kojeg nema, a to direktoru nije moguće objasniti. Treba platiti pet stvari, a novca ima samo za dvije. U tom trenutku direktor od mene traži da zovem kupce koji nam duguju te pokušam naplatiti naše potraživanje. Kada vidi da nema pomaka misli da ja ne zovem kupce dovoljno uporno, pa moram raditi dnevnik zvanja i točno pisati kraj svakog kupca kad će platiti i da li će uopće platiti.

Od 8 sati koliko sam radila, 2 sata sam zvala kupce iako sam unaprijed znala njihov odgovor – “platit ćemo sljedeći tjedan”, “mi ne odlučujemo kada ćemo platiti već direktor pa vam ne možemo ništa reći”, “u blokadi smo” i slično. Nakon što bi dva, tri puta nazvala istog kupca za isto dugovanje prestali bi se javljati na pozive s mog broja.

Ni oni, kao ni mi, nemaju čime platiti svoje obveze, sustav je zamišljen da bude nelikvidan, novca jednostavno nema. O kulturi neplaćanja moglo bi se raspravljati tek onda kada bi sustav bio likvidan, kada bi dugovi bili otplativi i kada bi bilo dovoljno novca u opticaju, a to očito nije slučaj.

Radi kaotičnog stanja financija direktorica mi je stalno visila nad glavom ili me zvala mobitelom kako bi provjerila stanje po računima i zadavala naloge za podmirivanje obveza najvišeg prioriteta, tj. onih čije bi nas neplaćanje moglo odvesti u blokadu.

Osim direktorice, pritisak na mene vršili su i ostali zaposlenici koji bi stalno pitali “kad će plaća” i kukali da nemaju novaca za podmirenje osnovnih životnih potreba. Neki su potpisali sa bankom da im se rata kredita određenog dana u mjesecu skine s računa, a na računu ne bi bilo novca. Ponekad bi s jednom plaćom morali podmiriti dvije rate kredita ili bi im bio blokiran račun radi ulaska u nedopušteni minus.

Oni koji su bili u najmu stana ne bi imali novca za platiti stanarinu, gazda bi ih pritiskao. Jednom prilikom kad je plaća kasnila više od 15 dana, kolega dostavljač je došao u moj ured i pitao ‘kad će više plaća, djeca mi crtaju kifle po zidu’, a isti dan kolegica s terena mi se plakala na telefon da će joj banka ovrhom sjesti s cijelim iznosom kredita zato jer već treći mjesec za redom kasni s otplatom rate.

Zbog stresa sam počela gubiti na težini, počela mi je ispadati kosa i nisam mogla spavati. Tada sam odlučila da ću dati otkaz, što sam dva tjedna kasnije i učinila pismenim putem.

Moja direktorica je radila ono što bi radio svaki drugi poduzetnik u takvoj situaciji jer na drugi način (bez ulaska dug) poslovanje nije niti moguće.

Kako ne bi imali dvojbe oko toga da li je za propast poduzeća kriva moja direktorica ili isključivo kreditni sustav napomenuti ću da je samo par godina ranije dobila priznanje za poduzetnicu godine. To priznanje i danas visi na ulazu u firmu, iako je samo pitanje trenutka kada će firma staviti ključ u bravu, a njeni zaposlenici ostati bez posla.

Što se mene tiče, ja već godinu dana ne mogu naći posao iako tjedno šaljem barem tri molbe. Budući da sam dala, a ne dobila otkaz nemam pravo na naknadu za nezaposlene čime sam praktički ostavljena bez ikakvih prihoda.

Kredite koje sam imala više ne mogu vraćati. Radi duga po Diners i Hypo revolving kreditnim karticama, te minusa po tekućem računu tjedno su me barem dva puta zvali iz Dinera i Hypo banke sa pitanjem 'kad ću podmiriti svoje obveze'. Odgovarala sam im na isti način kao i nekad u firmi – 'sljedeći tjedan', 'kad ću imati novaca' i slično.

Poduzeće za prisilnu naplatu duga šalje mi opomene, koje uredno naplaćuju. Radi tih dugova morala sam promijeniti i broj mobitela zato jer su me konstantno zvali sa istim pitanjima. Na taj način nabijali su mi dodatan stres.

Sada nakon svih tih iskustava shvaćam radi čega propadaju poduzeća, a radnici ostaju bez posla. Godinama promatram kako poslodavci misle da je rješenje njihovih problema u smanjenju prava radnika ili više rada za manje novca. Sa druge strane radnici misle da ako bi direktori donosili pametnije odluke i ako bi oni imali veća prava da bi im bilo bolje.

Trenutni sustav podjednako uništava i poslodavce i radnike. Da bi skrenuo pozornost s pravog problema okreće ih jedne protiv drugih ili pokreće rasprave o posljedicama, a ne uzroku problema.

Mnogi ljudi to ne shvaćaju, misle da je rješenje za kreditnu krizu u klasnoj borbi, radničkom samoupravljanju, promjeni društveno – političkog uređenja, poreznoj reformi, većim pravima radnika i slično.

Pa ipak, izlaz iz kreditne krize moguć je samo i isključivo kroz monetarnu reformu, odnosno promjenu u regulaciji novca. Razlog zašto masovni mediji daju toliko pozornost ljevičarima i kvazi ljevičarima, nije u tome što im je stalo do radnika, već zato da bi skrenuli pozornost ljudi sa osnovnog problema i izazvali podjelu biračkog tijela na lijeve i desne.

Ni jedni ni drugi nemaju rješenje, već nude nastavak agonije. Njih ne zanima sudbina ljudi pogođenih kreditnom krizom, već njihova ideologija koju često vuku iz prošlosti i koja nije ostvariva u budućnosti. Ukidanje parlamentarne demokracije i ponovna uspostava socijalističkog društvenog uređenja je fikcija i utopija, to jednostavno nije realno.

Međutim, dok se ljudi prepiru oko toga treba li društvo skrenuti u lijevo ili desno banke nas nastavljaju izrabljivati i problem se ne rješava. Problem nije 'lijevi' ili

‘desni’, problem je vezan uz regulaciju novca i banke to dobro znaju. Tek kad i ljudi to shvate problem može biti riješen.

Živi zid je jedina stranka koja odbacuje ideološke podjele iz prošlosti i ne okreće ljude jedne protiv drugih, već govori o primarnom uzroku svih problema.

Dugi niz godina gledala sam posljedice pogrešne regulacije novca bez da sam shvaćala njihov uzrok. Bila sam apolitična osoba koju nimalo nije zanimalo tko je na vlasti, jer sam vidjela da nijedna vlast ne radi za dobrobit naroda i da što god da rade nama je sve lošije i lošije. U jednom trenutku sam shvatila da ukoliko se politički ne angažiram nemam pravo niti kukati i pljuvati po vlasti jer ne radim ništa kako bi se stanje promjenilo.

Učlanila sam se u Laburiste vjerujući da oni nude realno ostvariva rješenja koja će poboljšati život običnih ljudi. Nažalost, u razgovoru sa Ivanom shvatila sam da sam bila u zabludi jer nisam razmišljala o konkretnim i realno izvedivim stvarima. Shvatila sam da Laburisti jedno govore, drugo misle, a treće rade - licemjerni su. Tvrde da su na strani naroda, radnika, običnih ljudi, a zagovaraju isključivo kreditni sustav, tj. novac kao dug, a to je primarni izvor svih naših patnji i problema.

Lanci dužničkog i ekonomskog ropstva ne mogu biti slomljeni sve dok se ne promjeni regulacija novca. Mnogi koji glasaju za laburiste imaju dobre namjere, ali nisu svjesni da stoje uz one koji štite ovaj robovlasnički sustav.

Kada sam prvi put čula istinu osjetila sam olakšanje, sreću i bijes. Olakšanje zato jer cijelo vrijeme shvaćam da nešto nije u redu, da nešto ne štima, da su banke te koje lihvare i rade što hoće, a nije mi jasno na koji način, odakle dolazi njihova moć i kako je moguće da država tolerira toliku samovolju.

Sreću jer sam shvatila da nisam luda, cijelo vrijeme me pilaju u mozak da ako ću raditi i davati sve od sebe da će mi biti dobro i da ću imati kvalitetan život. Ja sam davala sve od sebe i usprkos tome tonula sam sve dublje. Mnogi ljudi psihički puknu i obole od stresa koji je posljedica katastrofalne situacije. Moj kolega Dean je radi stresa dobio dijabetes, kolegica Andrea koja je radila u financijama sarkom dojke, a Katarina koja je također radila u financijama kroničnu upalu mjehura jer od stalne prenatrpanosti poslom nije imala vremena niti za otići na WC.

Jedna druga kolegica je tražila i dobila bolovanje radi čuvanja trudnoće jer se bojala da će radi cjelokupne situacije u firmi dobiti spontani pobačaj. Rekla je ginekologu da ako joj ne da bolovanje da je na njegovoj duši ako ona pobaci.

Bijes me obuzeo kada sam shvatila da cijelo vrijeme od nas rade majmune i budale, znaju di je problem, a ne samo da ga ne žele riješiti, nego ga i uspješno skrivaju od svih nas.

Što se mene tiče, neka slobodno na novčanice dodaju jednu ili dvije nule samo da se oslobodimo, da ova agonija prestane, da se ljudi i poduzeća u kreditima spase. Ovako se dalje ne može živjeti, najgora spoznaja je da će radi složenog ukamaćivanja kreditna kriza, a sa njom i opća ekonomska situacija biti sve gora. Ljudi to ne vide,

misle da će biti bolje, iako je svakim danom sve gore.

Čitala sam par knjiga o samopomoći i pozitivnom razmišljanju koje kažu da ako razmišljaš pozitivno da će ti se i događati pozitivne stvari, ali na žalost, to u ovim okolnostima ne funkcionira.

Koliko god se mi trudili, nadali i mislili pozitivno, pozitivnih rezultata nema jer sustav postavljen tako da bude negativan, da izazove kreditni slom i ekonomsku krizu.

Političari nam govore da moramo više raditi, manje trošiti i štediti, ali je očito da nastavkom takve politike situacija može biti samo gora. Posla nema, a uskoro nećemo imati ni za hranu. Hrana je danas luksuz, kada idem u dućan moram prevrtiti svaku kunu u novčaniku i dobro razmisliti koliko smijem potrošiti danas, da ne bi bila gladna sutra.

Obrazovni sustav u potpunosti je zakazao, a slika stvarnosti je izokrenuta. Djeću u školama uče refleksnoj poslušnosti, da ne preispituju autoritete, već da im se slijepo pokoravaju bez obzira na to što im zdrav razum govori.

Individualizam i razmišljanje izvan okvira ili odvojeno od kolektiva se sankcionira. Dječje glave pune se nebitnim stvarima kako ne bi ostalo prostora i vremena za bitne.

Dokaz tome je činjenica da je sam tok novca golemoj većini totalna apstrakcija iako je to najbitnija konkretna stvar koja bi nas trebala zanimati u životu.

Bankari su toga itekako svjesni i čine sve kako bi to i dalje ostalo apstraktno. Uvjeravaju ljude da je pitanje regulacije novca nebitna stvar, te da nema potrebe da o tome razmišljaju - da brigu o novcu prepuste njima. Misle da smo preglupi da bi shvatili da je problem i rješenje. Iskreno se nadam da nisu u pravu i da će ljudi napokon otvoriti oči i ugledati jednostavnu istinu", rekla je Iva.

"Vodimo bitku protiv vremena", dodao je Ivan.

Nakon kraćeg međusobnog razgovora sastanak je završio i prisutni su se razišli.

14. poglavlje

Ivan i Dušan krenuli su istim putem, ušli su u tramvaj i zapazili da mnogi putnici imaju zabrinute izraze lica, uz prozore su bili zataknuti oglasima za kredite. Gledajući kroz prozor promatrali su kako je sve više zatvorenih trgovina, međutim svako malo ugledali su ured za otkup zlata ili 'kreditni ured'.

Sa strane je stajao besplatani primjerak 24sata, Dušan ga je uzeo i pokazao Ivanu. Na naslovnici je pisalo: "Banka plijeni imovinu – Zbog ovrhe radnica Kamenskog se bacila pred tramvaj", Dušan je pronašao članak i počeo čitati "Išla sam pred tramvaj, nisam mogla više. Vozač je zakočio, ni tramvaj me nije htio pregaziti. Toliko očaja se nakupilo u meni.

Cijeli sam život radila u više smjena, ostajala duže na poslu i subotama dolazila ako treba. Kad je bilo hitno, nazivali su mene i kolegice doma da se vratimo na posao skrojiti odijela za političare i ljude na položajima. Znao, naša odijela i radne uniforme nose i ljudi iz Zagrebačke banke... kroz suze je pričala radnica Kamenskog".

"Banke misle ići do kraja", komentirao je Dušan i nastavio listati novine. Pogled mu se zaustavio na slici nadzorne kamere.

Naslov članka je glasio: "Grad Zagreb dao 22 milijuna kuna za postavljanje 225 nadzornih kamera", u članku je pisalo: "Sretan sam što će nekome mama i tata morati dići kredit da otplate štetu kada im sinek napravi grafit jer će onda bolje moći odgojiti tog sineka – zaključio je gradonačelnik i simbolično pustio kamere u rad".

"Kažu da se kamere postavljaju radi naše sigurnosti", sa ironijom je dodao.

"Jesi li čitao '1984.' od Orwella?", upitao ga je Ivan.

"Nisam", odgovorio je Dušan.

"Ta knjiga napisana je 1949., Orwell u njoj opisuje totalitarnu državu iz budućnosti", dodao je Ivan.

"Kako ta država izgleda?", upitao ga je.

"Orwell je napisao da će kamere za stalni nadzor (24/7), biti postavljane po svuda kako bi vlast mogla pratiti kamo ljudi idu i s kim se druže. Napisao je da će država pratiti i nadzirati sredstva za komunikaciju, tj. prislušivati telefone. Tada nije bilo mobitela i interneta, ali je jasno na što je Orwell mislio.

Totalitarna vlast koju on opisuje pod svojom kontrolom drži obrazovni sustav i sve masovne medije, preko njih širi propagandu, odnosno lažne informacije čiji je cilj navesti ljude na krive zaključke. Zajedno sa propagandom ide i cenzura nad istim informacijama. One ne smiju procuriti u javnost jer bi mogle izazvati pobunu

ljudi protiv sustava koji ih drži u ropstvu.”

“To mi zvuči poznato”, komentirao je Dušan.

“Kada sam čitao tu knjigu vidio sam mnoge poveznice između društva kojeg on opisuje i društva u kojem se mi danas nalazimo, previše je sličnosti da bi se radilo o pukoj slučajnosti”, dodao je Ivan.

“Vrijeme kao da leti, moram izaći na ovoj stanici”, rekao je potom Dušan i zaputio se prema izlazu.

Dok se vozio tramvajem Ivan je opet utonuo u svoje misli, sutra je pred njim bila zanimljiva debata. Njegov susjed Martin pozvao je u goste svoje kolege s ekonomskog faksa. ‘Postoje li uopće argumenti u prilog isključivo kreditnog sustava?’, upitao se.

Nije trebalo dugo čekati, došao je i trenutak obračuna, njegovi sugovornici bili su naoružani svom mogućom stručnom literaturom. Od šest prisutnih za stolom, samo su Ivan i Martin bili protivnici isključivo kreditnog sustava.

“Zašto mislite da ste pametniji od naših profesora koji kažu da stabilnost cijena mora biti primarni cilj monetarne politike?”, upitao ih je Filip.

Martin mu je išao objasniti negativne posljedice restriktivne monetarne politike, ali ga je u tom trenutku prekinuo Ivan.

“Nema potrebe da mu objašnjavaš zašto je za ekonomiju bolje da se provodi ekspanzivna monetarna politika. Ako usprkos svoj literaturi nije u stanju doći do tog jednostavnog zaključka nemoj misliti da ćeš mu ti u tome pomoći”, potom je nastavio - “Mi se upravo iz tog razloga protivimo isključivo kreditnom sustavu”.

“Kako to mislite?”, iznenađeno ga je upitao Željko.

“Do porasta tj. nestabilnosti cijena i dolazi zbog konstatnog uzimanja kredita i sve većeg opterećenja privrede troškom kamata”, odgovorio mu je Ivan.

“Odakle vam ta tvrdnja?”, upitao ga je Zoran.

“Vidim da moramo ići polako, postaviti ću vam par pitanja, a onda ćemo svi zajedno pokušati doći do zaključaka”, rekao je Ivan te nastavio - “Da li se slažete sa mnom da je u isključivo kreditnom sustavu novac dug?”

“Da”, odgovorio je Željko.

“Da li se promet roba i usluga vrši uz pomoć novca?”, opet ih je upitao.

“Da”, uglas su rekli.

“Da li onda možemo reći da se promet roba i usluga odvija na kredit, tj. da subjekti koji međusobno posluju moraju uzimati kredite kako bi mogli razmjenjivati robe i usluge?”, upitao ih je.

“Da”, opet su odgovorili.

“Da li je novac za otplatu kamate ušao u opticaj skupa sa glavnicom kredita”, potom ih je upitao.

“Očito da nije, novac ulazi samo kao kredit”, rekao je Željko.

“Da li se trošak kamata treba uračunati u konačnu cijenu proizvoda i usluga?”,

upitao ih je.

“Naravno da treba”, odgovorio je Zoran.

“Da li zbog toga rastu cijene?”, upitao ih je.

“Rastu”, odgovorila je Sandra.

“Rastu li radi troška kamata ili radi povećanja novčane mase?”, upitao ih je potom Ivan.

“Većim dijelom radi kamata, svima je jasno da ljudi imaju sve manje novca, a da cijene u dućanima usprkos tome rastu. Očito je da rast cijena nije uzrokovan time što ljudi imaju više novca na raspolaganju”, odgovorila je Vesna.

“Budući da je jasno da ukupan dug može samo rasti, da li dolazi do sve bržeg rasta cijena zbog sve većeg opterećenja privrede dugom”, opet ih je upitao.

“Čini se da dolazi”, odgovorio je Željko.

“Budući da je sav novac u opticaju dug i da kad-tad mora biti vraćen, da li je potrebno uzimati sve veće kredite samo da bi se održala postojeća količina novca u opticaju?”

“Da”, odgovorila je Sandra.

“Da li to znači da su ljudi u sve većem dugu, a da istovremeno nemaju više novca ili imovine?”, upitao ih je.

“Čini se da je tako”, odgovorio je Zoran.

“Da li su u zadnjih 10 godina cijene porasle 50-100%?”, potom ih je upitao.

“Jesu, poskupljenja su svakodnevna”, rekla je Sandra.

“Imam ovdje neke statističke podatke”, rekao je potom Ivan - “U razdoblju između prosinca 2010. i prosinca 2011. cijena šećera porasla je 30%, brašna 25%, mesa 18%, mlijeka 15%, a ulja 9%. Također, stalno rastu cijene vode, struje, benzina, plina kao i svih ostalih energenata, sirovina i finalnih proizvoda.

Kako je moguće da HNB kaže da je inflacija u istom tom razdoblju bila samo 2,6%, ako je očito da su cijene porasle puno više od 2,6%”, upitao ih je Ivan.

“Kako si došao na ideju da osporavaš njihove službene podatke?”, zbunjeno ga je upitala Vesna.

“Zato jer im ne vjerujem, očito je da su okrenuli leđa zdravom razumu. Neki dan sam vidio naslov u novinama ‘Inflacija mala, a poskupljenja velika’, tada sam se pitao tko je tu lud. Oni koji nas lažu, ili mi koji njima vjerujemo”, rekao je Ivan.

“Mom tati je rata kredita skočila za 30% u zadnjih godinu dana”, s nevjericom je komentirao Zoran.

“Još jedno pitanje za vas”, rekao je Ivan - “Da li je vjerojatnije da će isključivo kreditni sustav sa centralnom bankom kao mjenjačnicom dugoročno dovesti do stabilnosti cijena i niskih stopa inflacije ili do teške kreditne krize i urušavanja ekonomije?”

“Na fakultetu nas uče da će dovesti do stabilnosti cijena i niske inflacije, nitko nam nije niti spomenuo da su krediti neotplativi i da takav sustav nužno mora do-

vesti do teške kreditne krize i kolapsa ekonomije”, rekao je Željko.

“Ja sam mislila da je naš guverner najbolji na svijetu?!”, komentirala je Sandra.

“HNB ima tri glavne zadaće, prva je održavanje stabilnosti cijena, druga je likvidnost plaćanja u zemlji, a treća je likvidnost plaćanja prema inozemstvu. Sada ja vas pitam, da li HNB na čelu sa ‘najboljim guvernerom na svijetu’ izvršava ijednu od tih zadaća?”, retorički ih je upitao Ivan.

“Očito da ne! Cijene su sve samo ne stabilne, likvidnost plaćanja u zemlji je nikakva, a vanjski dug raste eksponencijalno”, odgovorio je Zoran.

“Zašto je onda dobio priznanje za najboljeg bankara na svijetu?”, upitala je Sandra.

“Zato jer uspješno provodi politiku uništenja naše države i porobljavanja našeg naroda, isto kao i Domingo Cavallo u Argentini!”, odgovorio joj je Ivan.

“Mislim da nemamo o čemu više raspravljati”, rekao je Željko.

“Istina je tako jednostavna”, dodao je Martin.

“Zato je valjda i skrivaju od nas”, zaključila je Sandra.

Nakon dužeg razgovora, gosti su otišli, a Ivan i Martin ostali su sami.

“Ni ja nisam znao za taj argument protiv isključivo kreditnog sustava”, rekao je Martin.

“Stvari su u biti vrlo jednostavne. Klasična inflacija koja je posljedica povećanja novčane mase u isključivo kreditnom sustavu moguća je samo prilikom kreditne ekspanzije. Čim ona prestane počinje stagflacija, odnosno stagnirajuća inflacija kod koje cijene nastavljaju rasti iako se ekonomija raspada, nezaposlenost povećava, a plaće padaju.

Nažalost, iako ‘stručna’ literatura spominje taj pojam, svi autori brkaju uzroke i posljedice. Za kreditnu krizu krive slom ekonomije, a ne obrnuto. Nitko se ne usuđuje reći da je stagflacija posljedica pogrešne regulacije novca i da su ekonomske krize namjerno izazvane”, rekao je Ivan.

“Misliš li da će sustav moći još dugo manipulirati ljudima”, upitao ga je Martin.

“Manjina koja uključi mozak brzo će shvatiti što se događa, ali većina koja vjeruje masovnim medijima teško će doći do razumnih zaključaka. Iako su činjenice koje im iznosiš jasne i nedvosmislene, oni će ih svejedno ignorirati, negirati ili govoriti da se tu ništa ne može učiniti.

Da su one istinite i da se tu ipak mora nešto učiniti shvatiti će tek onda kada ostanu bez posla, kada im banka blokira račun ili kada im se zapljene imovina. Tek tada će otvoriti um za ono što im cijelo vrijeme pokušavaš reći. Sve do tog trenutka vjerovati će propagandi, odnosno lažima koje im serviraju masovni mediji. Nažalost, mnogi prvo moraju lupiti glavom o zid da bi otvorili oči i pogledali ispred sebe, to je ujedno i najveća tragedija u cijeloj ovoj situaciji”, završio je svoju misao Ivan.

POGOVOR

Veći dio ove knjige opisuje stvarne životne situacije i stvarne ljude. Ovu knjigu u obliku romana odlučio sam napisati u trenutku kada sam shvatio da nema jednostavnijeg načina za prenošenje poruke slobode.

Posebnu zahvalu dugujem Larryu Hanninganu, Australcu koji je 1971. napisao kapitalno djelo "Hoću zemlju +5%" u kojem je objasnio neotplativost kamate u isključivo kreditnom sustavu.

Također, izrazito veliku zahvalu dugujem i Nostradurusu, anonimnom autoru mnogih tekstova na temu regulacije novca i financijskog sustava u RH. Shvaćanje procesa multiplikacije novca i logičko objašnjenje nužnosti postojanja proračunskog deficita zahvaljujem njemu.

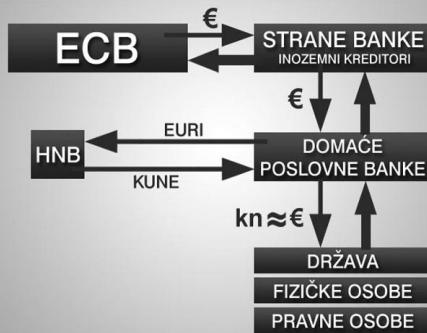
Izbor pred nama u biti je jednostavan - sloboda ili ropstvo. Svatko mora izabrati za sebe, krila ili lance. Ukoliko imate dodatnih pitanja ili nejasnoća, molim vas pročitajte i knjigu Mehanika novca koja se temom nastavlja na ovu.

HIMNA SLOBODI

O lijepa, o draga, o slatka slobodo,
dar u kom sva blaga višnji nam Bog je do,
uzroče istini od naše sve slave,
uresu jedini od ove Dubrave,
sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi
ne mogu bit plata tvoj čistoj ljepoti!

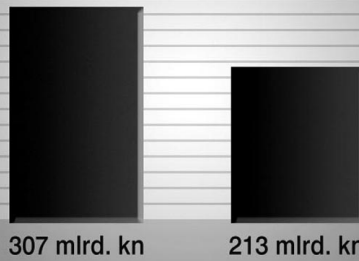
Ukoliko se želite aktivno priključiti našoj stranci,
slobodno ispunite pristupnicu na:
www.zivizid.hr/pristupnica

Uloga središnje banke (HNB-a) kao mjenjačnice

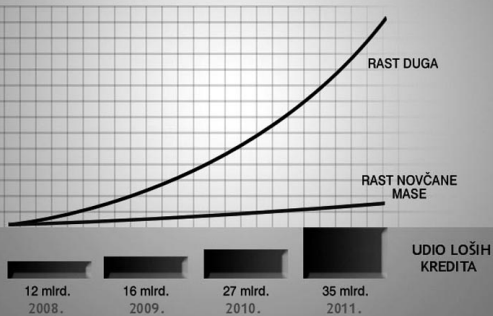
Odnos kreditnih plasmana i depozita

Svibanj, 2011.

U TRENUTNOM MODELU NOVAC ULAZI U OPTICAJ SAMO KAO DUG, BUDUĆI DA JE KAMATA NA DUG UVIJEK 2 DO 3 PUTA VEĆA OD KAMATE NA DEPOZIT, DUGOVI RASTU 4-5 PUTA BRŽE OD DEPOZITA

ODNOS RASTA DUGA I NOVČANE MASE

Sadržaj

1. poglavlje	
Od sredstva za razmjenu do novca kao duga.....	7
2. poglavlje	
Neotplativost kamate u isključivo kreditnom sustavu p1	12
3. poglavlje	
Neotplativost kamate u isključivo kreditnom sustavu p2	17
4. poglavlje	
Nužnost postojanja proračunskog deficita i primjer Argentine.....	23
5. poglavlje	
Posljedice politike kvazi fiksnog tečaja na Tajlandu	38
6. poglavlje	
Ekonomsko ropstvo	40
7. poglavlje	
Uloga HNB-a kao mjenjačnice	43
8. poglavlje	
Fiat novac i monetarne škare.....	48
9. poglavlje	
Ekspanzivna monetarna politika, monetarna reforma i sloboda.....	51
10. poglavlje	
Kreditna kriza i nerealan tečaj u praksi	63
11. poglavlje	
Multiplikacija novca	66
12. poglavlje	
Profit i vanjski dug.....	75
13. poglavlje	
HDZ, SDP, korupcija, ovrhe i nelikvidnost	82
14. poglavlje	
Orwellovska država i stagflacija	97
Pogovor.....	101

KAKO JE NASTAO NOVAC

Izdavač

Ivan Pernar

Zagreb, Pavlenski put 5G
telefon: 01/777-1107, 091/2425-452
e-mail: ivan.pernar@yandex.com
web: www.zivizid.hr
www.facebook.com/ivan.pernarc

Glavni i odgovorni urednik

Damir Trnačić

Lektor

Vedran Manojlović

Grafički urednici

Stela Pereš
Barbara Vlahović

Tisak

Slobodni tisak

Naklada

1000 primjeraka

Zagreb, 2015.

ISBN 978-953-57234-0-0